

AT 780: Het Zingende Bot

Lit. Lutz Mackensen: *Der singende Knochen*, FFC N°49 (1923); BP 1, 260-276 (bij *KHM* N°28); Brewster: *The Two Sisters*, FFC 147 (1953) [= Br]; (W. Bugiel in *Wisla* 7 (1893) [= BW]; *Studya* 1911, 194-400; Monseur, *Bulletin du folklore Wallon* 1, 113-149 [= MB]); Köhler KS, 1, 49, 54, 154f; (ID.: *Die Ballade von der sprechenden Harfe*, in Joh. Bolte & Erich Schmidt, *Aufsätze über Märchen und Volkslieder*, Berlin 1894, 179-198) Hartland 1894, 192-195; Macculloch, 110-112; Cosquin 1, 265-267; Polain 1942, 191-193; Sinninghe, in: *Volkskunde* 45 (1943), 39-47; zie verder Grambo, in: *FABULA* 16 (1975), 33 (n. 67); (*Hess.Bl.f. Vk.* 49/50, 83-90); L. Schmidt, *Die Volkserzählung*, Berlin 1960, 48-54; ID., *Kulturgeschichtliche Gedanken zur Musik im Märchen*, in: *Musikerziehung* 3, Wien 1930, 144ff; S. Schmidt in: *FABULA* 18, 83f; Dekker/Kooi/Meder, 430-432; De Vries, FFC 150, 10-12; (studies volgens Dekker, 432: Huyse 1984, Moser 1968; Scherf 1995, 2, 1118-1121); Ruben, FFC 133, 261ff; (zie ook: Giuseppe Cocchiara, *Genesi di Leggende*, Palermo 1949, 3^e ed., 107-149); K. Arâjs & A. Medne, *Latviešu pasaku tipu rādītājs*, Riga 1977, 125 en 460; Stuart Blackburn, *Moral Fictions. Tamil folktales in oral tradition*, FFC 278, 80-82; 264-5; 286-290; Josef Müller, *Sagen aus Uri*, Basel 1926, I, 67-71; III, 232f.

Duits

- GG 01 Töppen 1867, 139: Der goldene Apfel (Masuren) [D1b] (res. Tolksdorf 1980, 433)
GG 02 Engelen/Lahn 1868, 105ff N°68: Die drei Brüder (Brandenburg) [D2b]
GG 03 Jahn 1886, 399f N°510: Das Flötenrohr (Pommern) [D4b]
GG 04 Jahn 1886, 400 (BW 561) (Pommern) [D3b; Br 55] = Petzoldt, 68f N°112
GG 05 Ithen, in: *Schweizer Arch.f.Vk.*, 2, 98, 9 = Singer 1906, 142f (Kanton Zug.) [D5b]
GG 06 Müllenhoff 1845, 495ff N°49: Es kommt doch einmal an den Tag (Sl.-Holstein) [D6b]
GG 07 Haltrich 1885, 176 N°43 (= 1971, 213-216 = 1856 N°42): Der Rohrstengel
(Siebenbürgen) [D7b] = Petzoldt, *Hongaarse sprookjes*, Rijswijk 1996, 99-102: De rietstengel
GG 08 Graber 1914, 16ff (Kärnten) [D8b]
GG 09 Vernaleken 1858, 289 N°207 (Oberkärnten) [D9b]
GG 10 Rochholz 1856, 2, 122 (Schweiz) [D1k]
GG 11 Simrock 1876, 437 [D2k]
GG 12 Grimm N°28 (Hessen) [D3k]
GG 13 Rochholz 1856, 2, 125f (Schweiz) [D4k]
GG 14 Rochholz 1856, 2, 126 N°353 = Wackernagel, *ZfdA* 3, 35ff N°3 = *Wanderer in der Schweiz* 1835, 200 = Colshorn N°71 = Sutermeister N°39: s Todtebeindli (BW 569) [D5k; Br 67] = Bechstein, *Neues deutsches Märchenbuch*, 18^e Aufl. 1871, N°3: Das klagende Lied
GG 15 Aufz. Curtze, in: Wrezen, *Volksüberlieferungen Waldeck* 1860, 53ff N°11: Die drei Brüder [D6k] = Charlotte Oberfeld, *Märchen des Waldecker Landes*, Marburg 1970, 78f N°36
GG 16 Grimm III N°28 (Hessen) [D7k] 1e var.?
GG 17 Singer 1906, 142 = Lütolf 1862, 400f (Schweiz) [D8k]
GG 18 Singer 1906, 140 = Ruthard 1853, 260 (Schweiz) [D9k]
GG 19 Lütolf 1862, 399 N°385 (Schweiz) [D10k]
GG 20 Rochholz 1812, 55ff (Aargau) [D11k]
GG 21 Ithen, *Schweiz.AfVk* 2, 1898, 8 = Singer 1906, 143 [D12k]
GG 22 Singer 1906, 139ff = Schott 1832, 131f [D13k]

- GG 23 Müller, in: *Schweiz.AfV* 15, 1911, 76f [D14k]
- GG 24 Hauffen 1895, 263 N°53 = *QuFzG,LuS Österreichs* 2, 263f N°53 [D1h]
- GG 25 von Erlach 1835, 4, 397ff = v. Fallersleben 1834, 2, 263ff = Schnezler 1846, 1, 184ff [D2h; Br 65]
- GG 26 Grimm N°28, 2e var. [BP 261]
- GG 27 Erk-Böhme, *Liederhort* 1, 26 N°8: Ballade von der Erle [BP 1, 272f]
- GG 28 Möking, *Bodensee* (4. Aufl), 163: Blutende Buchen (naar Kuoni, *St. Gallen*, 1903)
- GG 29 Ter Laan, *Ned. Overleveringen* 2, 252f: De Plesse = Schambach/Müller 1855, 4
- GG 30 Ter Laan, *Ned. Overleveringen* 2, 253: Eriksburg = Schambach/Müller 1855, 12
- GG 31-33 Schmidt, in: *FAB*. 36, 211 (Zentralarchiv N°120639, 133849, 120583)
- GG 34 Ranke 1910, 41f: Die Gerippe warten (ZBB 9, 386)
- GG 35 Ranke 1910, 42f: Der blutende Knochen (Rochholz 2, N°350) = Petzoldt, 67f n°111
- GG 36 Bödker/Hüllen: *Begegnung der Völker im Märchen* 2, 1966, 176-179: Die singende Hirtenflöte = Petzoldt, 67f N°111
- GG 37 Cammann, A., *Märchenwelt des Preußenlandes*, Schloß Bleckede/Elbe 1973, 15-18: Das Totenbeinchen, van Maria Befeld, geb. Hunsalzer uit Oerel Krs. Bremervörde, geb. 31-1-1903 Sedwabno Krs. Neidenburg
- GG 38 ID., *id.*, 96f: Die Weidenflöte, van Hertha Nihl-Konopka uit Bad Segeberg-Holstein, geb. te Jorken Krs. Angerburg (van haar oma Wilhelmine Konopka, geb. 1831)
- GG 39 Cammann, *Deutsche Volksmärchen aus Rußland und Rumänien*, Göttingen 1967, 197f N°37: Das Fluierle, van Else Kaltsch (uit Beresina, Bessarabien)
- GG 40 Mudrak, *Das grosse Buch der Volkssagen*, Reutlingen, 103 N°115: Die Glocke zu Bergen naar: A. Kuhn, *Sagen, Gebräuche und Märchen aus Westfalen*, Leipzig 1869 I, 356 N°395 door Reinhold von Pommeresche
- GG 41 Moser-Rath, E: *Deutsche Volksmärchen*, 1966, 228-231 N°61: Von der Hollendudl, naar G. Henßen, *Das Singemärchen vom klagenden Lied*, in: *Hess.Bl.f.Vk* 49/50, 1958, 83ff N°3 (p. 86), opget. door Elli Zenker-Starzacher, van de ± 25-jarige blinde Lina Herckenröder uit Gant, Schildgebirge
- GG 42 Alfred Cammann/Alfred Karasek, *Donauschwaben erzählen II*, Marburg 1977, 328-330: Vom Luzifer, van Elisabeth Haser, 50 j., uit Dunakömlöd
- GG 43 ID, *id.* IV, 43-45: 'O Hirte mein, o Hirte mein, du spielst auf meinem Totenbein', van Theresia Kutas, geb. Kungi (7-8-1906) uit Pécsvárad
- GG 44 Ulrich Tolksdorf, *Eine ostpreussische Volkserzählerin*, Marburg 1980, 93f: De singende Knoake, van Trude Janz
- GG 45 Ingo Reiffenstein, *Österreichische Märchen*, Düss/Köln 1979, 196-200 N°42: Der Holler-dudel, naar Künzig-Werner, *Ungarndeutsche Märchenerzähler*, Schallplatte 1A, Textheft S. 21-28, van de blinde Lini Herschenröder uit Gant bij Budapest, opgenomen 1960
- GG 46 Kurt Ranke, *Schleschwig-Holsteinische Volksmärchen III*, Kiel 1958, 105f N°2 = Wisser Hs N°137,1 van Frau Johanne Wichelmann in Gahlendorf auf Fehmarn, geb. 1865 bij Königsberg in Oost Pruisen, opget. door W. Wisser op 24-7-1909
- GG 47 ID., *id.*, 106 N°3 = Wisser Hs 137,2 van Karl Höft, meubelmaker en klokkenluider in Bannesdorf auf Fehmarn, geb. 1838 bij Cismar, opget. Wisser 28-7-1909
- GG 48 ID., *id.*, 386f N°1 (AT 960) = Müllenhoff, *Märchen, Sagen und Lieder* (2^e ed.), 145 N°209
- GG 49 Henßen, G., *Ungarndeutschen Volksüberlieferungen*, Hamburg 1959, 293f N°85: Das klagende Lied, van Frau Anna Stallenberger, Homertshausen/Ciko, 12-11-53
- GG 50 ID., *id.*, 294f N°86: Das klagende Lied, van Frau Anna Fischer, Fronhausen/Ciko, apr. '53
- GG 51 ID., *id.*, 311-316 N°95: Von der Hollerdudl, van Lina Herschenröder,

Hoheneichen/Gant, 23-12-58

GG 52 Arnim, Achim von, und Clemens Brentano, *Des Knaben Wunderhorn. Alte deutsche Lieder*, München 1963 (= 1806-8), I, 20-21: Die schwarzbraune Hexe (vliegend blad)

GG 53 Arnim, Achim von, und Clemens Brentano, *Des Knaben Wunderhorn. Alte deutsche Lieder*, München 1963 (= 1806-8), II, 140: Höllisches Recht (mündlich)

-1 Zenker-Starzacher, E.: *Es war einmal. Deutsche Märchen aus dem Schildgebirge*, Wien 1956, 286 (FAB. 2, 314)

Zwitsers

GGs01 Müller I, 67f n°98: Der verratene Mörder

GGs02 Müller I, 68f n°99.1: Der blutende Knochen (7x)

GGs03 Müller I, 69 n°99.2

GGs04 Müller I, 69 n°99.3

GGs05 Müller I, 69f n°99.4a

GGs06 Müller I, 70 n°99.4b

GGs07 Müller I, 70 n°99.5

GGs08 Müller I, 71 n°99.6

GGs09 Müller III, 232 n°1378: Der anklagende Rasen

GGs10 Müller III, 232 n°1379: Die blutenden Knochen (fragment)

GGs11 Müller III, 232f n°1380: Der blutende Knochen

GGs12 Müller III, 233 n°1381: Der blutende Knochen

Deens

GD 01 Kristensen 1870, 253f [Dä1h (=GDr)]

GD 02 Grundvig 1856, 2, 512 N°95: Den talende Strængeleg (BW 670) [Dä2h = Gda]

GD 03 Grundvig 1856, 2, 513 [Dä3h = GDb]

GD 04 Grundvig 2, 514 [Dä4h (=GDc)]

GD 05 Grundvig 2, 516 [Dä5h (=GDf)]

GD 06 Grundvig 2, 517 [Dä6h (=GDg)]

GD 07 Grundvig 2, 514f [Dä7h (=GDd)]

GD 08 *Bahbeks Tilskueren* 1821 N°41 = Grundvig 2, 215 [Dä8h (=Gde)]

GD 09 *Jyske Folkeminder* 10 (1889), 69-70 [GDq]

Noors

GN 01 Grundvig 3, 878b (BW 673) [Nb]

GN 02 Landstad 1853, 480 N°53: Dei tvo systar [N1h = GNf]

GN 03 Hammerhaimb, *Faerösk Anth.* N°7: Hörpa-rima = Geijer/Afzelius 1, 86 (1880 2, 69) = Firmenich 3, 830 = Mohnike 1830, 194ff = Warrens, 294ff = Dies, 205ff (Köhler, 83ff; BW 670; Mila, 176; Grimm, *ZfdA* 11, 212 = KS 4, 357) [N2h = Gfa]

GN 04 Lindeman, *Fjeldmelodier* 1, 4 N°14 = *Norske Ua.* 1850, 287 (Grundtvig A) [GNc]

GN 05 Bugge (Telemarken) = Brewster 1953, 38

GN 06 Bugge 2.121 (Telemarken) [GNb2]

GN 07* Ross, *Norske viser* 1869, 114: Horpaa [BP 1, 271 n.3]

IJslands

GI 01 Grundvig/Sigurdson N°13a (Köhler, 85f) [N3h = Gia]

GI 02 Willatzen, *Altisl. Volksballaden* (1865), 59 [Gib]

GI 03 Booss, Claire: *Scandinavian Folk & Fairy Tales*, NY 1984, 643: Murder will out

Zweeds

- GS 01 Arwidsson 2, 1837, 139ff N°99 (BW 669f) [S1h = GSf]
GS 02 Lobedanz 1868, 1, 336ff =? Geijer/Afzelius, *SF* 1, 72 [S2h =? Gsa]
GS 03 Geijer/Afzelius, *SF* 3, 81 N°16: De två systrarna = Talvj, *Charakteristik*, 325ff = Mohnicke 1, 23 N°9 = Uhland 1868, 413ff = Studach 1826, 76 (Köhler, 80f; BW 669) [GSb; S3h = Br 65]
GS 04 Geijer/Afzelius 1880, 1, 81 N°16,1: Den underbara harpan = Mohnicke 1, 20 N°8 = Warrens N°34,2 (Köhler, 81ff; BW 669) [S4h; (GSk?)]
GS 05 Geijer Afzelius 1, 20ff N°8 [S5h; (Gse?)]
GS 06 Wigström 1880, 4 = ID., *Folkdiktning* 1, 19 N°7 [S6h (GSg)]
GS 07 Hylten/Cavallius 2,1,D,3 (Gotland) [GSg]
GS 08 Rancken, *Österbotten*, 10-12 [GSh]
GS 09 Andersson, *Den Äldre Folkvisan*, 75 [GSFa]
GS 10 ID., *id.*, 76 [GSFb]
GS 11 ID., *id.*, 78 [GSFd]
GS 12 ID., *id.*, 81 [GSFg]
GS 13 ID., *id.*, 83 [GSFi]
GS 14*Studach, *Schwedische Volksharfe*, 1826, 78: Der rächende Nix [BP 1, 271 n.3] (Köhler, 97 nt. 2)
GS 15*Lagus, *Nyländska folkvisor* 1, 27 N°7 [*id.*; (GSFn)]
GS 16**Bidrag till Södermanlands kulturhistoria* 6, 33 [*id.*]

Engels

- GE 01 Buahcu, *Scotland*, 2, 128 (BW 668) [E1h = Geb] (= Jamieson, *Pop. Ballads* 1, 315 (BW 667) [E3h])
GE 02 (1656) The miller and the King's daughter; Rimbaut 1, 59 = Wid restored 1659, 58 (BW 568) [E2h = Gea]
GE 03 Child 1, 118 N°10c: The twa sisters = Scott 1902, 3, 352: The cruel sister = Warrens 1861, 65ff N°15 = Talvj 1840, 532ff = Schubert 1890, 192f (1808, 146) = Arndt 4, 253ff (1857, 238) = Grimm, *KS* 2, 209 = Knortz 1872, 180 (vgl. Jacobs 1890, 44-47 N°9: Binnorie) (BW 668) [E4h = Gec] [= Köhler, 89f; zie 88 nt. 1]
GE 04 Child, *ESPB*, N°10d (Schots 1826) [Ged]
GE 05 Child, *ESPB*, N°10f (Schots 1825) [Gef]
GE 06 Child, *ESPB*, N°10g (Schots 1825) [Geg]
GE 07 Child, *ESPB*, N°10o (Schots 1825) [Geo]
GE 08 Child, *ESPB*, N°10r (Lancs. 1850) [Ger]
GE 09 *JFSS* 2, 283 [Gec2]
GE 10 Agricola N°347 (*FL* 42, 1931, 56f = *Celtic Review*, 1909, 107ff)
GE 11 ID. N°348 (*FL* 42, 1931, 55)
GE 12 ID. N°346 (*FL* 42, 1931, 58f)
GE 13 ID. N°345 (*FLJ* 6, 1888, 170f)
GE 14 ID. N°344 = *FL* 7, 1896, 403: Murder will out (M. MacPhail, 'Folk-Lore from the Hebrides')

- GEA1 *JAF* 18, 130 (Rhode Island) [Gama]
GEA2 *JAF* 19, 233f (Missouri) [Gamb]
GEA3 *JAF* 19, 234f (Missouri 1874) [Gamc]
GEA4 Belden, *Ballads and Songs*, 23 (Missouri) [Gamd]
GEA5 ID., *ib.*, 21 [Missouri 1909] [Game]
GEA6 *JAF* 45, 7 (Tennessee) [Gami]

GEA7 Ms Morris (Florida 1937) [Gamv]
 GEA8 Pound, *Am. Ballads & Songs*, 11 (N. Car.) [Gamp2]
 GEA9 *BFSSNE* 11, 16 (Vermont) [Gamt2]
 GEA10 Greenleaf/Mansfield, *Newfoundland*, 9 N°3 [Gamw2]
 GEA11 Cox, *FS of the South*, 20 (W. Virginia) [Gama3]
 GEA12 Brewster, *B & S of Indiana*, 46 [Game3]
 GEA13 *BFSSNE* 9, 4 (W. Virg.) [Gamo3]
 GEA14 Ms Wilkinson (Virginia) [Gamq3]
 GEA15 ID. (Virginia 1933) [Gamr3]
 GEA16 Ms Combs (W. Virg. 1924) [Gamx3]
 GEA17 Ms Bayard (W. Virg) [Gamf4]
 GEA18 Ms Buchanan (Virg. 1933) [Gams4]
 GEA19 ID. (Virg. 1931) [Gamu4]
 GEA20 Ms Child (= *The Poetical Magazine, or Temple of the Muses*, London 1804) [Gamz4]
 GEA21 Cox, in: *Trad. B.*, 8 (W. Virg.) [Gamg5]
 GEA22 Botkin, *The Am. Party Song*, 339 (Oklahoma) [Gaml5]
 GEA23 Gardner, *B & S of S. Michigan*, 32 [Gamp5]
 GEA24 Thomas, *The Singin' Gatherin'*, 76 (Kentucky) [Gams5]
 GEA25 Baylor, *Folk-Lore from Socorro, New Mexico*, in: *Hoosier Folklore* 6 (1947, 91-100) in Goldberg, FFC 263, 177
 GEA26 Ms. Rec. CH 17-10-2000, van Bonnie Philbrick, USA, au-pair, 18, van moeder van Ierse afkomst met interesse in folk-tales: 'The Singing Skull'.

Nederlands [Sinninghe: 1-13; van der Kooi 1984: 2, 9, 14-22] (Sinninghe, *L.S.*, 1938, 334f; 1942, 25f)

GH 01 Ms Boekenooogen [S 40f] = Meder en Hendriks 2005: 121-3 n°72 van Mevr. Cornelis uit Breskens, vernomen te Helvoirt (NB), 1894
 GH 02 Ms Boekenooogen [S 41] = Meder en Hendriks 2005: 381f n°417 van Anna van de Weij uit Joure, 20-3-1892: Het verhaaltje van het kruisje fiblion (brok)
 GH 03 Ms Boekenooogen [S 41f] = Meder en Hendriks 2005: 212-4 n°198 van Mevr. J. Mandings, geb. 1832, uit Alkmaar, 19-1-1892 = Meder 2000: 93-96 N°16: Het roosje violet
 GH 04 Ms Boekenooogen [S 42] = Meder en Hendriks 2005: 105f n°53 van A.J. Breen uit Arnhem, geb. te Alkmaar, 2-4-1892: Het takje van Cecilia
 GH 05 Ms Boekenooogen [S 42] = Meder en Hendriks 2005: 199 n°173 van Mevr. Ren. Koopstra, uit Zwartsluis (Ov.), eind 19^e eeuw
 GH 06 Ms Boekenooogen [S 42f] = Meder en Hendriks 2005: 352f n°354 van Mevr. S.C. Timmers-Groothuijs (55+) uit Krommenie, haar verteld in Drente, 8-1-1894: Het Sprookje van 't Kruisje van Fideldideldom = Sinninghe 1978, 179-180: Het kruisje van fideldideldom
 GH 07 Ms Boekenooogen (Wormerveer, NH) [S 43]
 GH 08 Ms Boekenooogen (Broek in Waterland, NH) [S 43; Dekker, 431] = Meder 2001, 253: CBAK0143 uit 1899
 GH 09 Dykstra, *UFV*, 2, 98: Twee zusters (MB 2, 245) [V1k]
 GH 10 *'t Daghet in den Oosten* 9 (1893), 62 (Limburg) [S 44]
 GH 11 Ms Boekenooogen (fragment) [S 44] = Meder en Hendriks 2005: 133 n°82 van A Dickma-van Loosen uit Enkhuizen (NH), eind 19^e eeuw: Het kruisje van Fibelion
 GH 12 Ms Boekenooogen (fragment) [S 44] = Meder en Hendriks 2005: 87 n°27b van Mej. Marie Bakx uit Hilversum (NH), 17-6-1892, gehoord te Tiel

- GH 13 Ms Boekenooogen (fragment) [S 44] = Meder en Hendriks 2005: 87 n°27a van Mej. Marie Bakx uit Hilversum (NH), 17-6-1892, gehoord te Rotterdam
- GH 14 Poortinga 1976, 158-160 = ID., 1977, 171-173 N°56: Het klagende lied [= Dekker, 431f]
- GH 15 Poortinga 1976, 179 = ID., 1977, 193 N°72: Het is waar – hier, hier!
- GH 16 Poortinga 1976, 166-167 = ID., 1977, 180 N°63: Het handje
- GH 17 Ms FAP [Kooi 5] van S. De Bruin, 11-2-1973
- GH 18 Ms FAP [Kooi 7] van G.G. Kobus, 3-10-1973
- GH 19 Ms FAP [Kooi 8] van Hinke Vis-van der Kooi, 18-10-1976
- GH 20 Ms CJ116408 [Kooi 9] van Anna Postma-Bies uit Bergum (Fr.), 15-10-1977 (van Karst Bies uit Koatstertille).
- GH 21 Poortinga 1979, 58f [Kooi, 354: AT 720] [= ID, 1979: 51] van Hinke Vis-van der Kooi, 18-10-1976: It beamke mei triennen
- GH 22 Ms FAP [Kooi, 395: AT 960]
- GH 23 Boekenooogen, in: *Vk* 15, 228 = Meder en Hendriks 2005: 590f n°43 (var.) (AT 366 + 780) = ID., 214 n°199 van Mevr. J. Mandings, geb. 1832, uit Alkmaar, 19-1-1892
- GH 24 Cock, A. de, in: *VK* 22, 99 = Ter Gouw, in: *Amstelodamiana* I, 265
- GH 25 Ms Boekenooogen = Meder en Hendriks 2005: 247 n°232 van M.J.M. Ouwerling uit Amsterdam, 21-2-1894: Oud vertelsel (alleen lied, foutief als AT 720 opgenomen)
- GH 26 Ms Boekenooogen = Meder en Hendriks 2005: 125 n° 75 van Mevr. Deenik-Bronner uit Haarlem, 26-11-1893, uit jeugd te Harderwijk
- GH 27 Ms Boekenooogen = Meder en Hendriks 2005: 210f n°194 van Mej. Maclaine Pont uit Zetten, 10-2-1894 (uit Hoorn?)
- GH 28 Ms Boekenooogen = Meder en Hendriks 2005: 397 n°434: Het kruis van Philédon of het kruisje Fiblion?
- GH 29 Ms Boekenooogen = Meder en Hendriks 2005: 137f n°93 van Mej. J.P. van der Feen uit Beverwijk, vóór 20-10-1894: Het Gouden Spinnewiel
- GH 30 *Haerlemsch Lietboek*, 103: ‘Liedeken van de valsche stiefmoeder’ = Kalff, *Het Lied in de Middeleeuwen*, 223 = Duyse, 222f.

Vlaams [De Meyer, FFC 203]

- GV 01 Ms Hamme a
- GV 02 Ms Hamme b
- GV 03 Gittée in *Ned.Mus.* 3e serie 2 (1888), 307 = *RTP* 2, 125 = Cock, *R.H.*, 49 N°6: Janneken en Mieken = Teirlick, *C.F.*, 37 (MB 1, 102) [V4b; Br 56]
- GV 04 Cornelissen, in: *Ons Volksleven* 2 (1890), 66f N°20: Van Mieken en Janneke of ’t Kruiske van Cecilia = *RTP* 7, 223ff (MB 2, 221) [V8b; Br 55]
- GV 05 *Ons Volksleven* 7, 82f = Cornelissen/Vervliet 1900, 115 N°29: De zingende bloem (MB 2, 221) [V5b; Br 54f]
- GV 06 Aug. Gittée, ‘Vier sprookjes van Mieken en Janneken’ n°iv, in: *Ons Volksleven* 9, 195 (uit Hendersem)
- GV 07 Joos 1 (1889), 107 N°65: Van Mieken en Janneken (MB 2, 220f) [V10b]
- GV 08 De Mont/ de Cock 1896, 195f = ID., 1924, 215-218 N°28: Het fleschje van Victoria = Van Dorpe 159 (MB 1, 47f) [V9b]
- GV 09 Joos 2, 1890, 15ff N°3: Van eene koningsdochter (MB 1, 102f) [V4k]
- GV 10 Monseur, *Bulletin* 2, 246 N°73: Broeder en zuster [V2b]
- GV 11 MB 2, 246f N°74: Het kruisje van Cecilia [V6b; Br 57]
- GV 12 Monseur, in: *Bulletin de folklore* 2, 247 N°75: Het korfje van Cecilia [V1b; Br 57]
- GV 13 MB 2, 247f N°76: Het paarlemoeren kussentje rood [V2k]
- GV 14 Monseur, in: *Bulletin* 2, 248 N°77 (Mieke en Janneke) [V3b]

GV 15 Henot, W.68
 GV 16 Meyere 2, 55
 GV 17 Simons, G.K.
 GV 18 *Biekorf* 3 (1892) 150-154: Van Jantjen en van Mietje (Meyer AT 720, var. 3)
 GV 19 Van den Berg, *Antwerpen*, 205 N°295: De zingende bloem
 GV 20 De Mont, in: *Vk* 10, 129-131: De kwa stiefmoeder (= Duyse, 223f n°41B)
 GV 21 Peeters, in: *Vk* 24 (1913), 10-107 (N°24): Daar was een Maagd; Kempen, Lichtaart 1908
 GV 22 Top, in: *Vk* 92 (1991), 211 N°7: De kwade stiefmoeder (= Lootens/Feys, *Chants pop. Flamands*, 80f N°43 = Duyse, 221f n°41A)
 GV 23 Sinninghe in: *Volkskunde* 74, 131 (naar Inst. Vk. Antw., *Verh.* XLVI N°1168)

Waals [Laport, FFC 101 (1932), 79f: L'os qui chante]

RW 01 MB 3, 37: Le grain d'or (Lüttich) [W1b; Laport 8]
 RW 02 Gittée/Lemoine, 128: La fleur qui chante (MB 1, 90) [W2b; Laport 9]
 RW 03 MB 1 (1891), 40: La rose de Ste Ernelle [W3b; Laport 1]
 RW 04 MB 1, 45: Les trois pepins d'orange [W4b; Laport 2]
 RW 05 MB 1, 47: La jufernelle [W5b]
 RW 06 MB 1, 49: Le sifflet qui chante [W1k; Laport 5]
 RW 07 MB 1, 48: Le bouquet d'éternelles [W2k; Laport 4]
 RW 08 MB 1, 45: La fleur de sainte Hélène [W3k; Laport 3]
 RW 09 MB 1, 49: La fleur de la sainte Hélène (Lütticher poppenspel) [W4k; Laport 6]
 RW 10 MB 1, 89: La boîte éternelle [F13k; Laport 7]
 RW 11 Polain 1942, 33-35 N°1: L'os qui chante
 RW 12*De Cocq/Carlowitz in *Bulletin du FL Wallon* 1, 39-51, 89-140; 2, 219-241, 245-251 (Overlap MB!)
 (Zie *FAB* 4, 40: La Rose de Sainte-Ernelle; Lî fleûr dî Sinte-Elè-ne; Le petit panier d'or; Fré euyé Swére; Le squelette qui chante [*RTP* 22, 408f; A. Harou]) [en *FAB* 6, 5f; 20]

Frans [Delarue/Tenèze 4, 215-219]

RF 01 Desrousseaux, *Flandre fr.*, 1889, 2, 312-317: La rose paternelle = Carton, 30-33 (MB 1, 91) [V7b; Br 56f]
 RF 02 Desrousseaux, *Flandre fr.*, 1889, 2, 317 (idem)
 RF 03 Carnoy, *Picardie* 1883, 236-240: Le sifflet qui chante [F12k]
 RF 04 Meyrac, *Ardennes*, 486-488: La rose de Pimperlé (MB 1, 94) [F8k; Br 65]
 RF 05 Cosquin 1886, 1, 263-265 N°26: Le sifflet enchanté (Loth.) = *Romania* 5, 565 [F5k; Br 58]
 RF 06 Zeliqzon/Thiriot, *Lor.*, 53-56: Lo rwé et lé rouse (Le roi et la rose)
 RF 07 Angelika Merkelbach-Pinck, *Lothringer Volksmärchen*, Düss/Köln 1961, 285-291 N°51: Das Klagende Lied
 RF 08 *RTP* 19 (1904), 555-557: La feuille de Lampenois (Sadoul, *C. De Lorraine*) (Vosges)
 RF 09 Thuriot, *Doubs* 1891, 25-27 N°13: La flûte accusatrice [F2b]
 RF 10 Barbizier 1950, 368 N°18: Le sifflet
 RF 11 Barbizier 1950, 368 N°19: La branche d'olivier
 RF 12 *RTP* 2, 1887, 365-366: Les roseaux qui chantent (MB 1, 95) (Hte-Bresse) [F3b; Br 54]
 RF 13 Chervet, *Tastevin*, 188-189: Les pimprenelles
 RF 14 Millien/Delarue, *Nivernais*, 65-68: Le bouquet de pimprenelle
 RF 15 Ms Millien/Delarue (Nivernais), A
 RF 16 Ms Millien/Delarue (Nivernais), C (fragm)
 RF 17 Ms Millien/Delarue (Nivernais), E

- RF 18 Ms Millien/Delarue (Nivernais), F
- RF 19 Ms Millien/Delarue (Nivernais), G
- RF 20 Debiais/Valière, *Derry*, 97: La rose de pimprenelle
- RF 21 Pineau in *RTP* 5, 178ff: La rose d'or = Delarue/Tenèze 4, 213-215 (MB 1, 96; BW 572) [F2k]
- RF 22 *RTP* 6, 500: La rose pimprenelle (MB 1, 98) [F1k; Br 57f]
- RF 23 Cormeau, *Terroirs Mauges*, 174-175 (s.t.)
- RF 24 Sébillot, *Lit. Or. Hte-Bret.*, 220-222: Les trois frères (MB 1, 96) [F11k; Br 66f]
- RF 25 Sébillot, *Lit. Or. Hte-Bret.*, 226-228: Le sifflet qui parle (MB 1, 95) [F9k]
- RF 26 Cadic in: *Paroisse bretonne*, oct. 1928: Huitel, huitel
- RF 27 Orain 1901, 127-136: La Couronne du Roi de Domnonée = *Rev. Bretagne* 1874, 367ff (MB 2, 225) [F3k]
- RF 28 Ms Havard, Ille-et-Vil., 206-209: Le conte du bois de Noène
- RF 29 Massignon 1953, 157-159 N°16: La Rose de Pimprenelle
- RF 30 Massignon in: *ATP* 1953, 114-116 N°2: La rose de pimprenelle
- RF 31 Pineau, *Poitou*, 81-83 N°10: Le petit doigt qui parle = *RTP* 4 (1889), 463ff (MB 1, 93; BW 666) [F7k; Br 65]
- RF 32 Ms Leproux, Angoumois: Le petit doigt qui chante
- RF 33 *Mélusine* 1 (1877), 423-424 = Sébillot, *Contes prov.*, 143-145 N°22: Le roi et ses trois fils (MB 1, 96; BW 571) [F10k = F14k; Br 66]
- RF 34 Abraham in *Revue d'Auvergne* 1944, 109-110: La marâtre et son fils (Puy-de-dôme)
- RF 35 Assezat/Martin, *Velay*, 41: Une drôle de petite musique
- RF 36 Maratuech in *Nouv. Revue* 15e jg, t.83, 15/7/1893, 324-326: Changé en arbre (Causse-Noir) (MB 2, 223)
- RF 37 Perbosc, *Contes Gascogne*, 57-60 N°8: La pomme
- RF 38 Bladé, *Armagnac* 1867, 3 N°1: La flauto = ID., *Gascogne* 2, 100ff N°4: La flûte (MB 1, 97; BW 569f) [F15k]
- RF 39*Armanac de la Gascougnou, 1933: La poma d'Aran
- RF 40 Sébillot in *RTP* 19 (1904), 170-171: La pomme Dorette
- RF 41**Revue de traditionnisme*, 9 (1908), 53-59: Une légende pyrénéenne
- RF 42 *Alm. Arrego* 1895, 49ff: La feilha de llaurier (MB 2, 226) [F4k]
- RF 43 Joisten, *Contes Arriège*, 104-110 N°11: La fleur de laurier = ID. In *Folklore* 77, winter 1954, 3-7 = Massignon, *Folktales of France*, London 1968, 228-233: The Laurel Flower, van de 63-jarige boer E. Bonnet uit Luzenac
- RF 44 *Folklore*, zomer 1944 (t. 5 N°2), 103-104: La poumo d'or
- RF 45 Courtieu in *Folklore* N°142, zomer 1971, 23-24: La flûte qui parle
- RF 46 Maugard, *Pyrénées* 1955, 25-31 N°4: L'Herbe de la Salogne
- RF 47 Maugard, *Pyrénées* 1955, 25-31 N°4B: La rose de Pimperlé
- RF 48 Fabre/Lacroix, *Contes occitan* 2, 101-104-108 N°23: La flor de laurièr / La fleur de laurier, van Louise Cassagneau, 86, kweekster uit Nebias, canton Quillan
- RF 49 Fabre/Lacroix, *Contes occitan* 2, 109 N°23B: La rosa de Pimperlé (La rose de Pimperlé), van François Castela, 70, kweker, Bessède-de-Sault, canton Axat (res.)
- RF 50 Fabre/Lacroix, *Contes occitan* 2, 109f N°23C: La rosa de Pimperlé (La rose de Pimperlé), van Mathilde Pagès, 68, kweekster, Bessède-de-Sault, canton Axan (res.)
- RF 51 Fabre/Lacroix, *Contes occitan* 2, 110 N°23D (s.t.), van Marie Castela, 53, kweekster, Counozouls, canton Axat (res.)
- RF 52 Fabre/Lacroix, *Contes occitan* 2, 110f N°23^E (s.t.), van Alexandrine Martineu, 93, kweekster, Rennes-les-Bains, canton Couiza (res.)

- RF 53*Fabre/Lacroix, *Contes occitan* 2, 111 N°23: La poma daurada (La pomme dorée), van Mme Brau, 48, kweekster, canton Saint-Hilaire / La poma d'irange (L'orange), titel van iemand uit Narbonne, canton Narbonne (Versions audoises)
- RF 54 Guilaine, *Languedoc*, 43-45: La pomme dorée
- RF 55 Foures in *La cigalo d'or*, Montpellier 1.2.91: La poumo d'or
- RF 56 Dezeuze, *Lang.*, 63-65: La rose bengaline
- RF 57 Joisten, *Contes Dauphiné* 1, 341-342 N°60.1: L'assassinat du bois de Dardane, van François Armand, 66, ex-kweker, Clémence-d'Ambel, Hautes-Alpes, rec. Juli 1952
- RF 58 Joisten, *Contes Dauphiné* 1, 342 N°60.2: L'os qui parle, van Mme Albert Gueydan, 40, kweekster, L'Ubac, gem. Saint-Maurice, Hautes-Alpes (res.)
- RF 59 Joisten, *Contes Dauphiné* 1, 342f N°60.3: La rose de Pimperlé, Mme Delphine Giraud, 73, kweekster, Les Roussins, gem. D'Orcières, Hautes-Alpes, van haar vader; rec. Juni 1952 (res.)
- RF 60 Joisten, *Contes Dauphiné* 1, 343 N°60.4: La rose maternelle, van Mme Jame, 88, Gap, Hautes-Alpes, rec. Juli 1952 (res.)
- RF 61 Joisten, *Contes Dauphiné* 1, 343 N°60.5: La rose Pompoline, van Mme Pontas, La Salle, Hautes-Alpes, van haar oom uit Villard-Meyer, gem. Saint-Martin-de-Queyrières, Hautes-Alpes; rec. April 1952 (res.)
- RF 62 Joisten, *Contes Dauphiné* 1, 343f N°60.6: La rose de Pimperlé, van Henri Briata, 62, Monétier-les-Bains, Hautes-Alpes (fragm.); ter plaatse gehoord; rec. Aug. 1952
- RF 63 MB 2, 224-225 (Provence) [F1b]
- RF 64 Andrews, *Contes ligures*, 143 N°31: La fleur qui chante
- RF 65 Orsini, *Corse*, 52-54: L'acqua Calonica
- RF 66 Cosquin in *Romania* 6, 567 = *Sem.Fam.* 8, 1865/6, 709-711: La rose de campanelle (MB 1, 92; BW 565f) [F6k; Br 66]
- RF 67 Sylvestre in *Joy.delaSem.* N°168, 15/8/1891: La rose d'Hoël (MB 1, 98) [F4b]
- RF 68*Pourrat, *Trésor de Contes*, 8, 7-11: Le conte de l'ossement qui parle [DT68]
- RF 69*Lanctot, *Canada* 6, 234 N°142: Poucet et Marie [Dta]
- RF 70*Lanctot, *Canada* 6, 252-255 N°149: Le petit doigt enchanté [DTb]
- RF 71*Dorrance, *Missouri*, 106: Le p'tit doigt [DTc]
- RF 72 Ms A. de Felice, Ilôts fr. USA [DTd]
- RF 73 Bugiel, *Studya* 1911, 271 (Dep. Lot) [BP]
- RF 74 *Revue* 23, 404: Le brin éternel (Bretons) [BP 1, 276 n. 1]
- RF 75 Luzel 1881, 2, 187-193: Le pain changé en une tête de mort
- RF 76 Sébillot 1882, 1, 265f [Köhler 1, 154]
- RF 77 Carrière, *French Missouri*, 240 [Br 65f]
- RF 78 Ms Millien-Delarue, Nivernais H
- RF 79 Ms Millien-Delarue, Nivernais I
- RF 80 Ms Joisten, Champsaur, N°44 var. 3
- RF 81 Ms Joisten, Champsaur, N°44 var. 6
- RF 82 Ms A. de Felice, Ilôts fr. Aux USA (Louis.)
- RF 83 Joisten, *Contes Dauphiné* 1, 344 N°60.7: La rose de Pimperlé, van Mme Roussin, Orcières, Hautes-Alpes, 1951
- RF 84 Joisten, *Contes Dauphiné* 1, 344 N°60.8: La rose de Pimperlé, uit Orcières, Hautes-Alpes, 1951

Spaans

- RE 01 Maspons y Labros, *Rondallayre* 1 (1871), 33ff: La flor del penical (Catalonië) [Sp1b]
RE 02 *Revista Lusitana* 1895, 3, 6ff: A gaita (Lusitanië) [Sp2b]
RE 03 De Vasconcellos 1882, 126 (MB 3, 39) [Sp3b]
RE 04 Espinosa, *Cuentos* 2, 326-332 [Hansen 780*A] =? Harri Meier, *Spanische und Portugiesische Märchen*, Jena 1940, 179-182 N°39: Der Kopf der Toten = Espinosa I, 143
RE 05 Caballero 1858, 41: (Cuento de la flor del lilila [Köhler I, 49]) = 1878, 29: El lirio azul = 1900, 57ff (Valencia) (= ID., 1866, 2, 29) [Sp5b]
RE 06 *Bibl.trad.pop.esp.* 1, 196: La flor de lililá = Roméro, 216 (Sevilla) (BW 575f; MB 1, 101) [Spk]
RE 07 ID., 2 (1884), 18 (Madrid) [Köhler 1, 154]

Galicië:

- RE 08 Rey-Henningsen, in: FFC 259 (1996), 37F N°14: Peter-He and Peter-She [AT 720+780] (Pericoello y Pericoella; 1951/2 = CPPL 1963, 297f N°264)
RE 09 ID., 48-52 N222: The Castle of Go To and Never Return [AT 551 + 780] (1977)
RE 10 ID., 52-54 N223: The Lirolal Flower [AT 55 + 780] = Alvarells 1964, 159-161 N°10
RE 11 ID., 55-57 N224: The Wonderful Violet [AT 551 + 780] = ID., 161-164 N°11

RE 12 Karlinger/Ehrgott, *Märchen aus Mallorca*, Düss/Köln 1968, 44-55 N°10: Die Wunderblume Romanial = A. Alcover, II, 92, van Joan en Pere Orlandis i Despuig uit Palma en Antonietta Socies i Morell (in var. 'Revenial')
RE 13 Hans-Jörg Uther, *Die schönsten Märchen der Weltliteratur*, München 1996, 149-154 N°22: Die Distelblüte = Karlinger, F/Pögl, J., *Katalanische Märchen*, München 1989 N°9

- RE xx*Espinosa, *Cuentos* 2, 320: Las tres bolitas de oro (Torrijo de Canada)
RE xy*ID., ib. 3, 89-93 [B]
V. Serra i Boldu, *Rondalles pop.*, Barcelona 1932/3 I, 31; III, 27 [FAB. 8, 40]
Pau Bertràn i Bròs, *El rondallari català* (ed. J. Pujol), Barcelona 1989 N°56 (=, malgré son déroulement humoristique: AT 780C: The Tell-tale Calf's Head) [FAB. 31, 325]

Mexico [Robe]

- Mex01 Dobie, *Tongues of the Monte*, 90-94
Mex02 Espinosa N°44
Mex03 Mendoza, *San Pedro*, 412-413
Mex04 Paredes N°41
Mex05 Rael N°91
Mex06 Rael N°92
Mex07 Riera N°43 (AT 551 + 780)
Mex08 Riera N°44 (AT 551 + 780)
Mex09 Robe, *Los Altos* N°98 (AT 551 + 780)
Mex10 Robe, *Los Altos* N°99 (09: La flor de ailala [FAB. 13, 19])
Mex11 Robe, *Veracruz* N°11 (AT 551 + 780)
Mex12 Jiménez, *TFSP* 31, 161-163 [B]
Mex13 Noguera 1938, 137-143: Los niños sin mamá [B]
Mex14 Wheeler N°137 [Robe, 121: AT 720]
Mex15 Tia Panchita, 31-35 [Robe, 99: AT 551]
Mex16 Rael N°104 [Robe, 153: AT 960]
Mex17 Claudel N°6 [Robe, 121: AT 720]

Sp. Am. [Hansen, 96]

Argentina

REA01 *AFAA*, 27 (AT 551)

REA02 *AFAP*, 43 (AT 551)

REA03 Di Lullo, 188 N°23 (AT 551)

J. Soldao, *C.F. de la Argentina*, 1962, 52 N°15 [*FAB.* 6, 271]

Cuba

REA04 *AFC* 4, 256-259 (AT 327A Ia + 1653B + 780 b) = *AFC* 5, 67-70 = Portell Vilá N°23

REA05 Portell Vilá N°29 [B]

REA06 ID. N°30 [B]

Dom. Rep.

REA07 Andrade N°41 (AT 551)

REA08 ID. N°42 (id)

REA09 ID. N°125 (N°126; N°127; N°129)

REA10 ID. N°128

P. Rico

REA11 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 548 N°5a (AT 551)

REA12 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 550 N°5b (AT 550)

REA13 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 551 N°5c (AT 550)

REA14 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 552 N°5d (AT 551)

REA15 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 554 N°5° (AT 551)

REA16 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 555 N°5f (AT 551)

REA17 Mason/Espinosa, *JAF* 40, 414 N°42 [C]

REA18 Arellano N°77; ID. N°87 [B]

REA19 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 557 N°6a [B]

REA20 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 558 N°6b [B]

REA21 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 560 N°6c [B]

REA22 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 561 N°6° [B]

REA23 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 562 N°6f [B]

REA24 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 563 N°6g [B]

REA25 Mason/Espinosa, *JAF* 38, 564 N°6h [B]

Uruguay

REA26 *LMCA*, 177-180 (AT 551)

Chile

Pino Saavedra, Y.: *C.f. de Chile* I, 1960, 88 N°14 [AT 304 + 327 + 780] [*FAB.* 4, 284])

ID., id., II, 1961, 123 N°104 [AT 55 + 780] (*FAB.* 5, 181)

Costa Rica

Nogueira, Maria de: *Cuentos Viejos*, 1938, 137: Los ninos sin mama

Portugees

RP 01 Milá, *Observaciones*, 178: La caña del riu de arenas = Wolf, *Wiener SB* 20, 53 = *Jb.f.rom.Lit.* 3, 210 [P1b]

RP 02 Coelho 1879, 93ff N°40: A menina e o figo [P2b]

RP 03 Braga 1, 60 N°27: O figuinho da figueira (BW 567) [P3b]

RP 04 De Vasconcellos 1882, 125f = Braga 1, 129f N°54: As tres maçasinhas de ouro (MB 3, 39) [Sp4b]

Braziliaans

RB 01 Roméro, 57ff N°16: A madrastra = *RTP* 11, 617 (BW 566) [Bb]

RB 02 Cascudo 1978, 240-241 N°96: La fillette enterrée vivante

Almeida, A: 50 *Contos de Sao Paulo*, 1947, 44f N°19 = *Contos populares do Planalto*, (= *Rev. D. Ar.* N°7, 3-50), 1952 32f: cf. AT 780 [FAB. 15, 29]

Almeida, A: 142 *Histórias brasileiras* (= *Revista do Arquiro* N°147, 163-332), 1951, 189f N°15 = *Contos do povo brasileiro*, Petrópolis (1947?), 14-17 N°5 [FAB. 15, 30]; 321f N°136: AT 55 + 780; 327f N°139: AT 780 [FAB. 15, 32]

Italiaans

RI 01 De Nino, *Abruzzesi* 3, 7 N°2: La penna dell' uccello grifone [J1b; Br 55]

RI 02 Comparetti 1875, 112ff N°28: La penna dell' uccello grifone (Cosquin 266; MB 3, 39) [J2b]

RI 03 Andrews, *Ligures* 1892, 143ff N°31: La fleur qui chante (MB 2, 224) [J3b]

RI 04 Gubernatis, S. Stefano 1894, 154f N°20: La penna del pavone = ID., *Zool.Myth.*, 3, 325 (BW 564; MB 1, 100) [J4b; Br 55f]

RI 05 Nardo-Cibele, *Archivio* 7, 93 [J5b] (Umbria)

RI 06 Gonzenbach 1870, 1, 329 N°51: Vom singenden Dudelsack (Sicilië) (J1k; Br 64; Köhler, 91f)

RI 07 Finamore, *Archivio* 3, 1884, 371: Cèlle grèfone (Abruzzes) [J2k]

RI 08 Pitre, *FNRPS II* (1875), 196-199 N°79: Lu Re di Napuli (Sicilië) (MB 2, 229; BW 567) [J3k] = Giuseppe Pitre, *Märchen aus Sizilien*, München 1991, 205-207 N°34: Der König von Neapel, van Elisabetta Sanfratello uit Vallelunga, prov. Caltanissetta

RI 09 Imbriani, C. *Pomiglianesi*, 195f: L'auciello grifone = Crane 40-41 N°8: The Griffin = Monnier, 105 (MB 2, 228; BW 577) (Napels) [J4k]

RI 10 Corrazzini 1877 4, 455f N°15: Auciello crifone (BW 579) (Benevento) [J5k]

RI 11 Schneller, *Wälschtirol* 1867, 143-146 N°51: Die Greifenfeder (La penna dell'uccello Sgriffone) (MB 2, 227) [J6k]

RI 12 *Archivio* 7, 267: L'uccello grifon (Lucca) [BP 1, 265: als RI 05]

RI 13 Herbert Boltz, *Venetiaanse sprookjes*, Rijswijk z.d., 25f: De zingende snaren

RI 14 Italo Calvino, *Italian Folktales*, New York 1980 (= Calvino, *Fiabe Italiane*, Torino 1956), n°180: The Peacock Feather = Giuseppe Pitre n°79: La penna di hu, van Elisabetta Sanfratello uit Vallelunga, prov. Caltanissetta, Sicilië

RI 15*Ive, 20 N°3: El pumo de uoro [BP]

RI 16*Grisanti, C: *Folklore di Isnello*, Palermo 1981 = 1899/1909 2, 175: Un fiscaletto spia [BP; FAB 24, 301]

Perco, D: *Favolo del Feltrino*, Belluno 1981 [FAB. 23, 145]

Anesa, M./Rondi, M.: *Fiabe bergamesche*, Milano 1981 [FAB. 24, 179] [FAB. 16, 125: Sardinië (alleen mening)]

(Onduidelijk is BP 1, 265 naar Basile 4, 25: Aucello crifone)

Roemeens

RR 01 Schullerus, (FFC 78), 40 (AT 403 A.a.)

RR 02 Obert N°28: Die Adlerstochter (*Ausland* 1857, 1075) [BP 1, 276 n.2]

RR 03 Birlea, O.: (*Anthologie de Proză Populară Epică*, Bukarest 1966), 1, 571-590 [AT 510B + 780B]; sum III, 414f: Aschenputtel¹ [FAB. 12, 266].

RR 04*Sainénu, 180 [BP]

¹ Twee varianten van dezelfde persoon met 2 jaar tussentijd.

Pools

- SP 01 Kozlowski 1869, 298ff = Bugiel, 208 (BW 349) [PT1b; vgl. Br 62: Piszczalka]
SP 02 Ciszewski, *Zb. Wiad.* 11, 109f (BW 349) [PT2b]
SP 03 Kolberg, 21, 188f N°8 (BW 349) [PT3b]
SP 04 Kolberg 1857, 297ff (BW 347) [PT4b]
SP 05 Balinski, 130: Die Schlange = Bugiel, 200 (BW 343) [PT5b]
SP 06 Polaszek 1892, 48ff N°5 (MB 2, 250) [PT6b]
SP 07 Kolberg, *Polskiego* 1857, 292-295 (B 204; MB 2, 233) [PT7b]
SP 08 Woycicki 1857, 2, 15ff = 3^e, 143 = Erben, 125 = Lewestam 1839, 105ff: Die Pfeife = Kolberg 1857, 292ff (BW 342) [PT8b] (Köhler I, 54; Köhler, 93f)
SP 09 Holowacki 1860 (BW 558) [PT9b]
SP 10 Kolberg 14, 157 N°30 (BW 347) (Posen) [PT10b]
SP 11 Kolberg 1842, 130ff (BW 346ff) (Warschau) [PT11b]
SP 12 Bolte - Knoop, *Rogaser Familienblatt* 1904, 2, 5 [PT12b]
SP 13 Gonet, *Materyaly* 4, 258 N°26 [BP]
SP 14 Ciszewski 1, 78 N°67 [BP]
SP 15 Ciszewski 1, 79 N°68 [BP]
SP 16 Ciszewski, *Slawkowa*, 259 N°17 [BP]
SP 17 Chodzko = Woycicki, 208 = Zdziarski, 231 (B 215) [BP]
SP 18*Woycicki/Lewestam, 151
SP 19*Böckel, *Mitt.schles.Ges.f.Vk* 11,42
SP 20*Roger, 70

Bulgaars [FFC 257]

- SB 01 *SbNU* 3 (1890) 191 N°1 (AT 960B + 780C) [BP 2, 535]
SB 02 *SbNU* 57 (1983) 777 N°36 (id)

Tsjechisch

- SC 01 Erben 1864, 466 = Léger 1866, 264ff (MB 2, 237) [PT13b]
SC 02 Talvj 1852, 329 = Wenzig, 273 (= 1830, 110 = 1875, 134) [PT14b]
SC 03 Dobsinsky, *Slovenske* 1911, 4, 42 [GU2k]
SC 04*Waldau, *Böhm. Granaten* 2, 97
SC 05*Susjil, 143 N°146 [BP 1, 272 n.2: als 01]
SC 06*Bartosj, *Nár. Písňe morav.* Akad., 754 N°1427 [id.]
SC 07*Kollár, *Zpiewansky* 2, 4 [id.]

Serbo-Kroatisch

- SS 01 Andric, 93 N°62 (Kroat) [BP 270]
SS 02 ID, 448 [id]
SS 03 Topalovic, 29 [id]
Boskovic-Stulli, M.: *Istrische Volkserzählungen*, Zagreb 1959, N°31 [FAB. 3, 312]

Groot-Russisch

- SR 01 Afanasjev 2, 455ff = ID., 2, 120 N°137c (BW 355f) (Wologda) [R1b]
SR 02 Bogdan Bronicyn 1838 = Afanasjev 1897 2, 120 N°137d = ID., 4, 316ff = Naaké 1874, 170ff: Story of Little Simpleton = Macc. 110 (BW 358f; MB 2, 232) (? Gub. *ZM* 1, 195) [R2b]
SR 03 MB 2, 248f (Ms Federowski) (Grodno) [R3b]
SR 04 ZSP 1, 5 (1895), 460 [R4b]
SR 05 MB 2, 249 (Ms Federowski) (Grodno) [R6b]

- SR 06 ID., *l.c.* (Lublin) [R7b] = Bugiel *Studyja*, 211 [BP]
 SR 07 ID., 2, 250 (Ms Federowski) [R8b]
 SR 08 Afanasjev 1897, 2, 119ff N°137 (= 5 N°17) = Gub. 151 (Gouv. Woronesch) [R10b]
 SR 09 ID., 2, 137b (Gouv. Saratov) [R11b]
 SR 10 ID., 5 N°17 (Gub. *ZM*; BW 357) [R12b] = N°244 = N°137a = Bozoki 335-337 N°86:
 Le chalumeau merveilleux
 SR 11 (Federowski) [R16b]
 SR 12 MB 2, 249 (Gouv. Lublin) [R17b] = Bugiel, 211f [BP]
 SR 13 Federowski, *Lud bialoruski* 1, 4 [R18b]
 SR 14 Oncukov 1908, 118 N°44 [R3k]
 SR 15 Tichonrawów, *Latopis rus.lit.* 1, 112f (BW 568) [R4k]
 SR 16 Cubinskij 2, 473 N°144 (Gouv. Grodno)
 SR 17 Löwis of Menar, 1921 N°2: Die drei Brüder [Beit 2, 547 n.1]
 SR 18*Chudjakov 2, 75 N257 (Gouv. Rjäsan) [BP: als SR 02]
 SR 19 Sadovnikov, 105 N°21 (Gouv. Samara)
 SR 20 Wesselofsky 1859 in *Jb.f.russ.Lit.u.Alt.* 1, 113 = Afanasjev 2, 123
 SR 21 Federowski 2, 97 N°70-71 [BP 1, 267]
 SR 22 Federowski 2, 333 N°391 [BP 1, 268]
 SR 23 Federowski 2, 335 N°392 [BP 1, 267]
 SR 24 Paasonen, *Mordwinische Volksdichtung*, Helsinki 1941: *Ersänische Märchen*, 258-260:
 Das Mädchen, das sich in eine Birke verwandelte
 SR 25 Dehio, Helmuth, *Russische Volksmärchen. Aus der Sammlung von A.N. Afanasjew*,
 München 1979, 26/27-38/39: Das Märchen von dem silbernen Schüsselchen und der
 saftigen Äpfelchen
 Russkie Skazki (Russ. M. des 19.Jh), Moskou 1961, 153 N°24; 261, 86 [FAB. 6, 177f]

Wit-Russisch (= Bellorussisch)

- SW 01 Romanov 3, 262 N°45 (Gouv. Mogilew) [BP 1, 267]
 SW 02 Romanov 3, 263 N°45b (Gouv. Mogilew) [BP 1, 268]
 SW 03 Romanov 3, 264 N°45c (Gouv. Mogilew) [BP 1, 269]
 SW 04 Dobrowoljskij 1, 560 N°26 (Gouv. Smolensk) [BP 1, 268]
 SW 05 Weryho, 17 N23 [BP 1, 269]
 SW 06 Federowski 2, 336 N°393 [BP 1, 269]
 SW 07*Federowski 2, 278 N°317; Romanov 4, 137 N°79; Karłowicz, 47 N°34; *Mat. Etnogr.*
 Grodno. 2, 359 [BP 2, 535 n.1]

Klein-Russisch

- SU 01 (BW 557f; MB 2, 234) (Galicië) [GU1b] = B 238 [BP] = ? Zdziarski, *Garsc basni*, 5
 N°2
 SU 02 Kulisz 1856, 2, 20ff (BW 356) [GU2b]
 SU 03 Kolberg, *Chelmskie* 2, 98-181 N°10 (MB 2, 251) (Rutheens) [GU3b]
 SU 04 Materinka 1835 (BW 562) [GU4b]
 SU 05 (Ciszewski) *Cracovie* 1894, 1, 78 (MB 2, 250) (Galicië) [GU5b]
 SU 06 Moszynska, *ukrainsk.*, 113ff N°12 (BW 671) [GU1k]
 SU 07 Rozdolskyj N°55 (Etn. Zb. 7, 104), *Zivaja Starina* 5, 460 (O-Galicië) [BP 1, 269]
 SU 08 Baracz 1866, 148 (BP: 146) [R9b]
 SU 09 Rudcenko 2, 159 N°56 (Gouv. Wolhynien) (BW 559) [R5b]
 SU 10 Rudcenko 1859 1, 155ff N°55 (Gouv. Kiew) (BW 559) [R13b]
 SU 11 Kulisz 1857, 2, 20 [R14b]
 SU 12 Manzura 1890, 58 [R15b]

- SU 13 Malinka, 289 N°21 (Gouv. Cernigow)
 SU 14 Bugiel, *Studia*, 239 (O-Galicië) [BP 1, 269]
 SU 15 Bain, *Cossack FT*, 167-170 [Br 58f]
 SU 16 Baracz, 155; Kolberg, *Pokucie* 4, 197 N°39 [BP 2, 535]
 SU 17 Rudcenko 1, 35 N°14 [BP 1, 419]
 SU 18 Manzura, 57 [ID]
 SU 19 Bleichsteiner, *Kaukasische Forschungen*, 36f, Georg. Sage N°6: Die Eiche mit Hand und Fuß
 SU 20 P.V. Lintur, *Ukrainische Volksmärchen*, Berlin 1981, 86f N°31: Die Hirtenflöte vom Schneeballstrauch = Kulisj Zapiski II, 20-23, opget. Tussen 1830 en 1860 in Krs. Pirjatim, gouv. Poltana door L. Zjemczujykov
 SU 21 ID., *id.*, 88-91 N°32: Eine Zaubergeige entdeckt den Brudermörder = EZ I N°56. Krzyzja-nowski 734; opget. Eind 19^e eeuw in Berlijn van een boer uit de Krs. Brody (Galicië) door Osyp Rozdol'skyj
 SU 22 Bleichsteiner, *Kaukasische Forschungen*, Wien 1909, 30f: Sage vom Schlosse zu Surami; aant. P. LXXI naar Haxthausen, *Transkaukasia* I, 136 [FAB. 1, 235: Ukrainian 15x, waarvan 14x Russ.]
 Jarmuchametov, *Ch.: Tatarskie nar.*, 1957, 72 [FAB. 6. 259: cf.]

Tsjuwassisch

- TC 01 Karahka/Räsänen, in *MSFO* 94 (1949), 260-268 N°32: Die Hexenfrau und ihre Schwieger-töchter

Estnisch

- FE 01 Kallas N°50, in: *Verh.gel.estn.Ges.* 20, 1900, 179ff [Bp1b] = Volker Ladenthin, *Sprookjes over schelmen en schurken*, Rijswijk 1996, 78-82: De vermoorde zuster
 FE 02 Neus, *Esthn. Volkslieder*, 1850, 56 (Köhler, 94f; BW 670) [Bp3b]
 FE 03 Hurt 2, 3, 331 N°119 [Bp5b]
 FE 04 Hurt 1, 10, 172 N°11 (Livland) [Bp6b]
 FE 05 Hurt 3, 7, 696 (Livland) [Bp7b]
 (FE 06 Schiefner, in: *O.u.O.* 2, 3864, 174f [Bpk] 'Verl. Dode')
 FE 07 *BFSSNE* 10 (1935), 2: The Murdered Sisters [Br 63]
 FE 08*Kirby 1895, 2, 43
 - Lerhis-Puskaitis, A.: *Dzûkstes Pasakas*, Riga 1980, 264 [FAB 22, 356]

Fins

- FF 01 Alava N°295 (Westingermanland) [Fib]
 [FAB. 26, 106: opm. Honko!]

Litauis

- Lit01 Chodzki (BW 352) [Bp2b]
 Lit02 Nesselmann, *Lit. Volkslieder*, 1853 N°378 (Köhler, 95f) [Bp4b; Br 61]
 Lit03 Geitler 1875, 42 [BP 1, 273]
 Lit04 Chodzko = Dziewicki in *Slav. Rev.* 2 (1923/4), 154: Wild Raspberries [Br 59f] (= Lit01? Vgl SP 17)
 Lit05 Kerbelyte 150-152 N°48: Die neun junge Frauen und die Schwester (= *LTR* 3118 (148); *LtT* III N°163)
 Lit06*Karlowicz, 75 N°52 [BP 2, 535 n.1]

Lets

- Let01 *Dorpater Jb* 2, 404 (1834) = Ulmann, *Lit. Volkslieder*, 1874, 199 (Köhler, 95) [Bp4b]
Let02 Arâjs/Medne 125 (460) (tenminste 56 varianten)
Let03 Arâjs/Medne 125 (460), 1 (D 248, 169)
Let04 Arâjs/Medne 125 (460), 2 (Azp 612, 495)

Zigeuner

- Zig01 Wlislöck 1890, 255ff: Der Chagrin und die drei Brüder (BW 559) (Z.-Hong.) [U1b; BP 1, 270]

Hongaars

- FM 01 *Magyar Nyelvör* 4, 1875, 36 = Sklarek 1901, 195ff N°21: Der Ahornbaum [U2b; BP 1, 270]
FM 02 Gubernatis, *Myth. Des Plantes* 2, 129ff (BW 353; MB 117) [U3b]
FM 03 Ortutay in: Brewster 1953, 62f: A javorfarel meséje (Tale of the Maple Tree); Viski in: ID., 87, n. 77
FM 04 Erdélyi 3, 241: Der Vogel Pelikan (vgl. ID. 3, N°6 = Jones-Kropf, 250 N°47: The Pelican [BP 1, 509 = Draak FM5])
FM 05 Faragó, J: (*Ungar. Volksdichtung aus Haromszek*, s.a., 105f N°62 [FAB. 8, 136: A. Dömötör]
Dobos, I: (Ung.), Budapest 1962, 492 N°2 [FAB. 6, 270]
Rédei, K.: *Zyrian Folklore Texts*, Budapest 1978 [FAB. 23, 150]

Grieks

- Gre01 Politis, *Paradoseis* N°363 = Dähnhardt 3, 381 (N°3) (Thrakië)

Turks [EB 241: Der singende Stock]

- Tu 01 Ankara 19, 5 (Ankara)
Tu 02 Istanbul P 1, 4 (Istanbul)
Tu 03 Istanbul P 1, 69 (Istanbul)
Tu 04 Istanbul P 1, 145 (Istanbul)
Tu 05 Istanbul P 1, 189 (Istanbul)
Tu 06 Istanbul P 1, 35 (Istanbul)
Tu 07 Boratav, *Contes Turcs*, 127: Les Soeurs Jalouses ou Telli-Top (Boulvin, 44)
Tu 08 Ankara 25, 3 (Ankara) AT510+ [EB 60 IV]
Tu 09 *Volksverhalen uit kleurrijk Nederland. List & Bedrog*, Rotterdam 1990, 147-151: De gouden bal = Boratav, *Az gittik, uz gittik*, Ankara 1969: Tellitop, verteld door zijn moeder Sidika Boratav in 1939 te Istanbul (vgl. Tu 07)
Tu 10 W. Ruben, *25 Erzählungen des Dämons*, FFC 133, 263 verz. Door Boratav in het Van-gebied (O. Anatolië); naar P.N. Boratav, *Folklor ve edebiyat*, Istanbul 1939

Perzisch [Marzolph, 146-147]

- Pe 01 Lama`e 109-116 (Bovir Achmadi)
Pe 02 Mihan-Dust 41-43 (Chorâsân)
Pe 03 Friedl, *Tales* N°17 (Bovir Achmadi)
Pe 04 Homâyuni 12-18 (Fârs)
Pe 05 Honari 1-6 (Esfahân)
Pe 06 Lorimer, *Persian T.*, 256-268 N°39 (Bachtiyâri) 480+*510A+
Pe 07 Amini, *Afs.* 44-53 (Esfahân) 403+
Pe 08 Meched 1, 15 = Boulvin 1975, 127 N°19: Les trois soeurs

Pe 09 ADF N°9 (Azarbâigân), N°87 [Boulvin, e]

Arabisch

- Ar 01 Vernes d'Arlandes, *Algérie*, 300f (MB 2, 237) [A2b]
Ar 02 *RTP* 8 (1893), 279 [Köhler 1, 155]
Ar 03 Noy 1963 (Schwili), 151f N°55: Vom Kürbis, der den Mord an den Tag brachte (Joods-Jemenitisch)
Ar 04 Alarcón y Santón, *Textos arabes*, 1-3 (Larache) [Nt 310a: Der Friseur und die Weintraube]
Ar 05 Lacoste, *Contes et Légendes et Contes merveilleux de la Grande Kabylie*, Paris 1965, 88f N°6: La tête coupé qui chante
Ar 06*Baharav, Z.: *Sixty Folktales*, Haifa 1964, N°53 [FAB 8, 283]
Ar 07*Fermé in *RTP* 20, 279-281 (Tunesië) [Nt 310b]
Ar 08*Cohen, *Le Parler Arabe*, 115 (Tunesië) [Nt 310c]
Ara01 G. Bergsträsser, *Neuaramäische Märchen und andere Texte aus Ma'lûla*, Leipzig 1915 in: *Abh. Kunde Morgenlandes*, Bd. XIII N°3, 10-13, verz. door Prym & Socin in 1869 in het dorp Ma'lûla in de Antilibanon, van Zeni, de vrouw van Abdallah es-Saïr [Nt 310.V]

Afrikaans

- Af 01 Bouche 1885, 231f = Le petit Parisien 4/5/1890 = Ellis 1894, 134 (MB 1, 108) (Dahomey) [A1b; H 192; Mc 111]
Af 02 Basset, C. Berbères 1, 114-116 N°57: Beddou (MB 1, 110) [A3b]
Af 03 Socin/Stumme 1894, 53ff (MB 3, 40) (ZW-Marok) [A4b]
Af 04 *Volkskunde* 20 (1909), 114-116 (verz. I. Van Struyf S.J.): Mpala (Congo) [A1k]
Af 05 Dempwolff, in: *Abh.Hamb.Kol.Inst.* 1916, 152ff = Meinhof 1917, 319-322 N°82: Ule und Lue (Sandawe, O-A) [A2k]
Af 06 Casalis, *Les Bassoutos*, 366 (= 1841, 100ff) = *Ausland* 1841, 79 = Kletke 3, 389 = Bleek, 75ff = *RTP* 2, 368 (MB 1, 110; BW 579f) [A3k = Dähnhardt 3, 339 (N°26)]
Af 07 Mouliéras, *Grand Kabylie* [A4k]
Af 08 Hoffmann 1907, 33f [A5k] = Tetzner, 269-271: Maschilo und Maschilwane
Af 09 Brincker 1886, 332ff = Meinhof 1917, 144-146 N°32: Die schöne Tjaratjondjorondjo (Herero) [A6k]
Af 10 Steere, in: *JAI* 1 (1871), 151 (BW 579; MB 1, 108f) (Yao) [A7k; Mc 111f]
Af 11 Chatelain, *Angola*, 126ff N°12 (MB 3, 43) (Mbaka) [A8k]
Af 12 Jacottet, *Bassoutos* 1895, 47ff (MB 3, 42f) [A1v; Mc 112?]
Af 13 Callaway, *Zulus* 1868, 217ff: Izelamani (MB 3, 40f) [A2v]
Af 14 Kletke 3, 387ff: Der Mord des Massiloniane = Chasles, 231 = Casalis, *Les Bassoutos*, 355ff (= 1841, 93 = 1861, 339? Mc 112) = *Mag. Des Auslands* 1842, 73 = *RTP* 2, 367ff (MB 1, 109) [A3v]
Af 15 Wolff, *Kingasprachen* 1915, 135ff = Meinhof 1917, 90-93 N°16: Die Reiherfeder [A4v; Br 67]
Af 16 *SAFLJ* 1879, 138ff: Masilo und Masilonyane (MB 3, 41) [A5v]
Af 17 Junod, *Les Baronga* 1898, 310ff (MB 3, 44) [A6v] (= ID., *The Life of a S. African Tribe*, 242 ?)
Af 18 Steere, in: *JAI* 1 (1871), 151 (BM 1, 108f) (Zanzibar) [A7v]
Af 19 Rochemonteix, 431: Le roseau et le tambourin parlants [BP]
Af 20 Rivière N°4 [BP 1, 276 n.2]
Af 21 Casalis, 360 (H 195 n.1 = Mc 112: Jacottet 1895, 232) [BP 1, 421 n.1]: La métamorphose d'une jeune fille

Af 22 Decary 1964, 115-117 N°30: Une femme qui a ressuscité (Madagascar)
 Af 23 *Folk-Lore* 35, 85f (Cf. Werner, *Bantu*, 100: The Two Brothers) [Br 67] [C]
 Af 24 Werner, *Bantu*, 104-106 [Br 67]
 Af 25 Jacottet 1895, 99 [Mc 112] (= ID., *The Treasury of Basuto Lore*, 56 ?)
 Af 26 Lebzelter 1934, 175 [Schmidt, *FAB.* 18, 63]
 Af 27 Stopa 1947, 114 [Schmidt, *FAB.* 18, 63]
 Af 28 Theal, 138 [Hartland 1, 196]
 Af 29 Schmidt, in: *Fab.* 36, 212 (Namibië)
 Af 30 Murray 1974, 87 [Schmidt, in: *FAB.* 36, 212] [+29: zie ook *FAB.* 26, 310]
 Af 31 Rochemonteix in: *Journal Asiatique*, 208ff (Z. Marokko, van een Jood uit Taskokant)
 [AT 782 + 780 + 554] [El Fasi, 137f]
 Af 32 Fuchs, Peter: *Afrikanisches Dekamerone*, Stuttgart 1961, 238 (laatste deel van: Der
 Hase und der Tod)
 Af 33**MAFLS* 17, 260
 Af 34*Talbot, *In the Shadow of the Bush*, 312

Noord-Amerikaans (Negers)

Nam01 Carter 1993, 64: The Telltale Lilac Bush (= Musick 1965)
 Nam02 Fortier, *Louisiana FT*, 60 N°17: Des Os qui chante (The Singing Bones [BP 1, 421]
 Nam03*Dorson, *Negro FT in Michigan*, 62-63: Talking Bones
 Randolph, V.: *The Talking Turtle and Other Ozark Folktales*, NY 1957, 16 (cf.) [*FAB.*
 2, 200]

Indiaas

India [FFC 180, 100-101; Hartland 1, 194-195 voor 07, 08 en 09]
 Ind01 Archer e.a., *Man in India* 24, 210-211 (+ 895)
 Ind02 Barua 1927, 274-283
 Ind03 Bezbarua, *Sadhu*, 44-54
 Ind04 Bompas, 388-391 N°155
 Ind05 Bompas, 472-473 N°15
 Ind06 Borooah, 59-71
 Ind07 Campbell, *Santal FT* 1892, 106-110 (MB 3, 44ff) [In1b]
 Ind08 Campbell, *Santal FT* 1892, 52-56 = Jakobs, *Ind.FT*, 40 N°6: The magic fiddle [In3b]
 Ind09 Campbell 1892, 102-105: Two princesses (MB 3, 46) [In5b]
 Ind10 Das, *Sadhu*, 64-70
 Ind11 Hahn 1906, 47-49 N°24: Die Geschichte zweier Kinder [Ink]
 Ind12 Mitra, *Man in India* 21, 46-51 (+ 895)
 Ind13 Archer e.a., *Man in India* 24, 218-219 [A]
 Ind14 Bodding 3, 297-303 = Bompas 102-106 [A]
 Ind15 Bompas, 466-467 [A]
 Ind16 Elwin, *Dragonish*, 113-116 [A]
 Ind17 Elwin, *Mahakoshal*, 374-375 [A]
 Ind18 Elwin, *Mahakoshal*, 375-376 [A]
 Ind19 Hahn 1906, 36-38 N°20: Eine Metamorphose = Cosquin 1922, 212 (Chota Nagpur)
 [In2b] [A]
 Ind20 Haldar, *JBORS* 4, 338 [A]
 Ind21 Cooke in: *NQ* 3, N°130: The Manjhi Girl and the Bamboo = Cosquin 1922, 211
 (Mirzâpour) [A] [sum. W. Rouse, *FL* 5, 85]
 Ind22 S.Ch. Roy, *The Bihors*, 1978 (= Ranchi 1925), 202-206 N°7: The Story of the Origin
 of the Sabai Grass (*Ichaeumion angustifolium*) 427-436 [A]

- Ind23 Twente, 25-27 [A]
 Ind24 *Folk-Lore* 5, 85 [Mc 114 n.2] [A]
 Ind25 NQ 4, N°427: Wicked Stepmother [FFC 180, 98: AT 720] [FL 7, 94]
 Ind26 Brown N°69 [ID, 60: AT 408]
 Ind27 Chaudhury 1973, 29-31 N°5 [Goldberg, 89f]
 Ind28 S.Ch. Roy, *The Birhors*, 1978 (= Ranchi 1925), 221-224 N°13
 Ind29 Helmtraut Sheikh-Dilthey, *Märchen aus dem Pandschab*, Düss/Köln 1976, 177-180
 N°50: Das flötende Knöchelchen, Sammlung Aziza Begum van Khawaja Saddique,
 52, koopman, Rasulnagar 1972: How the Dead and Buried Children of the Raja were
 restored to Live
 Ind30 Mira Pakrasi, *Folk Tales of Assam*, New Dehli 1969, 21-25 n°2: Tejimola
 Ind31 Mira Pakrasi, *Folk Tales of Bihar*, New Dehli 1973, 0-92 n°23: The youngest sister-in-
 law
 Ind32 Blackburn, 80-81 n°23: The Singing Bone
 Ind33 Blackburn, 81f: The Fish-brother
 Ind34 Blackburn, 264-5 n°100: Rose bush over the grave
 Anand, M.R., *Ind.M.*, Berlin 1958, 127 (cf.) [*FAB.* 6, 74]
 ref. In Goldberg, *The Orange Maiden*, FFC 263, 88: woodchip that cries out; 89:
 meisje in fluit, myst. Housekeeper; 153: id. (dead people crying out of plants)

Chinees

- Ch 01 J.As. 18, 1851, 517ff: Le Plat qui parle (Cosq. 267; BW 672) [Ck]
 Ch 02 Ting, FFC 223, 123

Japans

- Jap01 Seki 1963, 145-148 N°42: The Skeleton's Song [Zie ook Ikeda, 215]
 Jap02 Rumpf 1938, 199: O Matsu und O Take [Beit 2, 547 n.1]
 Jap03 W. Ruben, 25 *Erzählungen des Dämons*, FFC 133, 262

Philipijns

- Phi01 Blumentritt 1885, 324f [Köhler 1, 154]
 Phi02 Coyaud/Potet, 1986, 45 N°33: Origine du Margouillat = Villanueva/Enriquez, 1949, 75
 Phi03 ID., *ib.*, 42 N°22: La fleur Sampagita = Villanueva, 1949, 62

Zuidzee (Oost-Indië)

- OI 01 Hambruch, *Südsee* (1921) N°48: Tolojälä und seine Tochter = Massenbach 1958, 464-
 466 N°67
 OI 02 *Indonesische Sprookjes*, 1991, 80-83 N°28: Hoe Banjoewangi zijn naam kreeg
 OI 03 *Indonesische Sprookjes*, 1991, 136f N°43: Het ontstaan van de rijst en de maïs

code-verklaring

Algemeen:

V: versie

Mack: door Mackensen of Brewster gegeven code

B: vermeld door Bolte/Polivka

N: 0: Thompson 1961; 1. Meyer; 2. Sinninghe; 3. Delarue/Ténèze; 4. Robe; 5. Hansen; 6. ; 7. Marzolph (voor Perzië) / Thompson (India); 8. EB; 9. Diverse cat.: Boulvin, Nowak; 10. Arâjs/Medne

I. Hoofdpersonen:

A: 3 broers, A1: 2 broers

B: broer en zus, B1: 2 broers en zus, B2: meer broers en zus, B3: zus en broer, B4: meerdere zussen en broer

C: 3 zussen, C1: 2 zussen, C2: stiefzussen, C3: 3 zussen en broer, C4: 2 zussen en broer, 5: vriendinnen, C6: schoonzussen, C°: 7, C+: 3 of meer

D: (Stief-)moeder met dochter, D1: met zoon

E: anders, E1: ouders (vgl. AT 720); E1*: vader, E2: medevrouwen, E3: man en vrouw, E4: dienaar en heer, E5: vreemden, E6: vrienden, E7: mededinger, E8: valse bruid; E9: vrijer

F: koningskinderen, F1: 'rijk'

II. Reden:

A: jaloezie, A1: liefdesgeluk, A2: ouderliefde, A3: stiefhaat

B: bezit van een ding, B1: plant, B2: veer, B3: goudding, B4: geschenk, B5: toverding, B6: verloren ding, B7: ever, B8: diversen (geld, erfenis)

C: verzamelen van bessen (aardbeien), C1: anders (hout, etc)

D: beloning, D1: koninkrijk, huwelijk met prins(es), D2: erfenis, D3:

huwelijkstoestemming, D4: kledingsstuk, D5: diversen, D6: ouderliefde, D7: huwelijk

E: anders, E1: toorn, E2: vrees, E3: vraatzucht, E4: straf, E5: offer, E6: zelfmoord, etc, E7: AT960

III. Moord:

A: gedood, A1: begraven, A2: onder een boom, A3: boom geplant, A*: tijdens slaap; A4: bij rivier

B: in kuil, B1: begraven, B2: onder boom

C: in zee, C1: vijver, C2: bron, put, C3: rivier, C4: brug, C5: strand

D: opgegeten, D1: door wild dier, D2: betoverd

E: bot, E1: vinger (kootje), E2: bloedmeer, E3: schedel, hoofd, E4: huid, E5: van alles, E6: haar, E7: ingewanden, E8: hand (voet), E9: vlees, lever, hart

F: boom, struik, F1: bloem, F2: riet, bamboe; F2*: rijst, maïs, F3: gras, F4: pompoen, etc., F5: fluit (klok), F6: druif, F7: brood, kalfskop, kool

IV. instrument

A: fluit, A1: schalmei, hoorn, trompet, A2: schaal, A3: trommel

B: viool, B1: strijkstok, B2: banjo, etc., B3: doedelzak, B4: snaren

C: harp, C1: snaren

D: zingt, D1: stem, D2: vogel, D3: hond, D4: kleed, D5: fluit, klok, D6: tikt, wenkt, D7: beschreven

E: verandert in hoofd, E1: bot

V. Vinder

A: herder, A^o: dier, A-: herderin, A1: boer, A2: diversen, A3: molenaar, A4: koetsier, voerman, A5: koopman, A6: visser, jager, A7: bedelaar, A8: reiziger, A9: speelman, A0: iemand

B: ouders: B1: vader, B2: moeder, B3: kind, B4: zus, B5: vrouw, geliefde, B6: broer, B7: dienaar, B8: kennissen

C: moordenaar

VI. Onthulling

A: bloeden, A1: narollen, A2: met bloed bespat

B: van hand tot hand, B1: alom getoond, B2: iedereen proberen

C: vader, C1: moeder, C2: ouders, C4: koning, C5: verwant, C6: gemeente, gerecht, C7: moordenaar, C8: bruiloft

D: eerste ontdekker

VII. Lied

A: aanspraak, A1: zacht spelen, A2: niet plukken, A3: ouders, A4: andere opdracht; A5: anders

B: moord, B1: + moordenaar, B2: + plaats, B3: met mes

C: reden, C1: dubbele reden

D: herleving, D1: roep om straf, D2: profetie

E: verlossing, E1: andere opdracht

F: verdediging door jongere; F1: jongere hielp mee begraven

G: toon, G1: (3) regels van snaren

*: doden/herleven van 'ziel' (vogel)

VIII. Dode

A: opgraven, A1: begrafenis

B: herleving, B1: door tovermiddel, B2: vanzelf, B3: breken instrument, B4: eigen aanwijzing, B5: anders, B6: vuur, etc., B7: mysterieuze huishoudster (N 831.1)

C: levend; C1: door dokter opgelapt; C2: door wonder

D: duif

E: spook

F: huwelijk

IX. Bestraffing

A. terechtgesteld, A*: op plek begraven, A1: onthoofd, A2: uiteengerukt, A3: verzopen, A4: in nagelvat, A5: verbrand, A6: doodgesleurd, A7: 'godsoordeel', A8: in stukjes, A9: opgehangen

B: verbannen, verjaagd, B1: opgesloten, B2: bestraft, B3: gevlucht, B4: zelfmoord, B5: waanzinnig

C: Vergeving, C1: bekent, C2: spook, C3: Kaïnsteken

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 01	D1b *	A	B7	A1 F2	A	A	C4	AB1C	B6 F	-
GG 02	D2b *	A F1	B7D5	A1 F2	A	A	BC4	A1B2	A1	A1C2
GG 03	D4b *	A1	B7D3	AC1F2	A	A	BC4	B2C1	A1	A
GG 04	D3b *	A1	B1D2	AC3F2	A	A	C5	A3B1C	A	A
GG 05	D5b *	E5	-	A F1	E1	C	C6	--	A	A7
GG 06	D6b *	A	B7D2	A2 F	A2	A	BC4	B2C	-	B2
GG 07	D7b *	A	B7D3	A1 F2	A	A	B2C4	AB1C1	-	A
GG 08	D8b *	E5	A1F1	CD2 F	B1D1	B5	A C7	E	D	C2
GG 09	D9b *	D	A1E4	D F	B1D1		A C1	E	-	
GG 10	D1k	E5	E	A1 E	-	C	A D	--	-	A1*
GG 11	D2K	3xD	E	B1 -	D1	A	C8	B1	C	A7
GG 12	*D3k *	A1	B7D3	C1E	A2	A	C4	AB2C1	A1	A3
GG 13	D4k	A1	B8	A1 E3	-	°C	A2 D	--	A1	C2
GG 14	D5k * 0	B F	B1D1	A1 *E	A	A	BC1	(B?) G	-	B
GG 15	*D6k *	A	B7D3	A1 E	A	A°	C4	AB2C1	-	A
GG 16	*D7k *	A F	B7D1	A E	D	A	D	(B)	-	B2
GG 17	D8k	E5	E	A E3	-	C	A1 D	--	-	B2
GG 18	D9k	E5	F	A E	-	C	AC6D	--	-	B1
GG 19	D10k	E5	B8	A1 E	-	AB1	AC7	--	A1	A
GG 20	D11k	E5	B8	A1 E3	-	C	A2 D	--	-	A7C2
GG 21	D12k	E5	F	A E3	-	AB1	AC7	--	-	A
GG 22	D13k	E5	E1	A E	-	C	AC6D	--	-	A
GG 23	D14k	E5	A1	A E	-	°C	AC6D	--	-	C1
GG 24	D1h *	C1 F?	A1	CE5	C	A9	C	AB1 E	-	B2
GG 25	D2h	C1 F1	A3	C3E5	C	A9	C8	--	-	A7
GG 26	* *	A1 F	B7	A E	D	A	D	(B)	-	B2
GG 27	*	D	A3	D2 F	B D1	A9	AC7	(B1C)	-	-
GG 28	*	A*1 F1	B8	A F			A	--	A1?	A7
GG 29	*	D1	E5	'B' -	(D1)		C6	(afw.)	-	-
GG 30	*	E	E5	'B' -	(D1)		C6	(afw.)	C	-
GG 31	*	D1	E5	'B' -						-
GG 32	*	D1	E5	'B' -	D1			G		A7
GG 33	*	D1	E5	'B' -						A7
GG 34	*	E5	-	A1 E5	-	C	D	--	-	A7
GG 35	*	E5	-	A E	-	C	AC6D	--	-	C1
GG 36	*	A	B7D3	A1 F	A	A*	C4	A1B2C	-	A9/B
GG 37	*	B F	B1D1	A1+ E	A	A	C1	A5B2D1	-	A7
GG 38	*	A	B7	A3* F	A	B1	C	A4B2C	-	A8
GG 39	*	B F	B1D1	A1 E	A	A	C1	A5B1D1	-	-
GG 40	*	E4	A	A(1)F5	D	B8	C6	A5B2	A	B2
GG 41	*	A	B7D3	A2 F	B3	A	C4	A4B1CD2	ACF	A
GG 42	*	D		A1 F	A	A	C1	A5B1		
GG 43	*	B F	B1D1	A E	A	A	C1	A5B1B	-	A
GG 44	*	E4	(D1)	A1 E	A	A5	B1	A5B1C	-	A9
GG 45	*	A	B7D3	A2 F	B3	A	C4	A4B1CD2	ACF	B1
GG 46	*	A	B7D1	A(2)E	(A)	A	C4	A1B2C1	B(3)	?
GG 47	*	A1	B7D1	C4B1E	A	A	C4	A5B2	-	A
GG 48	*	E5	E7	A2F(2)	D7	B5	C6	--	A F	B1
GG 49	*	B F	B1D1	A2 F	B	A*	C4	A4B1C	A	A
GG 50	*	C F	CD3	A2 F	B	A	C4	A4B	A1	B3

GG 51	*	A	B7D3	A2 F	B3	A	C4	A4B1CD2	ACF	A
GG 52	*	E5	E	A(2)F1	D1	A8	-	A2	-	-
GG 53	*	3xD	E	B2 F	D1	A	C8	B1	C	A7
GGs01	*	E5	B8?	A (E1)		C	AC2			B2
GGs02	*	E4	E1	C3(E1)		C	AC6			C1
GGs03	*	E5	E(1)	A E3		C	AC6			C1
GGs04	*	E4	E1	A1 E3		C	AC6			C1A1
GGs05	*	E5	A1	A1 E3		*C	A(C6)			C1B1
GGs06	*	E5	A1	A1E(1)		C	A			C1
GGs07	*	E5	E(1)	A(1)F3		C	A(C6)			B2
GGs08	*	E6	E(1)	A F3		C	A1			A7
GGs09	*	E5	E1	AC3F3						
GGs10	*	E6	(E1?)	A1 E5		C	A		(A1)	
GGs11	*	E5	A1	A F3		C	A+1			B4
GGs12	*	E5	? E(1)	A1 F3		C	A+C6			C1B2
GD 01	Dä1h *	C1	A1	CE5	C	A9	C8	B1	-	A7
GD 02	Dä2h * 0	C1	A1B3	CE6	C1	A9	C8	B2CG1	-	A5
GD 03	Dä3h 0	C1	A1B3	CE5	C	A9	C8	B1CG1	-	A5
GD 04	Dä4h 0	C1	A1	CE5	C	A9	C8	B1C	-	A7
GD 05	Dä5h	C1	A1	CE5	C	A9	C8	B2	-	A7
GD 06	Dä6h	C1	A1	C -	-	A9			-	A7
GD 07	Dä7h	C*1	A2	C -	-	A9	C8	B1C	-	-
GD 08	Dä8h	C1	A1	C E5	C	A9	C8	B1C	-	-
GD 09	- GDq 0	C1	A1	C						
GN 01	Nb *	C1	E1	A F	(B)	B6	C	B1	-	-
GN 02	N1h 0	C1	A1B3	CE5	C	A6	C8	(B)G1	B3	A5
GN 03	N2h* 0	C1	A1	CE5	C	A8	C8	B2CG1	-	A7
GN 04	GNc 0	C1	A1	CE5	C	A6	C8	(B)	B3	A5
GN 05	0	C1	E1	A F	(B)	B6	C	B1	-	
GN 06	GNb2 0	C1	A1B3	CE5	C	A6	C8	(B) G	-	A5
GI 01	N3h * 0	C1	A1B3	CE6	C1	B5	(C8)	B1CG1	A1	A7
GI 02	0	C1	A1B3	CE6	C1	B5	C8	B1CG1	A1	A7
GI 03	*	E3	A1	A E3	D7	A2	-	--		A
GS 01	S1h * 0	C1	A1	C -	-	B5		--	C	B1C
GS 02	S2h * 0	C1	A1B3	C E5	C	A9	C8	G	-	A7
GS 03	S3h * 0	C1 F	A1B3	C E5	C	A69	C8	B2CG1	-	A5
GS 04	S4h *	C1	A1	C E6	C	A9	C8	G	-	A7
GS 05	S5h	C1	A1	C E6	C	A9	C8	G	-	A7
GS 06	S6h *	C1	A1	C E6	C	A9	C8	G	-	A7
GS 07	GSc 0	C1	A1B3	C E5	B	A9	C8	B1CG1	B3	-
GS 08	GSh 0	C1	A1B3	C F	C	A9	C8	A3B1CG1	-	A7
GS 09	GSFa 0	C1	A1B3	C E5	C	A9	C8	G	-	A7
GS 10	GSFb 0	C1	A1B3	C E5	C	A8	C8	G	-	A7
GS 11	GSFd 0	C1	A1B3	C E5	C	A8	C8	G	-	A7
GS 12	GSFg 0	C1	A1B3	C E5	C	A9	C8	B1 G	B3	-
GS 13	GSFi 0	C1	A1B3	C E5	C	A6	C8	(B)	-	A6
GE 01	E1h 0	C1 F	A1	C E6	C1	A39	(C8)	A3B1 G1	-	-
GE 02	E2h 0	C1 F	A1	C E5	C	A3	(C8)	A3B2 G1	-	-
GE 03	E4h *0	C1 F	A1	C E5	C	A39	C2	A3B1 G1	-	-
GE 04	Ged 0	C1 F1	A1	C E6	B1	A9		B1 D1	-	(A)
GE 05	Gef 0	C1 F1	A1	C E5	B	B7		B2 D1	-	(A)
GE 06	Geg 0	C F1	A1	C E	C	A9				
GE 07	Geo 0	C1 F1	A1	C E5	CD1	A9	C	B2 D1	-	(A)

GE 08	Ger 0	C F	B4	C		A3				A9
GE 09	Gec2 0	C+	A1B4	C		A3				
GE 10	*	A1(=E)	E5	'B' F2			C6		(A1)	-
GE 11	*	*D1	E5	'B' -	D1	B8	C6		(A1)	-
GE 12	*	E	E5	'B' -			A3			'C3'
GE 13	*	E6	B8	A (F)	--	C	D	'A'		C1
GE 14	*	E5	-	AC E	--	A6	A2C7	--	-	C1
GEA01	Gama 0	C1	A1B4	C2		A3	D		C	
GEA02	Gamb 0	C	A1B4	C		A3	D		C	(A9)
GEA03	Gamc 0	C+	A1B4	C		A3				A9
GEA04	Gamd 0	C+	A1B4	C		A3				(A9)
GEA05	Game 0	C+	A1B4	C						A
GEA06	Gami 0	C1	A1	C E5	B	C		B2CG1		
GEA07	Gamv 0	C1	A1	C						
GEA08	Gamp2	C1FI	A1B4	C E5	C	A1				A5+9
GEA09	Gamt2	C1	A1B4			A3	C4		C	A5+9
GEA10	Gamw2	C*1FI	A1	C(E5)	D	A3	C5	B	A	
GEA11	Gama3	C1	A1B4			B1			A	A5+9
GEA12	Game3	C1	A1B4	C					A	
GEA13	Gamo3	C1		C		A3			A	A5+9
GEA14	Gamq3	C	A1	C		A3			A	A9
GEA15	Gamr3	C1?F		C		A3	D		C	
GEA16	Gamx3	C1	A1B4	C		B1				A5+9
GEA17	Gamf4	C1	A1B4							
GEA18	Gams4	C	A1B4	C						
GEA19	Gamu4	C1		C E5	B	A3		(B)		
GEA20	Gamz4	C1F1	A1	C E5	D1	B5	C2	B1CG1	-	-
GEA21	Gamg5	C+	A1B4	C		A3				A+9
GEA22	GamL5	C1	A1	C		A3			C	
GEA23	Gamp5	C1	A1	C2		A3				A9
GEA24	Gams5	C	A1B4	C		A3				A+9
GEA25	9	A	-	A1F1	D	A8	B	(B)	-	-
GEA26	*Bonnie	B	A1	CE3	D7	A6	C7	(?)	E	B4
GH 01	2	C F1	A1©	C F1	D	B7	C2	AB2	A1	B2
GH 02	*	2	B	B3	A1 F1	D	B	C2	AB1C	-
GH 03	2	B	B4	A1 F1	D1	B1	C2	A1B1	-	A(2)
GH 04	2	B	B4	A1 F	D1	C	D	(B1)	-	-
GH 05	2	A1	B4	A1(F1)	D	B1	C2	AB1C	-	
GH 06	*	2	C F	B4	A1 -	D1	B1	C	B1C	C1
GH 07	2	B	(B6)	B1	D1	B	D	B1C	C	B2
GH 08	2	B	B4	B	D1	B8	D	--	C	A*
GH 09	V1k *	2	C1	B4	B1 -	D1	A2	C5	AB1C	C
GH 10	2	C+	A1	C					C	C
GH 11	2	B?	(B4)			B2		AB1C		
GH 12	2	B?	(B4)			B		AB1C		
GH 13	2	B?	(B4)			A2		AB1C		
GH 14	*	2	B F	B1D1	A1 E	(A)1	A	BC7	AB1C	-
GH 15	*	2	D1	A3	C2 -	D1	C	C6	--	-
GH 16	*	2	D	A3	A1 E8	-	B2	D	--	A
GH 17	2	D	A3	A2 F	D	-	-	B	-	-
GH 18	2	D	A3	'A' E8	-	-	-	--	-	-
GH 19	2	D	A3	A1 F	D4	-	-	--	-	-
GH 20	2	A1 F	B1D1	A1 E	(A)	A	B2C7	A4B1C	-	A

GH 21	2	D1	E4	A1 -	D1	B	C2	F	-	A
GH 22	2	E5	B8	A -	D2	C	(C6)	--	-	C1?
GH 23	*	E4	B3	(A1)	D1	B1	C2	(B1C)	-	B2
GH 24	*	E5	?	A	(D2)	C	(C6)			C1?
GH 25	*	B?	(B4)			B1		AB1C		
GH 26	*	E1	?	A1 E8	D1			B1I		B2
GH 27	*	B	(B4)	A					?	
GH 28	*	B	(B4)	(A) E8	D1			?		
GH 29	*	C	B3	A1 F2	A	A1	C	AB1C(1)	B2	A8
GH 30	*	DE	A3?	A(1)F1	D7	B1	D	(B1)	A1	A5
GV 01	1	B		A F1	D			(B)	-	B2
GV 02	1	B		A F1	D			(B)	-	-
GV 03	0V4b *	1	B	B4	B1 F1	(A)	A5	BC2	AB1C	C A
GV 04	0V8b *	1	B	B4	C1 F1	D	A2	C1	A3B1C	- A
GV 05	0V5b *	1	B	B4	A1 F1	D1	B2	C2	A3B1C	A B1
GV 06		1	B		A F1	D			(B)	- A7
GV 07	V10b*	1	B	B4	C2 F1	D1	B2	C2	B1 D2	- A7
GV 08	V9b	1	B	(B5)	A1 F1	D1	B	D	A3B1C	- A7
GV 09	V4k*	1	B1 F	B1	A E	A	A	C	AB1	- A4
GV 10	V2b*	1	B	B4	C2 F1	D	B2	D	A3B	C A*
GV 11	0V6b*	1	B	B4	C2 F1	D1	A1	C2	A2B1C	- A1
GV 12	0V1b*	1	C	B4	B1 F	A	B	D	AB1CD	C A*
GV 13	V2k*	1	B F	B4	B1 -	D1	A	C	AB1C	C A2
GV 14	V3b*	1	B	B4	B1 F1	D1	B	D	A2B1	C B2
GV 15		1	C	B4	A ?	?			(B)	- A5
GV 16		1	B		A F1	D			(B)	- B2
GV 17		1	C	B4	A ?	A?			(B)	B B2
GV 18		1	D1	A3	C2F2	D			(B)	- (*)
GV 19	*		B	C1	B F1	D	B2	D	AB1C	C -
GV 20	*		DE	A3?	A(1)F1	D7	B1	D	(B1)	A1 A5+9
GV 21	*		E9	E4	A1 E3	-	A°6	A1C6	--	- B1
GV 22	*		DE	A3?	A(1)F1	D7	B1	D	(B1)	A1 A
RW 01	W1b *		B°	B3D5	B F1	D	B2	C2	A4B1C	C A*
RW 02	W2b *		B F	B3D1	B F1	(A)	A	C	AB1C	C A3
RW 03	W3b *		B1	B1D2	A F2	A	A	BC2	A1B2C	- A5
RW 04	W4b *		B1	B6	A -	-			--	A1 -
RW 05	W5b *		B	B1	A1 F	A	A	B	A4B1C	- -
RW 06	W1k *		B	C1D5	A -	D5	B2	D	AB1 D	C A*
RW 07	W2k *		B	B4	A -	D1	A1	C2	AB1C D	C A
RW 08	W3k *		B	B1	A E	(A)D	B1	D	AB1C	- A7
RW 09	W4k *		B1 F	B1D1	A E2	(A)	A	B2C	AB1C	- A
RW 10	F13k *		B F	B6D1	A E	(A)	A°	B2C	AB1C	- A4
RW 11	*		B	B1D1	A E	A	A	C6	A4B2C	- B2
RF 01	0V7b *	3	B	B1	A F1	(A)	A	-	A4B2C	- A4
RF 02		3	B	B1	A F1	(A)	A	-	A4B2C	- A4
RF 03	F12k *	3	B	C1D5	A2 E	A	A	B2C2	A4B1	- B
RF 04	0F8k *	3	A F	B1D1	A E	A	A	C	AB2C	- A5
RF 05	F5k	0 3	A1 F	B6D1	A1 -	D5	A°	BC	AB2I	B2 A
RF 06		3	B1 F	B8D1	A1 F	D	A	BC2	B2C	- A1
RF 07	*	3	B F	B1D1	A*1 E	A	A*	BC1	A5B1C	- A7
RF 08		3	B1 F	B1D1	A1 F	A	A	BC2	B2C	- A1
RF 09	F2b *	3	B3*	B8	A2 (F)	D5		C2	B2C	B4 C

RF 10		3	A1 F	B3D1	A1 F	A	A	BC2	B2C	-	
RF 11		3	A	B1	A1 F	A1	A	BC2	B2C	-	
RF 12	0F3b	* 3	B3	C	A F2	(A)	A-	C	A1BC	-	B2
RF 13		3	(B)D1	B1	D E	(A)	C	D	B2C	-	
RF 14		3	B	B1	A E	(A)	A	BC2	B2C	D	A
RF 15		3	B	B4	A1 E	A	A	BC2	B2C	-	
RF 16		3	B	B1D1	A -	D5	A	BC2	B2C	-	
RF 17		3	B	B6	A1 E1	(A)	A	BC2	B2C	-	
RF 18		3	B	B1	A ?	?	A	BC2	B2C	-	
RF 19		3	B1 F	B1	A E	(A)	A	BC2	B2C	-	
RF 20		3	B	B1	A1 E1	(A)	A	BC2	B2C	-	
RF 21	*F2k	* 3	B F	B3D1	A2 E	A(1)	A	BC2	A4B2C1	B1	A
RF 22	0F1k	* 3	A F	B1D1	A -	D5	A	C	AB2C1	B	B
RF 23		3	B F	B1	A1 -	D5	A	BC2	B2C	-	
RF 24	0F11k	* 3	A F	B1D1	B1 E	A	B1	B D	B2	-	A5
RF 25	F9k	* 3	C	B4	A1 (E)	(A)D	A5	C	AB1	-	B
RF 26		3	A1	A1B1	A1 F2	D	A	BC2	B2C	-	
RF 27	*F3k	* 3	A F	B6D1	A1 E	A	A	C	B1C	B5	B2C
RF 28		3	B F	B1D1	A1 -	D5	A	BC2	B2C	B	
RF 29	*	3	B F1	B1D2	A1 F2	A	A	BC	AB2C1	B	B
RF 30		3	B	B1	A1 E	A	A	BC2	B2C	-	
RF 31	0F7k	* 3	B F	B6D2	A E1	D	A°	B1C	AB2C1	-	A
RF 32		3	B	B1D2	A E1	D	A	BC2	B2C	-	
RF 33	0F10k	* 3	A F	B1D1	A E	A	A-	C	A1B3	-	A2
RF 34		3	D1	[720]	DA1E	A	A	BC2	B2C	-	
RF 35		3	B	C1	A1 E	A	C	BC	B2C	B	
RF 36		* 3	A1	B1	C2? F	A	A	BC2	B2C	B	
RF 37	*	3	A F	B1D1	A2 E	A-°	A	BC	AB2C	-	
RF 38	F15k	* 3	A1 F	B3D1	A2 E	A	B3	C	A4B2C1	-	-
RF 40		3	A	B3	A1 F5	D1	A?	BC2	(B2C)	-	
RF 42	F4k	* 3	A1 F	B1D1	A1 E	(A)	A°	(B)C	AB1C	B2	B2
RF 43	*	3	A F1	B1D2	A1 E	A	A+5	C2	AB1C	-	A
RF 44		3	A1	B3	A E	A	A	BC2	B2C	B5	
RF 45		3	A *1 F	B8	A1 E	A	A	BC2	B2C	-	
RF 46	*	3	A	B1D1	A1 E	A	A°	B2C4	AB2C	A1	(B2)
RF 47		3	A	B1D1	A1 E	A	A	BC2	AB2C	-	
RF 48	*	3	A	B1D1	A1 E	A	A	BC2	B1C	-	B1
RF 49	*	3	A F	B1D1	A E	A	A	BC2	AB2C	-	A
RF 50	*	3	A F	B1D1	A1 E3	A	A°	BC2	AB2C	-	A
RF 51	*	3	A F	B1D1	A1 E3	D	A°	BC2	AB2C	-	A
RF 52	*	3	A	[551]	A E	A	A	BC2	AB2C F	-	
RF 54		3	A F	B3D1	A1 E	A	A	BC2	B2C	B	
RF 55		3	A1	B4	A1 E	(A)	A	BC2	B2C	-	
RF 56		3	A F	B1D1	A1 E	(A)	A	BC2	B2C	-	
RF 57	*	3	A F	(B7)	A E	A	A-	B2C4	A4B2	-	B1/3
RF 58	*	3	A1	E1	A1 E	(A)	A-	B2C2	A4B2	-	
RF 59	*	3	A	B1	A E	A	A	-	A4B2C	-	
RF 60	*	3	A1	AB1	A E	A	A	B2	A4B2C1	-	A
RF 61	*	3	A1	B1 D	A1 E1	A	A2	C1	B1C	-	
RF 62	*	3	A	B1	A ?	A?	A-		A5B2C		
RF 63	F1b	3	A1	B1	A2 (F)	A	A-	C	A4B1C	B	B3
RF 64		3	A F	B1D1	A1 F	D	A	BC2	B2C	-	
RF 65		3	A1 F	B5	A E	A	A	BC2	B2C	-	

RF 66	0F6k * 3	B	B4	C2 E1	D	A°	C2	A4B2C	A1	-
RF 67	F4b * 3	C F	B1D3	A1*F2	A1	B1	D	B1C	-	C
RF 72	3	B?	B1	A ?	?	?	?	B1C	-	
RF 73	*	A1	B1D1	C2E	A	A	BC2	B2C	-	
RF 74	*	B?	B1?	A E9	D	A7	-	B	-	
RF 75	9	?	?	A F7	E	C	A C6	--	-	
RF 76	9	?	?	A F7	E	C	A C6	--	-	
RF 77	0	A F	B6D1	A1 E1	(A)	A	C2	AB1C	A1	A
RF 78	3	D1	[720]	DA1 E	(A)	A°	BC2	A1B2	-	B2
RF 79	3	D1	[720]	DA1E1	A	A2	BC2	B2	?	A7
RF 80	3	D	[720]	DA1 E	A	B4	D	B2		
RF 81	3	D1	[720]	DA1 E	A	B4	D	B2		
RF 82	3	D1	[720]	DA1 E	A	B4	D	B2		
RF 83	*	A	B1	A1 ?	A?	(A)		A4B2C		
RF 84	*	A	B1?D2	B1						
RE 01	Sp1b *	A1 F	B1D1	B1 F2	A	A	C	AB2C	C	A
RE 02	Sp2b *	A F	B8D1	A1 F2	A	A	C	A4B1	C	A7
RE 03	Sp3b *	A	B1	A F2	A	A	C2	A2B1C	A	-
RE 04	* 5	E5	B8	A F7	E	C	C6	--	-	A
RE 05	Sp5b *	A F	B1	A1 F2	A	A	C	A1B1C	-	C
RE 06	Spk *	A F	B1	A E	D	A	B1C	A2B1C	-	A
RE 07	9	?	?	A F7	E	C	A C6	--	-	(C2)
RE 08	*	D1	[720]	DA1 F	D1	C	C	[AFW.]	-	AFW.
RE 09	*	B1 F1	B1	A1* F2	D1	B2	D	1B1C	AB2	B3
RE 10	*	A F1	B1	A1 F2	D1	B2	D	1B1C	(A)C	-
RE 11	*	A (F1)	B1	A1 F2	D1	B2	D	1B1C	AC?	-
RE 12	*	A F	B1D1	A1 F2	A	A	C4	A4BC	C2	B1
RE 13	*	A F	B1D1	A1 F2	A	A	C	AB2C1	C2	B2
Mex01	4	A	B3	A1 F1	D	A1	C4	(B)	C	A
Mex02	4	A	A	A1 F1	(A)	A8	C2	(B)	C	-
Mex03	4	A	A	A1 F	A	B4	-	(B)	-	-
Mex04	4	?	-	- F1	(A)	A8	-	(B)	B	-
Mex05	4	A F	-	A1 F1	(A)	A8	C1	(B)	A1	-
Mex06	4	A	-	A1 F2	(A)	B1	C1	(B)	-	C1
Mex07	4	A F	[551]	A1(F1)	D1	A8	C1	(B)	B	A
Mex08	4	A	[551]	A1 F	A	A6	C1	(B)	B2	A
Mex09	4	A	[551]	C1 F1	(A)	A8	-	(B)	-	-
Mex10	4	A	-	A2 F1	(A)	A8	-	(B)	-	-
Mex11	4	A F	[551]	A1(F2)	D1	A1	-	B1C	A	-
Mex12	4	D1	E4	B1 F2	D1	B4	C2	(BC)	-	-
Mex13	4	D	A3	A1 F3	D1	B6	(C1)	(F)	-	B3A7
Mex14	4	D	E4	A1 F	D	B6	D	(B1)	B	A
Mex15	4	A F	[551]	A1 E8						
Mex16	4	E	[960]	A1 F4	E	C	(C6)	--	B	
Mex17	4	D	[720]	AD E3	D	C	D	B1		
REA01	5	A F	B1	A1 F2	A				C	C
REA02	5	A F	B1	A1 F2	A				C	C
REA03	5	A F	[551]	A1 F2	A				-	-
REA04	5	(D1)E	E	A F	A	B1	C4	--	B5	C
REA05	5	3xD	A3	B1 F1	D			(B)	C	A2
REA06	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A8
REA07	5	A F	B1	A1 F	A					A6
REA08	5	A F	B1	C E	A	A6	C		B5	

REA09	5	D	A3?	B1 F1					C	A8
REA10	5	D	A3	B1 F1	-	C	D	G	A	A7
REA11	5	A	[551]	A1 F4	A				C	C
REA12	5	A	Quest	B1 F1	D1				C	B2
REA13	5	A F	B1	A E?	A				C	C
REA14	5	A	[551]	A1 F	A					
REA15	5	A	[551]	A1 E	A				C	C
REA16	5	A	[551]	A1 E8		A		--	C	C
REA17	5	E6	E1	A F7	E	C	(C6)	--	-	(B2)
REA18	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A8
REA19	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A2
REA20	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A8
REA21	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A
REA22	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	-
REA23	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A
REA24	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A2
REA25	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A
REA26	5	A F	[551]	A1 F	A				C	C
RP 01	P1b *	A	B1D1	A1 F2	A	A	C	AB2C	C	A
RP 02	P2b *	D	A3E4	A1 F1	D1	°A2	D	A2B1C	C	B2
RP 03	P3b *	D	A3	B1 F1	D1	B1	-	A2	-	-
RP 04	Sp4b *	A	B3	A1 F2	A	A	BC2	AB1CD2	A	-
RB 01	Bb *	2xD	A3E4	B2 F3	D	A1	C	A2B1C	C	B2
RB 02	*	D	A3E4	A1 F	D1	B7	C	2B1C	C	B3
RI 01	I1b * 0	A F	B2D1	A1 F2	A	A	BC	B2C	C	A5
RI 02	I2b *	A F	B2	A* F2	A	A	C	AB2C	B3	B
RI 03	I3b *	A F	C1	A1 F1	D	A	C4	AB1C	A1	A
RI 04	I4b * 0	A F	B2D2	A1 F	A	A	C	A4B2C	-	-
RI 05	I5b *	A	B2	A F2	A	A	-	A1B1C	-	-
RI 06	I1k * 0	A F	B2D1	A E5	B3	A	B1C	AB2C	-	A
RI 07	I2k *	A	B2D3	A E	D	A°	C2	AB2C	-	A5
RI 08	I3k *	A F	B2D1	A E	A	A	B1C	A1B2C	-	B3
RI 09	I4k *	A F	B2D1	A E	(A)	A°	C	A1B1C	-	A
RI 10	I5k *	A F	B2	A E	(A)D	A	B1C	A1B1C	-	B2
RI 11	I6k *	A F	B2D1	A1 E	A	A	C	AB2C	-	A
RI 12	*	A	B2	A F2	A	A	-	A1B1C	-	A
RI 13	*	C	AB3	C5 E7	B4	A1	B1C4	A5B2C		A*
RI 14	*	A F	B2D1	A1 E	A	A	B1C	A1B1C	-	A5
RR 01	9	E8	[403]	C2 F2	A			(B)	B6?	A?
RR 02	*	?	-	D2 F	B3	-	-	(B)	-	-
SP 01	PT1b * 0	C	CD7	A F	A	A	A2C2	AB1 F	A1	B
SP 02	PT2b	C1 F1	A1	A2 (F)	A	A	C	AB3	-	A2
SP 03	PT3b *	C	CD3	A2 (F)	A	A	C1	AB1 F	-	A
SP 04	PT4b	C	-	A F	B	A	BC7	AB3	D	A
SP 05	PT5b *	C1	A1B5	A (F)	A	A9	C5	AB1C	-	A7C2
SP 06	PT6b *	A1	B1 D1	A F	A	A	-	(B)	-	A
SP 07	PT7b *	C	A1	A F	B	A	C2	A1B3	D	A
SP 08	PT8b *	C	A1	A F	A	A	C2	AB1 F	-	-
SP 09	PT9b *	B1	B7 E1	A F	A	A	-	(B)	-	-
SP 10	PT10b *	C	C	A3 (F)	A	A	-	AB1 F	-	-
SP 11	PT11b *	C		A	A			1B1 F		
SP 12	PT12b *	C1	C	A F2	A	A	C18	(B)	-	-
SP 13	- *	I		F1						

SP 14	- *	C D		A						
SP 15	- *	I		C3						
SP 16	- *	I		(F)	A	A	C			
SP 17	- *	I		F	A	B3				
SB 01	* 9	A1	B8 D8	A F7	E	A C	C6	--	-	A
SB 02	9	E5	A1 D7	A F7	E	A C	C6	--	-	A
SC 01	PT13b *	D	A3	D2 F	BD1	A9	A C7	A2B1CE	-	(A7)
SC 02	PT14b *	D	A3	D2 F	BD1	A8	A C7	A4B1 E	-	(A7)
SC 03	GU2k *	C1	C	A -	D1	A8	C2	2B1	C	A7
SS 01	- *	(D)		D2 F	A	A	C1	G		
SS 02	- *	?	F1	D2 F	A			(D)		
SS 03	- *	?		D2 F	A			(D)	B	
SR 01	R1b *	C3	CD34	A2 F2	A	A8	C	A3B2C	B3	-
SR 02	R2b *	C F1	B4	A2 F2	A	A	C	A4B1C1D	B1	B1C
SR 03	R3b *	C	CD3	A3 (F)	A	A4	C	A B2	B5	A6
SR 04	R4b	A	B7D2	A F4	A1	B4	B2C2	A B2C	C	A
SR 05	R6b	C	CD3	A F2	A	A	BC	(B)	A	A6
SR 06	R7b *	C	CD5	A3 F	A	A	BC2	(B)	A	A2
SR 07	R8b	A	B7	A F2	A	A	BC4	(B)	A	A6
SR 08	R10b *	B3 F1	CD4	A1 F2	A	A	C	A B1C1	-	B
SR 09	R11b *	B3	CD4	A1 F2	A	A5	C	A B1C1	-	A
SR 10	R12b *	B3	CD4	A1 F2	A	A	BC2	A2B1C1	-	A
SR 11	R16b	C	C	A F2	A	A	C4	(B)	-	B1
SR 12	R17b *	C1D	E1	A F	B	A	A	A1B3	-	-
SR 13	R18b *	C2	C	A F5	D		-	(B)	-	-
SR 14	R3k *	C1	B3 D4	A2 (F)	D	B1	C2	A B2	B2	-
SR 15	R4k	C	B8	A? E	A	A6		A1B1C1		
SR 16	- *	A	C	A F						
SR 17	- 9	A		A E	A					
SR 19	- *	C?		F2	A		C		B3	
SR 20	*	C	B3	A E	A	A6		B1C		
SR 21	- *	C	CD3	A F	A	B5	D	?	B2	-
SR 22	- *	2xD	A3	A					B	
SR 23	- *	C	CD3	A F2	A	B5	D	?	B2	-
SR 24	*	C	CD7	B F	B D	A6	C7	A1B2	B3/6	A6
SR 25	*	C	B4C	A2 F2	A	A	CC4	AB1CD	B4F	C
SW 01	- *	B4		A F						
SW 02	- *	B3		F						A6
SW 03	- *	A	B7							
SW 04	- *	B4		A F						
SW 05	- *	A	B7	A F?	B?	A	C	?	B1	-
SW 06	- *	A	B7	A F?	B?	A	?	?	-	-
SU 01	GU1b *	A	B7D6	A2 F	A	A	C1	A B1C	A	B1
SU 02	GU2b *	C2	C	A2 F	A	A	C	A1B1	A1	A1
SU 03	GU3b *	A	B7D1	A F	A	A	C	(B)	A	C
SU 04	GU4b *	A	B7D1	A* F2	A	A	C6	A1B2C	-	A7
SU 05	GU5b	C2D	E1	A3 (F)	A	A	-	A B1 F	-	B1
SU 06	GU1k *	C F1	A1 I	A E7	C1	A3	C	A1B3C	B3	B1
SU 07	- *	A			A					
SU 08	R9b *	A F	B7 D2	A2 (F)	B	A	BC	A2B2C	A1	A
SU 09	R5b	A	B7	A1 F	A	A	BC	(B)	A	B2
SU 10	R13b *	A	B7	A1	A	A	C	(B)	-	A2
SU 11	R14b	C2	A3C	A F	A1	A4	C	A B3	-	A6

SU 12	R15b *	B3	C	A F	A1	A4	B2C	AB3I	-	A6
SU 13	- *	B3	C	A F	A					
SU 14	- *	B1?	(B7)	A						
SU 15	0	A	B7	AB F	A	A8	C2	A2B2C	A1	A6
SU 16	*	?	[960B]	A F7	E	C		--		
SU 17	*	D1	A3	A -	D2	C	C6	?	-	A6
SU 18	*	D1	A3	A -	D2	C	C6	?	-	A
SU 19	*	E5	E2	A1 F	(E)					
SU 20	*	C2	C	A*1 F	A	A4	C	A1B13	A1B	A6
SU 21	*	A F	B7	A3 F	B(+1	A*	C4	A1B2C F	A	A6
FE 01	*Bp1b *	C	C	A1 F	C	B6	B2D	A4B2C	B5	A6
FE 02	Bp3b *	C4	E1	A1 F	C	B6	C7	G	-	-
FE 03	Bp5b	C	C	A F	C	A5	C	(B)	B3	-
FE 04	Bp6b *	C	B4	A F2	A	A	C6	B	B1	C
FE 05	Bp7b *	C	B4	A3(F2)	A	A	C6	B(D)	B1	C
FE 06	Bpk	E5	-	A E	(D)	A8	D	(B E)	A1	-
FE 07	0	C	C	A F	C	B6	C2	B	B5	A6
FF 01	Fib	C	CD3	A1 F2	A	A	C6	B2	C	B
Let02	10	C3	A?	A1 F2	A	A4	?	B1?	B5	?
Let03	10	C	B3	A2 F	D1	A	?	(B)		?
Let04	10	E5	B8	A E	--	?	A C4	--	-	?
Lit01	Bp2b	C1	CD7	A F1	A	B3	C1	(AB)	-	A7
Lit02	Bp4b * 0	C1?	B6 E6	C3 F	A	B6	C1	G	-	-
Lit03	- *	C1		F	B1	B3		(B)		
Lit04	0	C1	CD7	A F	A	B3	C7	AB3	-	A7
Lit05	*	C4	C	D2 F	D	B6	D	(B)	B	-
Let01	Bp4b *	C1?	B6 E6	C3 F	C	B6	C1	G	-	-
Zig01	U1b *	A	B7	A F	A	B1	D	A3B2 D	B4	A7
FM 01	U2b *	C F	CD4	A F	B	A7	B2C2	B	B3	A4
FM 02	U3b *	C F	CD1	A2 (F)	A	A	C	AB	-	B
FM 03	0	C F	CD4	A F	A	A	C2	AB	B6	B
FM 04	- *	A	[551]							
FM 05	*	E5F	E	A F	-	A7	-	-	B5	-
Gre01	*	D1	E	A E9	D	B1	D	(B)	D1	C4
Tu 01	8	C	B4	A F	D		C7	(B1)	B3	
Tu 02	8	C	B4	A F4	B2		C7	(B1)	-	
Tu 03	8	C	B4	A F	D		C7	(B1)	B3	
Tu 04	8	C	B4	A E?	A		C7	(B1)	-	
Tu 05	8	C	B4	A F	D		C7	(B1)	B3	
Tu 06	8	D1	E2	A E4	B		C7	(B1)	-	
Tu 07	*	8	B4	C2[F4]	B2	(A9)	C	A1C	B3	A6
Tu 08	8	C2	A1	C2 F	A	A	C7	G	B3	-
Tu 09	*	C	B4	C2[F4]	B2	A8	BC	A1B1C	B3	A6
TC 01	*	E7	E3	D E7	B4	B2	D	A1	B3	-
Pe 01	7	E2	[403]	D1 F2	A	A	C7	(B)	B6	A6
Pe 02	7	E8	[403]	D1 F2	A	A	-	(B)	B6	A6
Pe 03	7	E8	[403]	D1 F2	A	A	C7	(B)	B6	A6
Pe 04	7	C°	E2	AD1F2	A	A	C7	(B)	B6	A7
Pe 05	7	C(3)	E2	D1 F2	A	A	B2C7	(B1)	B6	C
Pe 06	7	C2	A3	D1 F2	A	A	C7	(B)	B6	A6
Pe 07	7	E8	[403]	A F2	A	A	C7	(B1)	B6	A6
Pe 08	7	C	E2	D1 F2	A	A	C7	(B1)	B6	A5
Pe 09	9	CE4F	E	A F2	A?		(C7)		B6	-

Ar 01	A2b	E6	F	A F6	E	C	C4	--	-	A
Ar 02	9	E5	E	A1 F6	E	C	C4	--	-	A
Ar 03	*	E5	E1	A1 F4	E	C	C4	A2B2C	A1	A*
Ar 04	9	E5	E	A1 F6	E	C	C4	--	-	A
Ar 05	*	A	B1	A E3	D	A2	-	A5B1C	(A1)	-
Af 01	A1b *	A1	B8	A F4	D	B2	C4	A3B1C	B1	A*
Af 02	*A3b *	E6	(B7) F	A F	E	C	C4	--	-	A1
Af 03	A4b *	E6	F	F6	E	C	C4	--	-	A
Af 04	*A1k *	C3	(C1) E	DA2 -	D1	B4	D	A1B1	C	A
Af 05	*A2k	E6	A1	(B) -	D1	B6	D	A B	C	A
Af 06	A3k *	E5	E1	A E	A	C	C7	(B1)	-	B3
Af 07	A4k *	A	C	A E3	D	A8	D	B1C	A1	-
Af 08	A5k *	A1	B8	A -	D3	-	C6	B1C	A	B
Af 09	*A6k	C3	A1	A1 -	-	A8	C6	--	-	-
Af 10	A7k *	A	B5	A -	D4	-	C6	B1C	-	-
Af 11	A8k *	A1	(B7)	A -	D3	-	C6	B1*	-	-
Af 12	A1v *	A	B8	A E7	D2	-	C6	B1C	C	-
Af 13	A2v *	A1	B8	C2 -	D2	-	C6	B(2)	C	B3
Af 14	A3v	A1	B8	A2 -	D2	-	C6	B2C*	(A)	BC3
Af 15	A4v 0	E6	A1	C2 -	D2	-	C5	(B1)	A	A
Af 16	A5v *	A1	B8	C2 -	D2	-	C6	B1*C	-	A
Af 17	A6v *	E3	E3	D -	D2	-	C2	B1*	-	B3
Af 18	A7v *	A	B8	A -	D2	-	C6	B1C	-	-
Af 19	*	A1	(B7)	E4	A3	-	-	B1C	-	-
Af 20	- *	E		F7	E	C				
Af 21	* 9	(C1)D	E4	AC2 -	D1	B4	C	(A)B1	B4	-
Af 22	*	E2	A1	A -	D1	B2	C6	BI	BC	A
Af 23	0	E6	E	A F6	D2	-	(C6)	--	(B2)	A
Af 24	0	E3	E1	A -	D2	-	C2	B1C *	(D)	A
Af 25	- 9	C1?		E7	D2				B4	
Af 26	9	C3	E	D1 F2	A	B6	D	AB1	-	-
Af 27	9	E5		A F2	A	B6	D	A	-	-
Af 28	9	E8	[403]	A F4	-	B3	C6	--	?	-
Af 29	*	*D1	E5	'B' -	D1	A2	C6	(afw.)	A	A2
Af 30	*	*D1	A3	'B' -		(B8)	C1		C	
Af 31	9	A1 F	B8D1?	A F2	?	A9	C	?	-	?
Af 32	*	E	E	A E	A	C	C7	B1	-	B5
Nam01	0	E3	E	A1 F	D6	B8	D	--	A	B3
Nam02	*	D1	[720]	D -	D1	B1	D	B1		
Ind01	7	C4	A3	A F1	D	C			B	
Ind02	7	D	A3	A F1	D2	C			B	
Ind03	7	D	A3	A F4	D2	C			B	
Ind04	7	B2?	E5	A F2	A			(B)	B3	
Ind05	* 7	?	-	A1 F2	A	A7	C	B	B3	-
Ind06	7	D	A3	A F4	D2	C			B	
Ind07	In1b 7	B2	E5	C2 F1	E	B5	(C4)	--	-	A7
Ind08	In3b * 7	C4	A2	C2 F2	B	A2	BC5	(G)	(B4)	C
Ind09	In5b * 7	C1 F		D1 F2	B2	A7	C4	AB1	(B4)	
Ind10	7	D	A3	A F1		C			B	
Ind11	Ink * 7	B3	I	D1 E4	B4	A7	C5	B	B3	-
Ind12	7	C4	A3	A F1	D	C			B	
Ind13	7	B2	E3	D F1				--	B	
Ind14	7	B2	E3	D F	A?		C4	--	B7	A7

Ind15		7	B2	E3	AD					(B)	A7
Ind16		7	B2	E3	D F1				--	B3	A7
Ind17		7	B2	E3	D F1				--	B3	
Ind18		7	B2	E3	D						
Ind19	9In2b *	7	B2	E3	A F2	B D1	A7	C5	A4B1	(B4)	C
Ind20		7	B2	E3	D F				--	B3	-
Ind21	9	7	B2	E3	D F2	-	B5	D	--	B2	-
Ind22	*	7	B2	E3	AD F2	B2	A9	C5	A1(B)	B7	A7
Ind23		7	B2	E3	D F	A?			(B)	B7	-
Ind24		9	B2	E3	D F2					B3	-
Ind25		7	D1	A3	C F1	D/D2	C	D	B2	B	
Ind26		7	E8	[403]	C2 F	?	B5	D	?		
Ind27		9	B2	E5	C1 F2	A			(A)	B3	
Ind30	*		D	A3	A1F4/F	/F1D	A/B1	C7C	A2B1	DB5	B
Ind31	*		B F	A E1	A F	D1	B7	C4	A2B1CE1	B2	-
Ch 01	Ck *	9	E5	E	A E	A2	C	D	(B1)	-	-
Jap01	*		E6	B8	A E5	D	C	B1C4	(B1C)	-	A
Jap02	-	9	E6		A E	A					
Phi01	*		E6	E	A E7	D	B3	D	A B	-	A7
Phi02	*		E	E	A E9	D	C	D	F	-	A7
Phi03	*		E5	E6	A? F1						
OI 01	*		E	E	A E9	D	B3	D	A B	A1	A5
OI 02	*		E7	A1	C3 F1	D1	B1/5	D	(AB2)	B5	-

Hoofdstuk 1. Versies naar hoofdpersonen

1.1. De drie broers (IA)

1.1a. De Wonderbloem (IIB1), het Levenswater (AT 551)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RF 04	0F8k * 3	A F	B1D1	A E	A	A	C	AB2C	-	A5
RF 11	3	A	B1	A1 F	A1	A	BC2	B2C	-	
RF 22	0F1k * 3	A F	B1D1	A -	D5	A	C	AB2C1	B	B
RF 24	0F11k * 3	A F	B1D1	B1 E	A	B1	B D	B2	-	A5
RF 33	0F10k * 3	A F	B1D1	A E	A	A-	C	A1B3	-	A2
RF 37	* 3	A F	B1D1	A2 E	A-°	A	BC	AB2C	-	
RF 43	* 3	A F1	B1D2	A1 E	A	A+5	C2	AB1C	-	A
RF 46	* 3	A	B1D1	A1 E	A	A°	B2C4	AB2C	A1	(B2)
RF 47	3	A	B1D1	A1 E	A	A	BC2	AB2C	-	
RF 48	* 3	A	B1D1	A1 E	A	A	BC2	B1C	-	B1
RF 49	* 3	A F	B1D1	A E	A	A	BC2	AB2C	-	A
RF 50	* 3	A F	B1D1	A1 E3	A	A°	BC2	AB2C	-	A
RF 51	* 3	A F	B1D1	A1 E3	D	A°	BC2	AB2C	-	A
RF 52	* 3	A F1	[551]	A E	A	A	BC2	B2C F	-	
RF 56	3	A F	B1D1	A1 E	(A)	A	BC2	B2C	-	
RF 59	* 3	A	B1	A E	A	A	-	A4B2C	-	
RF 62	* 3	A	B1	A ?	A?	A-		A5B2C		
RF 64	3	A F	B1D1	A1 F	D	A	BC2	B2C	-	
RF 83	*	A	B1	A1 ?	A?	(A)		A4B2C		
RF 84	*	A	B1?D2	B1						
RE 03	Sp3b *	A	B1	A F2	A	A	C2	A2B1C	A	-
RE 05	Sp5b *	A F	B1	A1 F2	A	A	C	A1B1C	-	C
RE 06	Spk *	A F	B1	A E	D	A	B1C	A2B1C	-	A
RE 10	*	A F1	B1	A1 F2	D1	B2	D	1B1C	(A)C	-
RE 11	*	A (F1)	B1	A1 F2	D1	B2	D	1B1C	AC?	-
RE 12	*	A F	B1D1	A1 F2	A	A	C4	A4BC	C2	B1
RE 13	*	A F	B1D1	A1 F2	A	A	C	AB2C1	C2	B2
REA01	5	A F	B1	A1 F2	A				C	C
REA02	5	A F	B1	A1 F2	A				C	C
REA07	5	A F	B1	A1 F	A					A6
REA08	5	A F	B1	C E	A	A6	C		B5	
REA13	5	A F	B1	A E?	A				C	C
RP 01	P1b *	A	B1D1	A1 F2	A	A	C	AB2C	C	A
REA03	5	A F	[551]	A1 F2	A				-	-
REA11	5	A	[551]	A1 F4	A				C	C
REA12	5	A	Quest	B1 F1	D1				C	B2
REA14	5	A	[551]	A1 F	A					
REA15	5	A	[551]	A1 E	A				C	C
REA16	5	A	[551]	A1 E8		A		--	C	C
REA26	5	A F	[551]	A1 F	A				C	C
Mex07	4	A F	[551]	A1(F1)	D1	A8	C1	(B)	B	A
Mex08	4	A	[551]	A1 F	A	A6	C1	(B)	B2	A
Mex09	4	A	[551]	C1 F1	(A)	A8	-	(B)	-	-
Mex11	4	A F	[551]	A1(F2)	D1	A1	-	B1C	A	-
Mex15	4	A F	[551]	A1 E8						

FM 04	-	*	A	[551]						
-------	---	---	---	-------	--	--	--	--	--	--

De zoons worden uitgezonden door hun vader op een quest (REA12) naar een bloem (RF 64; REA01, 02, 11, 15, 16, 26), de mooiste (RF 24, 33), een toverbloem (REA07, 08, 11; Mex15), de roos van Pimperlé (RF 04, 47, 49, 50, 59, 62, 83, 84), de roos Pimprinella (RF 22), la flor Campanèla (RF 51, 52), de Bengalijsse roos (RF 56), de laurierbloem (RF 43, 48), de bloem van Lirolar (RE 03) of Lirolal (RE 10), de bloem van Lilila (RE 05, 06), de bloem van Lararay (Mex11), de flor del penicale (RP 01), het wonderviooltje (RE 11), de wonderbloem Romanial (RE 12), het kruid van Salongne (RF 46), de olijftak (RF 11), een appel, die de koning in het bos gooit [eig. Van goud: B3: La pomme royale] (RF 37), een blad (REA14), de distelbloesem (RE 13), soms met geneeskrachtige werking (RF 52, 64), zoals het Levenswater of de bloem in de AT 551-versies, om de blinde koning (RE 05, 06; REA03, 26), vader (RP 01; REA11, 14-16), moeder (RE 10, 11) te genezen, of 's konings zieke been (RE 12, 13). De oudste broers prefereren geld boven de ouderlijke zegen en slagen niet op hun quest (REA07, 12), kiezen de weg van het kwaad, terwijl de jongste de weg van het goede neemt, of zijn onvriendelijk tegen de helper (REA01-03, 08, 14, 26), de Maagd Maria (RF 43; RE 05, 06, 13; REA16; Mex15), een vrouw, fee, heks (RF 04, 46, 47, 50, 51, 59, 64; RE 11), Onze Heer (RF 48), een man (RF 37, 52), die de wel vriendelijke jongste helpt de bloem te vinden en in RP 01 hem zegt de *flor del penicale* (*Brackendistel*: *Eryngium campestre*: wilde kruisdistel) voor zijn broers te verbergen. Maar de oudere broers doden en begraven hem (onder een eik in RF 37), nemen het medicijn naar hun vader en genezen hem (REA07, 08 [in zee gegooit], 11, 14-16, 26) of geven de gezochte bloem om de in het vooruitzicht gestelde beloning, het koninkrijk (IID1), op te strijken. Niet altijd betreft het prinses (IF): in RF 46, 47 zijn het de zoons van een boer, die om de beurt varkens hoeden in het bos en het kruid van Salongne zoeken om de zieke koning te genezen en zo zijn dochter of het halve rijk te winnen. De jongste wordt door een (takkenbos dragende) vrouw de plant gewezen (aan zijn voeten). Op de terugweg komt hij zijn broers tegen, verstopt het kruid in zijn houtschoen, maar de jaloerse broers slaan hem toch dood en werpen het lijk in een *corre* (ravijn). In RP 01 heeft de jongste de bloem in zijn sok gestopt, maar de broers weten deze te vinden, doden hun broer en geven zich voor de vindsters uit om de erfenis in te pikken. In RE 10 kunnen de oudste zoons van een 'grote dame' de bloem, die volgens een wijze vrouw hun moeder zal genezen, niet vinden tussen de gele irissen aan de rivier; de jongste vindt de purperen Lirilal-bloem (een iris of *day lily*, van het geslacht *Hemerocallis*), wordt door zijn broers overvallen, gedood en begraven, waarna ze hun moeder genezen. In RE 11 krijgen de onvriendelijke oudste broers van de bedelvrouw een zwarte tol, die hen bij een zwarte deur brengt, waar de duivel hen grijpt; de jongste komt de witte tol volgend bij de witte deur van de hemel, die door de H. Maagd, de bedelvrouw, wordt opengedaan. De broers in de hel roepen naar hem hen een hand te geven, maar hij antwoordt:

‘Ik kan die jullie niet geven
Sint Pieter zal komen
en hem misschien afhakken.’

Na enige dagen wil de jongste met het wonderviooltje naar zijn moeder en vraagt om de bevrijding van zijn broers. Onderweg vermoorden ze hem en begraven hem in een grot, die ze in de heuvel openen. Daarna genezen ze hun moeder. In RE 13 verstopt de jongste op advies van Maria de bloesem in zijn schoenzool, maar de broers ruiken de heerlijke geur en zoeken tot ze vinden en vermoorden en begraven de jongste langs een rivier. De twee broers betwisten elkaar het bezit en dan doodt de oudste ook de middelste en brengt zijn vader de bloem. In RF 43 geeft de jongste brood aan een bedelares (Maria), die hem de laurierbloem wijst en hij gaat zingend, de erfgenaam te zullen zijn, naar huis, maar wordt overvallen door de broers, die hem doden en onder een berg stenen begraven. In RE 12 krijgt de jongste hulp

van een dankbare adelaar, die hij verlost had van de kwellingen door zijn broers. De bevrijde adelaar had hem een fluitje gegeven om hem te hulp te roepen. De adelaar vliegt met hem op zijn rug naar de top van de hoge, zeeomspoelde rots, waarom de bloem Romanial bloeit, en weer terug naar zijn vaderland. Daar verstopt hij de bloesem in zijn schoenen en gaat naar de afgesproken wegkruising. Er is een jaar voorbij. 's Middags komt de oudste en krijgt de bloem te zien en vol jaloezie doodt hij de Bernadet en begraaft hem in een nabije zandheuvel. 's Avonds komt de middelste en samen gaan ze naar huis en de bloem geneest het been van de vader. Het haar van de Bernadet groeide uit tot stevig riet en een herdersjongen snijdt er een fluit van, die uit zichzelf zegt:

'O Hirt, mein guter Hirt!
Spielst mich, und kein Leid mir wird.
Begruben mich im Sand so fein.
Die Ursach war ein Blümelein.'

De herdersjongen speelt het wel honderdmaal (2^e weergave) en komt op een dag langs het huis van de koning en deze hoort het lied (3^e), roept de jongen bij zich, blaast ('O vader'), hij roept de koningin ('O moeder'), dan de zoons ('O broeder, goede broeder') en nadat de oudste gedwongen is ('slechte broeder'), wijst de fluit hem aan. Allen volgen de herdersjongen naar de zandheuvel, waar de jongste fris wordt opgegraven vanwege de bloem in zijn andere schoen. Op zijn voorspraak wordt de oudste niet gedood, maar door de vader opgesloten, terwijl de jongste de kroon overhandigd krijgt.

Een bot van de jongste (RF 04, 24, 33, 37, 43, 46-50, 52, 56, 59; RE 06; REA 08, 13?, 15), een (twijg van een) uit zijn graf oprijzende boom (RF 11, 64; REA07, 11, 14, 26), bloem (Mex07, 09, 12) of riet (RE 03, 05; REA01-03; RP 01; Mex11) wordt door een herder (na jaren: RF 35; 10 jaar: RF 04) gevonden (door de hond van de herderin: RF 37) en tot een fluit verwerkt, die met zijn lied de moord onthult. In RF 22 vindt de herder de fluit van de vermoorde en in REA16 struikelt hij over de voet van de vermoorde, vindt het lijk en de misdaad wordt ontdekt (hier geen lied!) [vgl. Mex15, waar de jongste door de ouderen van de bloem wordt beroofd, gedood en begraven met zijn vingers boven het graf uitstekend; de onthulling wordt door Robe niet vermeld!]. In RF 46 vindt een varken het bot en de herder hoort:

'*Tu me tiens, tu me fait sonner.
C'est dans le bois d'Alzèna
Qu'on m'a tué
pour l'herbette de la Salogna.*'

Hij maakt een fluit van het bot, denkt aan een of ander verdwenen herdertje, gaat naar de vader en met hem naar de nog steeds zieke koning, die na blazen en horen van het lied alle houthakkers en zwijnenhoeders laat komen, waaronder de twee broers, die net als de anderen moeten blazen; bij de oudste klinkt het lied, de tweede wil niet blazen, wordt gedwongen en de fluit zingt: 'C'est toi, mon bourreau, Tu me tiens,' etc. Het kruid wordt gevonden in de overschoen (*galoche*) in het ravijn, de jongen begraven en gerechtigheid gedaan. In RF 43 vindt een herder op de steenhoop een fluit of trompet of bot (de H. Maagd zou er mee van doen hebben), zet het aan zijn lippen en hoort:

'O, herder, goede herder,
Niet jij doodde mij om de laurierbloem te krijgen.'

Hij trekt ermee rond, verkoopt hem dan aan een koopman ('O, koopman'), die in het dorp van de jongen komt, waar de vader de trompet voor 2000 francs koopt ('O, vader'), waarna de moeder wil spelen ('O, moeder'), daarna de zuster ('O, zuster'), waarna de 'boze' broers een voor een de trompet blazen en beschuldigd worden. Woedend gooit de vader zijn zoons van

de trap af, zodat ze sterven. In RE 06 wil de herder uit het bot drinken van de bij het graf opwellende bron, als hij hoort zingen:

*'Pas torcito, no me toques,
Ni me dejes de tocar,
Me mataron mis hermanos,
Por la flor de Lilila.'*

(Draai niet, raak me niet aan, waag het niet me te bespelen; mijn broers hebben me gedood om de bloem van Lilila.) De herder toont het bot voor geld en komt aan het hof, waar de moord wordt onthuld. De schuldigen worden ter dood gebracht en de herder blijft zijn verdere leven aan het hof. De plek van de moord wordt ook in het lied van RF 04 onthuld: 'Dans la forêt d'Oré, Pour la rose de Pimperlé', in RF 49, 50 'dans la forêt de l'Abé' en in RF 22, 24 in het woud d'Ardennes (niet in rijm), in RF 37 zingt het bot, dat de vorm van een fluit heeft, als de herderin erop blaast:

*'Sonne, sonne pastourelle (2e: cavalier, 3e: mon père, 4e: frère Judas),
On (4e: Tu) m'a tué au bois d'Orende,
Pour avoir la pomme royale;'*

in RF 59 zingt de fluit:

*'Sifflez, sifflez, barbares
C'est mes frères qui m'ont tué
Dans la forêt d'Avé
Pour avoir la rose de Pimperlé.'*

Ook in RF 83, alleen als formule overgeleverd, is het in *la forêt d'Avé*, in RF 62 luidt de formule:

*'Bonne femme, bonne femme, me reconnaissez-vous pas?
C'est moi qui ai passé votre fascine de bois
De ce mauvais pas
Mes frères, mes frères m'ont tué
Dans le bois de Négré
Pour avoir la Rose de Pimperlé.'*

In de Occitaanse versie RF 51 vindt een herdershond de schedel, brengt die zijn baas en de schedel zegt:

*'Et pas tu pastor
Que m'as tuat,
Es mon fraire l'ainat
Al pas de Vincèla
Per me panar le flor Campanèla.'*

In RF 52 is het 'Al Pont de la Vincèla'. In RF 35 wordt de herderin gevraagd zachtjes te blazen (VIIIA1), want: 'Le couteau de la ceinture, M'a tué cruellement!' (VIIB3). In Mex09 wil de dode niet, dat men op hem blaast:

*'Papacito, mamacita,
Ni me vuelvas a pitar,
Mis hermanos me mataron
Por la flor de ailala.'*

In RE 13 snijdt een herder een fluit uit het riet, dat op het graf groeit, en hoort:

*'Herder, kleine herder, je speelt op me
ze hebben mij gedood aan de rivier Arene
Vanwege de distelbloesem voor het been van vaders mijn,
Dat hem leed deed en gaf zoveel pijn.'*

Hij laat hem de koning zien, die als hij speelt, hoort:

'Ach vader, mijn vader, gij die op de fluit speelt,

Mijn broers hebben mij gedood
 Vanwege de bloesem van de distel;
 En ik zal geen koning kunnen zijn,
 Maar zij zullen het wel zijn.'

De koning laat zijn oudste zoon komen en hem in de fluit blazen ('Broeder, mijn broeder') en hij wordt door de fluit beschuldigd en bekent beide moorden. De jongste wordt uitgegraven en is dankzij Maria nog in leven en krijgt kroon en rijk, terwijl de oudste wordt bestraft.

Een enkele maal wordt de vermoorde weer tot leven gebracht (RF 22 door een fee; REA08: King pulls hemp on flute and it changes to hero) of komt wonderbaarlijk weer tot leven, zoals in Mex08, waar een jager (VA6) fruit van de uit het graf groeiende papayaboom eet en van de bladeren een fluitje maakt, de dorpskinderen horen het lied van de vermoorde, zeggen het zijn vader, die het spontaan herleefde lijk laat opgraven en de oudste zonen ophangen. Idem in Mex07, waar de broers een bloemspriet planten op het graf van de door hen vermoorde jongste (IIIA3). Een langs het graf lopende postbode trapt erop, hoort uit het graf een stem (IVD1) zeggen, dat zijn broers hem vermoord hebben. De koning komt, hoort de stem; de zoon komt wonderbaar weer tot leven, waarna de vader de oudsten laat executeren. Opvallend vaak wordt in de Spaans-Amerikaanse versies de jongste weer levend (VIIC) uit het graf gehaald (ook RP 01) en verkrijgen de broers door zijn bemiddeling vergeving (IXC; niet RP 01). In RF 49 en 50 wordt de herder, die de fluit vond, koning (erfgenaam).

1.1b. De Griffioenveer (IIB2)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RI 01	I1b * 0	A F	B2D1	A1 F2	A	A	BC	B2C	C	A5
RI 02	I2b *	A F	B2	A* F2	A	A	C	AB2C	B3	B
RI 04	I4b * 0	A F	B2D2	A1 F	A	A	C	A4B2C	-	-
RI 05	I5b *	A	B2	A F2	A	A	-	A1B1C	-	-
RI 06	I1k * 0	A F	B2D1	A E5	B3	A	B1C	AB2C	-	A
RI 07	I2k *	A	B2D3	A E	D	A°	C2	AB2C	-	A5
RI 08	*I3k *	A F	B2D1	A E	A	A	B1C	A1B2C	-	B3
RI 09	I4k *	A F	B2D1	A E	(A)	A°	C	A1B1C	-	A
RI 10	I5k *	A F	B2	A E	(A)D	A	B1C	A1B1C	-	B2
RI 11	I6k *	A F	B2D1	A1 E	A	A	C	AB2C	-	A
RI 12	*	A	B2	A F2	A	A	-	A1B1C	-	A
RI 14	*	A F	B2D1	A1 E	A	A	B1C	A1B1C	-	A5

Een typisch Italiaanse vorm is het zoeken van de 3 zonen naar een vogelveer (IIB2), meestal van de vogel Grijp, soms van een pauw (RI 04, 06, 14²) of kraan (RI 08 [BP: valk, echter Ital. *Hu* in rijm, vertaald als oehoe]), vaak met geneeskrachtige werking (RI 01, 02, 06, 08-10). De koning is blind (RI 01, 08, 10), heeft een oogziekte (RI 02, 09) met zijn vrouw (RI 06). De jongste vindt de veer, soms geholpen door een oude man (RI 09) of na gebed tot St. Jozef (RI 10). In RI 08 en 14 gaan de broers op zoek naar de vogel, overnachten in een woud,

² Ook hier gaat het om een *hu*. Deze versie is gecorrumpeerd door ingrijpen van Calvino, die het volgende commentaar bijvoegt: 'I replaced the pipe made from a bone of the dead boy with a reed sprung from the grave, as in many other versions.' Dit is niet in Italiaanse versies het geval. Ik heb dus de bot-versie aangehouden. Overigens moet RI 14 hetzelfde zijn als RI 08! Alle veranderingen zijn Calvino toe te schrijven. Overeenkomst blijkt uit details, zoals het smoesje bij de terugkomst om de afwezigheid van de jongste te verklaren: 'We lagen in het bos te slapen en een dier kwam langs en moet hem meegenomen hebben, want daarna hebben we hem niet meer gezien.'

waar de jongste waakt en de vogel weet te doden. Als 's morgens de broers het zien, slaan ze de jongste dood en genezen de vader met de oehoeveer. In RI 06 wijst een oude vrouw de prins en een cistern, waarin de pauw woont, maar de oudste broers zijn bang om beneden te blijven (invloed van AT 301); de jongste waagt het, rukt de vogel 3 veren uit en geeft de mindere aan zijn broers (zoals in AT 301 de prinsessen verdeeld worden). Ondanks voorbede van de middelste doodt de oudste de jongste, waarna een herder, die alles zag, uit het lijk een doedelzak (IVB3) maakt, die de herder beroemd maakt met het lied:

*'Sonami, sonami, miu vidamu,
Chìu mi soni e chìu mi paci,
E prictri pini d'ucellu paùni
Tui ammazzatu a lu scimmi Giucedamu,
Du mi frati, lu tradituri,
La menzanu non ci curpa
E lu granni va alla furca.'*

(Speel mij, speel mij, mijn boer, Speel me helder en speel me kalm, Voor drie veren van een pauw Werd ik gedood aan de Jordaan Door mijn broer, de verrader, De middelste is niet schuldig, En de oudste gaat naar de hel.) Tenslotte komt hij bij de koning, die de oudste prins laat ophangen en de doedelzak voor veel geld van de schaapsherder koopt. In RI 02 worden de oudste broers door de Grijp gedood, de jongste doodt de vogel en maakt met een wondertwijg zijn broers weer levend. De broers treffen hem slapend aan, 'wanen' hem dood; een uit hem opgeschoten riet wordt door een herder tot fluit gemaakt en deze zingt:

*'Herder, goede herder!
Ze hebben me op de Liefdeswei gedood;
Op de Liefdeswei,
Omdat ik de veer van de Grijp tot me had genomen.'*

De herder gaat ermee naar de koning, die de fluit opensnijdt, waarop de jongste eruit komt (VIII B3). Zijn vader geneest hem (met de grijpveer?) en verbant zijn broers. De plek van de moord wordt ook onthuld in het lied van RI 01 (*alla' Fonte de lu Tre*, rijmend op de *fije de rre*, die hem vermoorden voor een *penna d'ucelle Ufrone*), RI 04 (*bosco del Me*), RI 06 (*a la scimmi Giucedamu*), RI 07 (*a Ccambe de fiore*), RI 08 (*al Acqua sirena*³) en RI 11 (*sulle porze de Viena*). In RI 04 groeit op het graf een kornoelje (*sanguine*), waarvan een herder (*mugnaio*) een fluit (*zampogna*) snijdt, in RI 01 uit een der drie op het graf groeiende rietstengels [BP: uit rozentwijg (= F)]. In RI 07 woelt een zwijn een bot op en als hij het in zijn bek heeft, zingt de fluit: *'Caro mio porchè'*, etc. De herder gaat ermee naar de ouders, waar allen het bot proberen en de moordenaars ontdekt worden; de vader verbrandt hen in een pekhemd. In RI 08 weten de daders genade te verkrijgen, wordt de herder tot legeraanvoerder benoemd en de fluit zorgvuldig bewaard. Daarentegen worden in RI 14 de beide broers op het stad plein verbrand, de herder tot kapitein van de wacht benoemd, terwijl de koning zijn leven slijt met spelen op de fluit. Meestal worden de schuldigen gedood; in RI 11 pleegt de koning hierna zelfmoord. Van RI 04 merkt Mackensen op: De naspeuringen (naar de vermoorde zoon) blijven vergeefs, maar men merkt, dat de boom 'immer neu wächts'. Echter de tekst spreekt over het gras (*l'erba*) op de plek, waar hij zijn bloed vergroot, dat altijd vers (*sempre fresca*) blijft.

1.1c. De Gouden Appel (IIB3)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RF 40	3	A	B3	A1 F5	D1	A?	BC2	(B2C)	-	

³ De heldere beek (*Du, Schäfer (Mein Väterchen, Brüderchen), hältst mich in der Hand, Am klaren Bach den Tod ich fand, Die feder hat mich umgebracht, Die Brüder haben es gemacht*).

RF 54	3	A F	B3D1	A1 E	A	A	BC2	B2C	B	
RP 04	Sp4b *	A	B3	A1 F2	A	A	BC2	AB1CD2	A	-
Mex01	4	A	B3	A1 F1	D	A1	C4	(B)	C	A

In RF 40 zoeken de broers de appel Dorette en is het deze appel (IIIF5-IVD1), die de broedermoord onthult. In RF 54 wordt het vinden van de vergulde appel beloond met het koninkrijk. Een oude vrouw helpt de jongste, maar zijn broers vermoorden en begraven hem en strijken de eer op. Na hun ontmaskering herleeft de jongste. In RP 04 vindt de jongste 3 gouden sinaasappels (*As tres maçásinhas de ouro*), wordt erom door de anderen vermoord en op een berg begraven. De rietfluit zingt:

*‘Toca, toca, ó pastor!
Os meus irmãos me mataram
Por tres maçásinhas de ouro,
E ao cabo não nas levaram.’*

(Speel, speel, o herder! Mijn broers hebben me vermoord Vanwege de drie gouden sinaasappels, En tenslotte hebben ze er geen nut van gehad.) In Mex01 stuurt een vrouw haar zoons naar de bron. De twee oudsten kwellen de jongste en doden en begraven hem als hij twee goudklompjes vindt. Een sprokkelaar plukt een bloem van de op het graf groeiende palo verde-struik, hoort die over de moord zingen. Als de ouders het lied horen, openen zij het graf en vinden de jongen in leven.

1.1d. Het Sprekende Kleed (IIB5)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Af 10	A7k *	A	B5	A -	D4	-	C6	B1C	-	-

Drie broers gaan op handel; de jongste verkrijgt een kledingsstuk, dat kan spreken, als men het in de wind hangt. De erop jaloerse broers vermoorden hem, maar als ze thuiskomen, zegt het kleed: ‘Ze hebben mij, hun jongste broer, gedood, omdat ze mijn mooie kleed wilden hebben.’ [vgl. Jozefs mantel].

1.1e. Het Verloren Voorwerp (IIB6)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RF 27	*F3k * 3	A F	B6D1	A1 E	A	A	C	B1C	B5	B2C
RF 77	0	A F	B6D1	A1 E1	(A)	A	C2	AB1C	A1	A

In RF 27 vindt de jongste prins met hulp van St. Méen de door zijn vader Hoël III in de Friezenslag bij Guède-Plelan verloren kroon, verliest echter daarbij de wegwijzende hazeltwijg en verdwaalt. Hij komt zijn broers tegen en wordt door hen gedood. Vijf jaar later hoort de koning een herdertje op een bot zingen:

*‘Mes frères m’ont tués,
Et se sont emparés
De la couronne de mon père.
Voilà bientôt cinq ans
Qu’un beau jour de printemps
Ils me couchèrent dans la terre.’*

Het lijk wordt opgegraven en is op een verpletterde arm na onverteerd. Hij wordt weer tot leven gebracht [BP: door een heilige] en volgt zijn vader op; de broers beteren zich.

In RF 77 vraagt een prinses haar vader om een roos, maar de gekochte vliegt onderweg uit zijn handen. Om de prinses te troosten stuurt hij zijn drie zoons op de bloem uit, de kroon belovend aan de vinder. De jongste slaagt, maar wordt door de oudste vermoord, die de middelste geheimhouding laat zweren (zoals in RI 06). Een jonge herder van de koning vindt een fluitje, het onbegraven pinkkootje, blaast en hoort: ‘Blaas, blaas, het was niet jij, die me doodde voor de roos van Peppermette.’ Hij gaat ermee naar de koningin, de oudste wordt gedwongen te blazen, door de fluit als moordenaar aangewezen en door de koning naar de galg gezonden. Het lijk wordt opgegraven, in fraaie kleren gestoken en met een kroon op in alcohol bewaard.

1.1f. De Jacht op de Ever (IIB7)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 01	D1b *	A	B7	A1 F2	A	A	C4	AB1C	B6 F	-
GG 02	D2b *	A F1	B7D5	A1 F2	A	A	BC4	A1B2	A1	A1C2
GG 06	D6b *	A	B7D2	A2 F	A2	A	BC4	B2C	-	B2
GG 07	D7b *	A	B7D3	A1 F2	A	A	B2C4	AB1C1	-	A
GG 15	*D6k *	A	B7D3	A1 E	A	A°	C4	AB2C1	-	A
GG 16	*D7k *	A F	B7D1	A E	D	A	D	(B)	-	B2
GG 36	*	A	B7D3	A1 F	A	A*	C4	A1B2C	-	A9/B
GG 38	*	A	B7D2	A3* F	A	B1	C	A4B2C	-	A8
GG 41	*	A	B7D3	A2 F	B3	A	C4	A4B1CD2	ACF	A
GG 45	*	A	B7D3	A2 F	B3	A	C4	A4B1CD2	ACF	B1
GG 46	*	A	B7D1	A(2)E	(A)	A	C4	A1B2C1	B(3)	?
GG 51	*	A	B7D3	A2 F	B3	A	C4	A4B1CD2	ACF	A
RF 57	* 3	A F	(B7)	A E	A	A-	B2C4	A4B2	-	B1/3
SR 04	R4b	A	B7D2	A F4	A1	B4	B2C2	A B2C	C	A
SR 07	R8b	A	B7	A F2	A	A	BC4	(B)	A	A6
SW 03	- *	A	B7							
SW 05	- *	A	B7	A F?	B?	A	C	?	B1	-
SW 06	- *	A	B7	A F?	B?	A	?	?	-	-
SU 01	GU1b *	A	B7D6	A2 F	A	A	C1	A B1C	A	B1
SU 03	GU3b *	A	B7D1	A F	A	A	C	(B)	A	C
SU 04	GU4b *	A	B7D1	A* F2	A	A	C6	A1B2C	-	A7
SU 08	R9b *	A F	B7D2	A2 (F)	B	A	BC	A2B2C	A1	A
SU 09	R5b	A	B7	A1 F	A	A	BC	(B)	A	B2
SU 10	R13b *	A	B7	A1	A	A	C	(B)	-	A2
SU 15	0	A	B7	AB F	A	A8	C2	A2B2C	A1	A6
SU 21	*	A F	B7	A3 F	B(+1)	A*	C4	A1B2C F	A	A6
Zig01	U1b *	A	AB7	A F	A	B1	D	A3B2 D	B4	A7

Het te jagen dier is meestal een ever, soms een haas (GG 02, 06). Wie van de drie zonen van de burgemeester [BP: oude boer!] in GG 02 de eerste haas schiet, krijgt de prijs. De blinde jongste schiet op goed geluk raak, wordt door de oudste vermoord, terwijl de middelste zich afzijdig houdt. De van de op het graf groeiende wilg gesneden fluit zingt:

*‘Ach, Scheper, wat du bloasest,
 Det di dien Herze krenkt.
 Hiä mi mien ölster Bruoder schloech
 Und mi op dissen Berch begroeche!’*

De herder gaat naar zijn baas, die naar zijn heer en die naar de koning; allen gaan naar de burgemeester, waar de fluit de moordenaar aanwijst. De blinde wordt opgegraven en krijgt

een christelijke begrafenis. Zijn ouders sterven aan een gebroken hart. De moordenaar wordt onthoofd en op dezelfde berg ingegraven. Op zijn graf groeit bies en elke nacht loopt hij kermend rond de berg.

In GG 06 erft degene, die de op sterven liggende vader een haasje brengt, alles. St. Pieter helpt de jongste, omdat deze wel met hem zijn ontbijt wil delen, waarop de broers hem vermoorden en onder een vlier begraven. Na jaren hangt een herder zijn hoorn(tje) aan de vlier, waarop deze vanzelf gaat spelen (in een var. snijdt de herder een fluit van de boom):

‘Tut, tut, tut!

Als mein Bruder mich begrub

Wohl unter den Holunderbaum

Das Häslein war mein,

Das Häslein war mein,

Das gab mir St. Peter ganz allein!’

De herder toont het de boerenrechter (*Bauervogt*), waarop de daders worden opgepakt en bestraft.

In GG 16 besluit de zieke koning zijn kroon te geven aan wie van zijn zoons een beer met een gouden slotje vangt. De oudste gaat te paard met koek en wijn op weg, is hoogmoedig tegen een mannetje in het woud en geeft niets. Het mannetje vervloekt hem en zijn zoeken is vruchteloos. De middelste vergaat het evenzo, maar de jongste, de domme, die wordt uitgelachen, een stok i.p.v. een paard, brood i.p.v. koek, water i.p.v. wijn krijgt, deelt zijn eten met het mannetje en krijgt een touw, waarmee hij de beer vangt. Ook in GG 51 gaat het om een beer⁴, die de koning verloren is, en wie hem terugbrengt krijgt zijn dochter. Drie broers gaan één voor één, de oudsten (Seppl en Michl) delen hun eten niet met een oude man, de jongste (Hansl) wel en krijgt een touw, dat de beer rustig maakt. De broers slaan Hansl dood, begraven hem onder een vlierstruik, brengen de beer naar de koning en Seppl krijgt de koningsdochter tot vrouw. Een paar dagen na het huwelijk gaat het koninklijk viertal uit rijden en komt bij een zwijnenhoeder met een doedelzak, die zingt:

‘O Holter, du blost mi.

Mei Bruider, der derschlogt mi,

Hob i’s ghot an wildn Schwein,

Hot mir’n gebm der heilige Ostfoltein

O Sevoi, du ghörst mein.’

De koning (‘O Schwiegermuida’), de koningin (‘O Schwiegermuida’), de jonge koningin (‘O Sevoi’) en tenslotte Seppl (‘O Bruider’) blazen en hij wordt beschuldigd. De herder brengt de koning naar de vlier en graven Hansl uit, die alles vertelt, waarna Seppl en Michl worden omgebracht en Hansl de prinses trouwt. GG 41 is een andere opname van dezelfde vertelster en vrijwel identiek. Ook van dezelfde vertelster is GG 45 en wijkt alleen af in de namen Sewald voor de prinses en de heilige Oswald als gever van het tovertouw en het einde: de broers Seppl en Michl worden opgesloten.

In GG 01 en SU 15 rooft een zwijn iedere nacht een (GG 01: appel van de) goudappelboom. De oudste broers waken zonder succes (SU 15: slapen in), de jongste doodt het zwijn. In GG 07 krijgt de overwinnaar van het wilde zwijn (*Krämm*) met de twaalf biggen de koningsdochter tot vrouw. Drie broers wagen het, de oudsten geven een bedelaar niets van hun rijke proviand, terwijl de jongste zijn schamele askoek met hem deelt en daarvoor een zijdedraad en een toverwoord krijgt, waarmee hij moeiteloos de dieren vangt. Onderweg naar de koning vermoorden zijn broers hem, maar het zwijn rukt zich los en ontkomt (de prinses blijft ongetrouwd). In GG 36 belooft de koning zijn dochter aan wie de wilde ever doodt; de zonen van een arme boer gaan om beurten met een oud sabel op wacht zitten, maar vallen in slaap. De jongste, die voor dom versleten wordt, mag niet, krijgt het sabel niet, gaat met een

⁴ De beer is een zwijn, zoals uit het liedje blijkt. Ook hier is de melodie erbij gegeven (zie fotocopie).

schop bewapend op wacht staan (!) en slaat de ever dood. Echter de broers zijn hem gevolgd, vermoorden en begraven hem op een groene weide; de oudste trouwt met de prinses. Jaren later snijdt een herdersjongen een fluit van een wilgenbosje op de grafheuvel en als hij die aan de mond zet, hoort hij:

*‘Hirtenbüblein, spiele fein,
Erschlagen hat mich der Bruder mein,
Verscharrt unterm grünen Rasen.
Den wilden Eber in dunkler Nacht,
Zur Strecke hab’ ich ihn gebracht,
Dafür muß’ ich mein Leben lassen.’*

Hij verkoopt de fluit voor veel geld aan een ruiter, die hem ten geschenke geeft aan de oude koning, die erop speelt (*Großer König*), dan de oude koningin (*Edle Königin*), die van schrik van haar stoel valt en sterft, dan de jonge koning (*Bruder, Bruder*) die als de moordenaar wordt aangewezen en aan de galg gehangen, terwijl de andere broer wordt verbannen en de prinses met een echte prins trouwt. Ook in GG 15 is de prijs de hand van de prinses. Terwijl de oudsten hun geld vergooien en in de schuldentoren komen, vangt de jongste met hulp van een vos⁵ het zwijn, koopt zijn broers los uit de schuldentoren om door hen vermoord te worden. Omdat de koning maar één dochter heeft, krijgen ze geld. In SR 04 krijgt wie het schadende zwijn doodt de tuin; het is (ook in SU 08 en SU 21) de jongste, de domme, evenals in SR 07; SU 01, waar geen beloning wordt beloofd. In Su 03 en 04 wordt het halve rijk beloofd, in 08 een deel van ’s konings vermogen, in SU 21 de troon. In GG 38 belooft de Masuurse boer de erfenis aan degene, die het zwijn, dat zijn groentetuin vernielt, vangt. De jongste, die voor domkop wordt gehouden, houdt zich met een plankje met spijkers wakker (in SU 21 met een stekelige distel) en slaat met zijn knuppel de twee zwijnen dood. De oudste treft hem slapend met de zwijnen, slaat hem met zijn gewerkolf dood, gooit hem in een kuil, die hij volgoot en met een wilgenbosje beplant, brengt zijn vader de zwijntjes en erft de hoeve, terwijl zijn broer elders gaat wonen. In SW 03 zegt een stervende zijn drie zoons, dat wie bij zijn graf overnacht, de goudever zal vangen, die de tuin van de tsaar verwoest. Naar BP begint ook Zig01 met het ’s nachts op de loer liggen voor het demonische zwijn, hetgeen de jongste herderszoon lukt, echter volgens Mackensen gaat het om een ‘paard-drukkende’ Mahr en drijft de jongste de plaaggeest uit. Om zijn leven te redden belooft de Mahr een teennagel van de rechtervoet, die hij tegen een grote schat van de wilde kan inruilen. De broers doden hem, maar vergeten de nagel mee te nemen en worden door de wilde gedood. De vader merkt op het veld een onbekende wilg, snijdt een fluit ervan, die zingt:

*‘Mijn broers hebben me gedood,
Mijn broers hebben me hier begraven.
Vader, graaf me uit!
Vader, draag me naar huis!
Verbrand van de grote poot van de Mahr de helften,
Bestrooi me met de as,
En ik zal weer leven!’*

(De herleefde ruilt de nagel tegen de schatten in.) In SU 15 snijdt een edelman van de grafvlier een fluit, die zingt:

*‘Play, good master, play!
But steal not my heart away!
Me my brothers took and threw,
In the ditch my body threw,
For the hog shot down by me
That rooted up the tree.’*

⁵ Vgl. AT 550: helpende vos, schuldentoren: vrijkopen van galgenvlees.

In de herberg treft hij de vader, die als hij op de fluit blaast, hoort: ‘Play, good daddy, play,’ etc., om de fluit vraagt, hem krijgt, naar huis neemt, waar zijn vrouw erop speelt (‘Play, good mammy, play’, etc.), dan de jongere broer, waarna de oudste gedwongen wordt te spelen. Hij wordt beschuldigd

(“‘Twas thou who didst me slay,
And stowed my corpse away,’ etc.),

bekent en wordt doodgesleurd, de dwaas opgegraven en op het kerkhof begraven. In GG 01 snijdt een herder een rietfluit en hoort:

‘Speel, lieve fluit,
ik heb een steen op mijn hart,
de oudste broer heeft me gedood,
de tweede heeft hem dat aangeraden,
en ik heb voor de vader een zwijn gedood.’

De herder verbrandt de fluit, ter plekke groeit een boom met gouden appels, die slechts de herder kan plukken. Op raad van zijn kat plukt hij de grootste appel (kleine kat vraagt om de mooiste appel) en bewaart die. Dan zingt de appel hetzelfde lied. Hij schenkt de appel aan de mooiste prinses, die hem opeet. Als ze het steeltje wegwerpt, staat met een knal de domkop voor haar; ze trouwen. In GG 07 zegt de rietfluit:

*‘O Schäfer fein, o Schäfer fein,
Du bläst auf meinem Beinelein.
Der eine Bruder slug mich tot,
Es floss mein Blut so rot, so rot.
Der andre Bruder grub mich ein,
Was mochte des wohl Ursach’ sein?
’s War um das Wild, ’s war um das Schwein,
’s war um des Königs Töchterlein.’*

De herder schenkt de fluit aan de koning, die beveelt, dat iedereen in het land erop moet blazen. De oudste wordt door de fluit als dader, de tweede als zijn helper aangewezen; ze bekennen en worden terechtgesteld. In SR 04 snijdt de zus een wortel tot schalmei, deze zingt vanzelf:

‘Speel, mijn zustertje, speel,
Mij heeft mijn broer om een ever gedood,
En in de tuin begraven.’

De ouders laten allen spelen en de moordenaar wordt ontdekt en ter dood gebracht, de gedode levend uitgegraven; hij krijgt de tuin. In SU 01 speelt de vlierfluit:

‘Speel, mijn zoon, speel!
Een doodsvijand heeft mij gedood,
Een ander heeft hem de raad daartoe gegeven,
Om een klein zwijn,
Dat in de tuin woelde.’

De herder gaat naar de moeder, de moordenaars worden ontdekt en gaan voor 20 jaar de gevangenis in. In SU 03 koopt de moordenaar de jagers, die hem moeten doden om, komt na vijf jaar terug en krijgt vergeving. In SU 04 speelt de rietfluit:

‘Langzaam, langzaam, herdertje, speel!
Verwond niet mijn hart tot het uiterste!
In de tuin, tuin, heeft mij de broer gedood,
Om het wild, dat de sloot opwoelde!’

Als de moordenaar het lied hoort, valt hij dood neer. In SU 08 ziet een herder onder een perenboom in de koninklijke tuin een viool, die vanzelf speelt:

‘Speel, herder, speel een weinig,

Doorsnijdt niet mijn hart,
Want mij doodde mijn broer,
Hij begroef me onder een pereboom,
Om het wilde dier, dat in de tuin woelde.’

Een lakei meldt het de koning, die de zonen laat arresteren en de viool proberen. Zo wordt de moordenaar ontdekt en opgehangen. Ook in SU 10 is de oudste de moordenaar en wordt door paarden uiteengerukt; de middelste, die mee het lijk begroef, wordt niet gestraft. Dit einde kent ook SU 21; de oudste broer slaat de jongste dood met de stok van een kwasverkoper, die op het graf geplant, gouden appels, een gouden viool en een gouden strijkstok voortbrengt. Een herdersjongen plukt ze, speelt voor het vee, dan speelt de herder, gaat met de viool naar de koning, die erop speelt, evenals de koningin. Beiden worden zeer verdrietig en laten de middelste zoon spelen:

‘Ach speel, broeder, wat voor de dans,
Maar verscheur mijn hart niet gans!
Want in het woud aan de twijg zei je: “Maak niet dood,
Om een wildzwijn, dat in onze tuin sloop.”’

En bij de oudste luidt de derde regel:

‘Want in het woud bij de twijg doodde jij mij.’

De herder brengt de koning naar de boom in het moeras, het lijk wordt opgegraven en de oudste aan de staart van een paard gebonden het vrije veld ingejaagd. En waar hij met zijn hoofd tegensloeg, ontstond een dal, en waar hij met zijn achterste tegensloeg, een heuveltje. In GG 15 zingt de bothoorn:

*‘Liebes, liebes Hirtelein,
Du bläsest auf meinem Knöchelein,
Meine Brüder haben mich erslagen
Und unter die Brücke begraben.
Um das große wilde Schwein
Und um des Königs Töchterlein!’*

De koning hoort ervan, laat de herder en de twee broers bij zich komen en als dezen het lied horen, bekennen ze en worden terechtgesteld. In GG 38 snijdt de vader (als koeherder) een fluitje uit het wilgenbosje en deze speelt:

‘Speel, speel, lieve vader!
Je zoon heeft me doodgeslagen
En onder de wilg begraven
Om het zwijntje, dat in de tuin woelde!’

Hij laat zijn zonen spelen en het fluitje wijst de oudste aan en de oude vader, die zijn jongste zoon zeer had liefgehad, laat de oudste door acht paarden met eggen aan stukjes ritsen.

RF 57 begint met het vinden van het bot door een herdersmeisje, dat ervan een fluit wil maken, waarop het bot haar toezingt te schrapen, want *c’est dans le bois de Dardane⁶ qu’on m’a tué*. Ze brengt het bot haar grootvader, die ermee naar de koning gaat, aangezien hij heeft horen zeggen, dat een van de koningszonen tijdens de jacht gedood is. De koning, als vader door de fluit aangesproken, laat de jongste zoon blazen, dan de weigerende oudere, die door de fluit beschuldigd wordt. De vader laat hem opsluiten voor twintig jaar, maar na zijn dood wordt hij door zijn broer vrijgelaten en krijgt de kroon aangeboden, die hij weigert. Hij gaat in ballingschap.

1.1g. Diversen (IIB8)

⁶ In een niet-opgenomen versie (Joisten, 344 n°60.9 zonder titel, uit Serre-Eyraud in de Hautes-Alpes, oct. 1952) heeft de actie plaats in het *bois de Tartane*.

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RE 02	Sp2b *	A F	B8D1	A1 F2	A	A	C	A4B1	C	A7
Af 18	A7v *	A	B8	A -	D2	-	C6	B1C	-	-

Wie van de drie koningszonen in RE 02 het mooiste glas, vervolgens de mooiste doek brengt, zal het rijk erven. Terwijl de oudsten naar hun geliefden gaan om uit hun schatten iets passends uit te zoeken, ontvangt de jongste van een zeekat de verlangde dingen [= AT 402]. Zijn broers zijn al woedend als hij met het mooiste glas de prijs verwerft en als hij de tweede keer weer wint, doden ze hem. Een herder snijdt een fluit van de aan het graf ontsproten rietstengel, komt aan het hof, waar door het lied de moord onthuld wordt. De broers plegen zelfmoord, de vermoorde wordt levend opgegraven.

In Af 18 hebben de broers de jongste vermoord en van zijn have beroofd, zoals een vogel, die voor de misdadigers uitvliegt, vanaf hun dak zingt.

1.1h. Overige

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Mex02	4	A	A	A1 F1	(A)	A8	C2	(B)	C	-
Mex03	4	A	A	A1 F	A	B4	-	(B)	-	-
SR 16	- *	A	C	A F						
Af 07	A4k *	A	C	A E3	D	A8	D	B1C	A1	-
RI 03	I3b *	A F	C1	A1 F1	D	A	C4	AB1C	A1	A
GEA25	9	A	-	A1F1	D	A8	B	(B)	-	-
Mex05	4	A F	-	A1 F1	(A)	A8	C1	(B)	A1	-
Mex06	4	A	-	A1 F2	(A)	B1	C1	(B)	-	C1
Mex07	4	A F	[551]	A1(F1)	D1	A8	C1	(B)	B	A
Mex10	4	A	-	A2 F1	(A)	A8	-	(B)	-	-
SR 17	- 9	A		A E	A					
SU 07	- *	A			A					

In Mex03 snijden de zusters een fluit van de boom, die over het graf van de door zijn jaloerse broers vermoorde jongste groeit. In Mex05 vermoorden prinsen hun jongste broer, begraven hem bij een kreek. Een Indiaan plukt de op het graf bloeiende bloem, zet die aan zijn mond en hoort het lied over de moord (ook in Mex02, waar de ouders hun zoon levend in het graf vinden). Hij gaat ermee naar de koning, die zijn zoon korrekt laat begraven. In Mex06 begraven de broers de door hen vermoorde jongste in een rietveld; de vader komt langs, breekt een riet af, zet het aan zijn mond, hoort het lied, gaat ermee naar zijn vrouw; de zoons bekennen. In Mex10 begraven ze hem onder een boom, een zeefmaker plukt de bloem, die op het graf groeit, zet die aan zijn mond.

*‘Pitame, querida madre,
Pitame con gran dolor,
Mis hermanos me mataron,
Soy espina de esta flor.’*⁷

GEA25 is, aldus Goldberg, ‘a legend from New Mexico [that] tells of a soul-plant that speaks’: Twee broers vermoordden hun jongste broer en begroeven hem. Een bloem die op zijn graf groeide werd geplukt door een Indiaan. Toen hij eraan rook, onthulde de bloem, wat er gebeurd was. De Indiaan gaf de bloem aan al de mensen van de stad, zodat ze van de moord zouden weten. In SR 16 groeit een kerseboom op het graf van de bij het aardbeien plukken door zijn oudere broers gedode knaap. In Af 07 zijn de tweeling en de jongste broer

⁷ Opm. Van Karlinger: Es gehört zur alten Tradition, daß der Grund des Mordes genannt wird, wie es in ‘Mex10’ geschieht. Warum dann die gegensätzliche Bitte? (Van niet op me blazen! Ook dat is traditioneel!)

door hun stiefmoeder om moerasbiezen gestuurd (om van hen af te komen). De jongste vindt die en de oudste broer snijdt hem de kop af; deze zingt zijn geschiedenis (een voorbijganger begraaft de schedel). In RI 03 weet de jongste met hulp van een heks de meeste malve voor de thee te verzamelen en wordt door zijn broers vermoord en begraven in een bloemrijke omgeving. Hij wordt tot een zeer fraaie bloem, die een herder plukt, waarop deze zingt:

‘Herder, lieve herder!

Niet jij hebt mij vermoord,

maar mijn oudste broers,

om een paar malven!’

De herder ijlt naar het koningspaar, de misdaad wordt ontdekt, de dode herbegraven, de schuldige doodgeschoten. In SU 07 heet de jongste Popelennik: Assehurker.

1.2. De Twee Broers (IA1)

1.2a. De Wonderbloem (IIB1)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 04	D3b *	A1	B1D2	AC3F2	A	A	C5	A3B1C	A	A
GH 20	2	A1 F	B1D1	A1 E	(A)	A	B2C7	A4B1C	-	A
RF 26	3	A1	A1B1	A1 F2	D	A	BC2	B2C	-	
RF 36	* 3	A1	B1	C2? F	A	A	BC2	B2C	B	
RF 42	F4k * 3	A1 F	B1D1	A1 E	(A)	A°	(B)C	AB1C	B2	B2
RF 60	* 3	A1	AB1	A E	A	A	B2	A4B2C1	-	
RF 61	* 3	A1	B1 D	A1 E1	A	A2	C1	B1C	-	A
RF 63	F1b 3	A1	B1	A2 (F)	A	A-	C	A4B1C	B	B3
RF 73	*	A1	B1D1	C2 E	A	A	BC2	B2C	-	
RE 01	Sp1b *	A1 F	B1D1	B1 F2	A	A	C	AB2C	C	A
SP 06	PT6b *	A1	B1 D1	A F	A	A	-	(B)	-	A
Tu 10	*	A1	A1	C3 -	A	A	C8	(B)	C	B2

De zonen gaan op zoek naar een bloem (GG 04), de mooiste (SP 06), de koningsbloem (GH 20), la feilha de llaurier (RF 42), la flor del penical (RE 01), la rose maternelle (RF 60: d.i. een roos voor hun moeder!), la rose Pompoline (RF 61), een kruid (RF 63), l’herbe joyeuse (RF 36), een ‘double épi’ (RF 26), een lijsterbesblad (RF 73). De jongste (de domme: GG 04) vindt het gezochte en wordt door de oudste vermoord, en (GG 04; RF 73) in het water gegooid. In RE 01 dient de bloem Penikal ter genezing van de koning; de vermoorde wordt door zijn broer beroofd en begraven aan de Zandrivier (vgl. RP 01), maar een herder snijdt een fluit uit het uit het graf groeiende riet, komt bij de koning, die de jongste laat uitgraven; hij blijkt in leven en erft de drie kronen; de oudste wordt terechtgesteld. In RF 26 zijn beiden verliefd op hetzelfde meisje (IIA1). In RF 60 vertelt de fluit, dat de moord plaats vond in ‘dans le bois d’Ebène’ ofwel het Ebbenbos. In GG 04 blijft het lijk onder een brug hangen, verzinkt in het slijk; herders snijden jaren later een fluit uit een riethalm, die zingt:

‘Ach Mutter mein, ach Mutter mein,

Die Flöte ist vom Totenbein.

Mein Bruder hat mich tot geschlagen,

Er nam das Blümchen, das ich fand,

Aus meiner Hand,

Und sagt, es sei ja sein.’

In GH 20 is de moordenaar koning geworden en als hij en zijn moeder op het beentje blazen, horen zij hetzelfde lied als de herder, die het botje vond:

*‘O herder mijn, o herder mijn,
Mijn doodsbeen moet uw speeltuig zijn
Ik heb de koningsbloem gevonden
Mijn broeder kwam
Die de bloem mij ontnam
En sloeg mij dodelijke wonden.’*

Maar nu met de woorden ‘O broeder mijn’ en ‘O moeder mijn’. De moord komt uit en de moordenaar wordt ter dood gebracht. In Sp 06 wordt de moordenaar, ontdekt door een lindefluit, in een groeve geworpen en sterft van de honger [volgens BP handelt het om wie van twee prinsessen de meeste bloemen uit het woud brengt (IC1-IIC1D1)]. In RF 36 wordt de gedode door zijn zus weer tot leven gebracht, in RF 42 laat de vader het gebeente verzamelen en in een gouden schrijn bewaren; dan hoort een dienstmaagd in die kamer voetstappen, kijkt door het sleutelgat en ziet de weeropgestane prins. In Tu 10, door Ruben als variant aangemerkt, wordt Mehmed door zijn oudere broer Ahmed, die jaloers is (beiden dingen om hun nicht), in een kanaal gegooid en door een herder gevonden. Hij wordt herder, speelt op een fluit, die zijn geschiedenis zingt, en komt juist op de bruiloft van zijn nicht, die hem herkent en wraak laat nemen.

1.2b. De Gouden Appel

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RF 10	3	A1 F	B3D1	A1 F	A	A	BC2	B2C	-	
RF 38	F15k * 3	A1 F	B3D1	A2 E	A	B3	C	A4B2C1	-	-
RF 44	3	A1	B3	A E	A	A	BC2	B2C	B5	
RF 55	3	A1	B4	A1 E	(A)	A	BC2	B2C	-	
GH 05	2	A1	B4	A1(F1)	D	B1	C2	AB1C	-	

In RF 10 zoeken de prinsen een (verloren?) ring, in RF 44 de ‘poumo d’or’ (vgl. RF 40, 54). In RF 38 heeft de koning in het woud een gouden twijg en een sinaasappel verstopt en belooft het rijk aan wie van zijn beide zonen die vindt. Het is de jongste. Hij wordt door de oudste gedood, die de kroon erft en trouwt. Zijn dochter [Köhler, 49: zijn 7-jarige zoon] vindt in een holle eik een bot, maakt eruit een fluit, die speelt:

*‘Touchez-moi, petit demoiselle,
Certe, vous poussez bien me toucher.
Au bois je m’en était allé chercher
Le rameau d’or et la pomme d’orange.
Mon frère me les a pris.
Il m’a tué, m’a caché dans le creux d’un chêne.’*

In RF 55 wordt de jongste gedood om de ‘poumo d’or’, die hij in de wieg kreeg van zijn fee-weetmoeder. In GH 05 krijgt Broertje een bloem van Cedrea [vgl. IIB1] en wordt door de jaloerse Willem erom gedood en in de tuin begraven; als de vader het bloempje van Cedrea ter hand neemt, klaagt het:

*‘Ach vaderlief, ach vaderlief,
Broer Willem heeft mij vermoord
Al om het bloempje van Cedrea
En daarom lig ik dood.’*

Ook bij de moeder klinkt dit lied, waarna het bloempje Willem als moordenaar aanwijst. In RF 44 geschiedt de herleving door het koken van de botten in een ketel.

1.2c. Het Levenswater (IIB5); De Weggevlogen Vogel (IIB6)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RF 65	3	A1 F	B5	A E	A	A	BC2	B2C	-	
RF 05	F5k 0 3	A1 F	B6D1	A1 -	D5	A°	BC	AB2I	B2	A

De broers zoeken in RF 65 het geneeskrachtige *acqua Calonica*, de jongste slaagt met hulp van een oude vrouw (fee, etc.); in RF 05 de weggevlogen lievelings van de koning, waarin de jongste slaagt dankzij een van een door de oudste verachtelijk behandelde oude man gekregen fluitje; maar zijn broer vermoordt hem in het Ardennen woud (vgl. RF 22, 24); een herdershond vindt het fluitje, dat een voorname heer van de herder koopt en naar het hof brengt, waar de zaak aan het licht komt; de oudste wordt terechtgesteld, de jongste levend uitgegraven.

1.2d. De Jacht op de Ever (IIB7)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 03	D4b *	A1	B7D3	AC1F2	A	A	BC4	B2C1	A1	A
GG 12	*D3k *	A1	B7D3	C1E	A2	A	C4	AB2C1	A1	A3
GG 26	* *	A1 F	B7	A E	D	A	D	(B)	-	B2
GG 47	*	A1	B7D1	C4B1E	A	A	C4	A5B2	-	A
Af 11	A8k *	A1	(B7)	A -	D3	-	C6	B1*	-	-
Af 19	*	A1	(B7)	E4	A3	-	-	B1C	-	-

In GG 03, 12 wordt het land geteisterd door een woeste ever en belooft de koning zijn dochter tot vrouw aan wie zijn land van deze plaag bevrijdt (vgl. GG 07, 15). In GG 12 bepaalt de koning, dat de broers van verschillende zijden het bos benaderen. De jongste, de onnozele, komt vanaf de oostzijde en treft een mannetje, dat hem, omdat zijn hart zuiver en goed is, een zwarte speer geeft, waarmee hij succesvol de ever kan aanvallen. Hij doodt de ever (eveneens in GG 03, 26), komt aan de andere kant van het woud bij een kroeg, waar zijn broer zich moed zit in te drinken en hem erbij nodigt. De jongste vertelt alles van het mannetje en de speer en wordt op de terugweg in het duister door zijn valse broer vanaf een brug in een kreek gestoten en onder de brug begraven (ook in GG 03; vgl. GG 04, waar de slimme de domme na hem vermoord te hebben in het water werpt, het lijk onder een brug blijft hangen en in het slijk verzinkt). De valserik gaat met de ever naar de koning en trouwt diens dochter, zeggend, dat zijn broer door de ever moet zijn gedood, hetgeen allen geloven. Jaren later vindt een herder een botje, maakt eruit een mondstuk voor zijn hoorn, maar als hij blaast, hoort hij:

‘Ach jij lief herdertje,
Je blaast op mijn botje!
Mijn broer heeft me vermoord,
Onder de brug begraven,
Om het wilde zwijn,
Vanwege de jonge koningsdochter.’

De valserik wordt in een zak genaaid en verdronken.

In Af 11 heeft de jongste geluk bij de jacht, wordt door de oudste vermoord, die de ingewanden diens twee honden toewerpt, waarop deze zingen:

‘Udala de Oude en Udala de Jonge
waren op aarde, om anderen te doden.
Wij loven hen,
wij Mutel-emba en Utu-runga,

Maar toen ons de ingewanden werden toegeworpen,
weigerden wij die op te vreten.'

De moordenaar probeert vergeefs de honden te doden, telkens herleven ze en zingen verder. Zo horen de dorpsbewoners van de moord en breken in gejammer uit. In Af 19 roept de met de huid van de vermoorde bespannen trommel: 'Mijn broer heeft mij vermoord vanwege de gazelle en haar jongen.'

1.2e. Diversen (IIB8)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 13	D4k	A1	B8	A1 E3	-	°C	A2 D	--	A1	C2
GG 28	*	A*1 F1	B8	A F			A	--	A1?	A7
RF 45	3	A *1 F	B8	A1 E	A	A	BC2	B2C	-	
Af 01	A1b *	A1	B8	A F4	D	B2	C4	A3B1C	B1	A*
Af 08	A5k *	A1	B8	A -	D3	-	C6	B1C	A	B
Af 12	A1v *	A	B8	A E7	D2	-	C6	B1C	C	-
Af 13	A2v *	A1	B8	C2 -	D2	-	C6	B(2)	C	B3
Af 14	A3v	A1	B8	A2 -	D2	-	C6	B2C*	(A)	BC3
Af 16	A5v *	A1	B8	C2 -	D2	-	C6	B1*C	-	A
Af 31	9	A1 F	B8D1?	A F2	?	A9	C	?	-	?

In GG 13 doodt de oudere broer de jongere om zijn erfdeel; lange tijd erna brengt zijn hond (V°C) hem bij het ploegen een schedel (IIIE3), hij probeert hem weg te stoten, maar is reeds met bloed bespat (VIA2) en bekent tegen zijn knecht, die op zijn verzoek het lijk opgraft en begraaft; de moordenaar vindt na zijn dood geen rust (IXC2). In GG 28 en RF 45 is het uitzonderlijkterwijs de jongere die de oudere doodt (1A*1) om de erfenis. In GG 28 is het graaf Wilhelm van de burcht Wartau (Rheintal, Schweiz), die tijdens de jacht door zijn jongere broer vermoord wordt om zijn bezit en zijn vrouw, maar de moordenaar wordt kort daarop door de bliksem gedood. Drie jaar later groeien op de moordplek drie beuken met rood loof, waar jaarlijks op de sterfdag van de graaf bloeddruppels aanhangen. [Vier passerende muzikanten speelden er eens ter ere van de gestorven graaf, waarop deze in wit gewaad verscheen en ieder een blad gaf. Drie gooiden hun blad weg, dat van de vierde bleek 's morgens blinkend goud.]

In Af 01 groeit uit het skelet van de vermoorde een aardzwam (paddestoel), die als de moeder hem wil plukken zegt:

'Moeder, ruk me niet af (2x),
Ik was bij mijn kameraden (2x),
Mij gaven zij 2000 geldschelpen (cauri's),
Mijn broer slechts 1000.
Toen heeft hij mij gedood, de gruwelijke,
Mijn broer heeft mij gedood!'

De vader wordt gehaald, hij roept de koning. Deze laat de oudere doden, opdat de jongere weer opleeft, hetgeen gebeurt. In Af 08 tovert de hond van Maschilo uit een boom slechts magere koeien tevoorschijn, maar als de hond van zijn broer aan de andere kant van de boom ruikt, komen fraaie, vette runderen tevoorschijn. Als na de moord Maschilo thuiskomt, huult de hond van de vermoorde (IVD3): 'Woe, woe, Maschilo heeft Maschilwano vermoord; vanwege de koeien heeft hij hem vermoord, omdat hij zag, dat zijn eigen mager waren!' De dorpsbewoners volgen de hond naar de moordplek, erkennen de misdaad en verjagen voor altijd de moordenaar.

In Af 12 vindt de jongste onder de pot van het verlaten dorp een oude vrouw met een mensenbeengrote teen. Het lukt hem haar te doden, hij hakt de teen af, waaraan een bonte koe ontspringt, bij de tweede houw een tweede. Hij weigert met de oudere broer te delen en deze verplettert hem met een brondeksteen. Het hart van de vermoorde verandert zich in een vogel, die naar het thuisdorp vliegt en zingt: ‘Tsjoedie, tsjoedie! Masilo heeft Masilongua vanwege de mooie koe gedood, die als een patrijs gespikkeld was.’ Bij zijn thuiskomst wordt de moordenaar ondervraagd, maar hij ontkent, waarop de dorpsbewoners op zoek gaan en de nog levende in de bron vinden. Hij krijgt de gestolen koeien terug en de misdadiger wordt gedood. In Af 13 vinden de broers onder een pot een tovenares, die ze naar een boom zenden met het bevel die om te houwen. Eruit ontspringt een schaap, een bok en een witte stier. Op de terugweg vermoordt de oudste de jongste in een bron. Een vogel zingt tot de ouders: ‘Tsiri, tsiri! Mazzilo heeft Mazzilinia gedood om de witte koe, die zijn broer zozeer bemint!’ De vogel wordt driemaal gedood, tenslotte zelfs verbrand, maar komt steeds terug. Zo wordt de moord tenslotte ontdekt. De moordenaar wordt verbannen. De vogel vliegt naar de zus van de gedode en zingt: ‘Ik ben de ziel (hart) van Mazzilinia; Mazzilo heeft me gedood, ik lig in een boom [BP: bron] in de wildernis, ga en haal me!’ Dan vliegt hij de moordenaar achterna, die hij niet meer verlaat. In Af 16 vindt de jongere onder de pot van een verlaten dorp een oude vrouw, van wier opdringerigheid hij niet goed wordt en die hij tenslotte doodt; uit allebei haar grote tenen ontspringt vee. Als zijn broer vraagt te delen, biedt hij de hele kudde aan, met uitzondering van een rund, dat juist de broer het meest bevalt. De oudere doodt hem in een bron. Als hij met de kudde van zijn broer thuiskomt, zet een vogel zich op de hoorns van de koe, waarover de moord geschiedde, en zingt: ‘Masilo heeft Masilonyane gedood om de bonte koe van zijn kudde!’ Hoewel de moordenaar de vogel doodt, zingt deze, telkens oplevend, zijn lied verder. Zo ontdekken de dorpsbewoners de moord en doden de moordenaar. Af 31 is een combinatie van ‘Dankbare Dieren’ (AT 554), ‘Midas’ (AT 782) en de ‘Ontsluierde Broedermoord’ (AT 780): De kapper van de koning met hoorns roept zijn geheim in een put; een zanger leert de zaak van riet uit deze put en ontdekt op analoge wijze, dat een zoon van de koning zijn broer heeft gedood, waardoor hij winnaar van een test wordt (...), en onthult de zaak aan de koning.

1.2f. Overige

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RF 58	* 3	A1	E1	A1 E	(A)	A-	B2C2	A4B2	-	

In RF 58 doodt de een de ander bij een dispuut en begraaft hem onder een steenhoop in het bos. Een herderin vindt een rib, gaat schrapen (om een fluit te maken!) en hoort (vgl. RF 57):

*‘Racle, racle, jeune bergère
C’est ici dans la forêt d’Ardan
Qu’on m’a tué.’*

Het bot gaat door de handen van de vader en de moeder en tenslotte de moordenaar, die door het bot wordt aangewezen als de schuldige.

1.3. Broer doodt zus (IB)

1.3a. De Wonderbloem (IIB1)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 14	D5k * 0	B F	B1D1	A1 *E	A	A	BC1	(B?) G	-	B
GG 37	*	B F	B1D1	A1+ E	A	A	C1	A5B2D1	-	A7
GG 39	*	B F	B1D1	A1 E	A	A	C1	A5B1D1	-	-
GG 43	*	B F	B1D1	A E	A	A	C1	A5B1B	-	A
GG 49	*	B F	B1D1	A2 F	B	A*	C4	A4B1C	A	A
GH 14	* 2	B F	B1D1	A1 E	(A)1	A	BC7	AB1C	-	A7
RW 05	W5b *	B	B1	A1 F	A	A	B	A4B1C	-	-
RW 08	W3k *	B	B1	A E	(A)D	B1	D	AB1C	-	A7
RW 11	*	B	B1D1	A E	A	A	C6	A4B2C	-	B2
RF 01	0V7b * 3	B	B1	A F1	(A)	A	-	A4B2C	-	A4
RF 02	3	B	B1	A F1	(A)	A	-	A4B2C	-	A4
RF 07	* 3	B F	B1D1	A*1 E	A	A*	BC1	A5B1C	-	A7
RF 14	3	B	B1	A E	(A)	A	BC2	B2C	D	A
RF 16	3	B	B1D1	A -	D5	A	BC2	B2C	-	
RF 18	3	B	B1	A ?	?	A	BC2	B2C	-	
RF 20	3	B	B1	A1 E1	(A)	A	BC2	B2C	-	
RF 23	3	B F	B1	A1 -	D5	A	BC2	B2C	-	
RF 28	3	B F	B1D1	A1 -	D5	A	BC2	B2C	B	
RF 29	* 3	B F1	B1D2	A1 F2	A	A	BC	AB2C1	B	B
RF 30	3	B	B1	A1 E	A	A	BC2	B2C	-	
RF 32	3	B	B1D2	A E1	D	A	BC2	B2C	-	
RF 72	3	B?	B1	A ?	?	?	?	B1C	-	
RF 74	*	B?	B1?	A E9	D	A7	-	B	-	

De kinderen worden uitgezonden om een bloem (GG 14; RF 07⁸, 16, 18, 23, 28, 30, 32, 43; 49), de ‘blooa Bloom’ (GG 39), de koningsbloem (GH 14), de wonderbloem (GG 37; RW 11), de wonderbloem Jufernelle (RW 05), de bloem van St. Hélène (RW 08), la rose paternelle, éternelle (RF 01, 02), la rose de pimprenelle (RF 20, 29: door vader op de jaarmarkt gekocht en in het bos verloren), le bouquet de pimprenelle (RF 14), le bouquet de peppermin (RF 72), soms met geneeskraft (RW 08, 11) vanwege hun zieke vader (RW 08), of om de strijd om de troon tussen hen te beslissen (GG 43; RF 07). Deze bloeit diep in het woud, het bos van Anemane (RF 01), onder een rots, die de broer niet kan tillen; als de zus hem met een vinger aanraakt, verheft hij zich vanzelf, waarop de jongen zijn zus doodt en zijn vader geneest (RW 08). In GG 14 valt het meisje na het vinden van de bloem in slaap en wordt door haar broer gedood en met aarde bedekt; de door een herdersknaap uit een botje gemaakte fluit zingt een treurige melodie [BP: bericht wat er gebeurd is], waarop een rondreizende ridder het koopt, ermee rondtrekt en bij de koningin komt, waar de moord onthuld wordt en de prins door zijn moeder verstoten. Ook in GG 37 wordt het meisje slapend gedood, in een kuil gegooid en toegedekt. Een herder vindt al gravend de botten, maakt een fluit, die speelt (ter vergelijking het lied van RF 07)

‘O Hirte mein, o Hirte mein, /...
 Du spielst auf meinen Totenbein! /... flötest auf meinem ...
 Der Bruder erschlug mich im Haine, /...
 Nahm die Blume aus meiner Hand, /Er nahm aus meiner Hand

⁸ De koningin wil dat de kinderen eenzelfde bloempje brengen als zij laat zien. Zijn stengel was gespleten als een sceptertje en eindigde boven in een lelie, die half open was.

*Und sagte, es wäre die seine.
Er schlug mich so hart*

Und hat mich im Sande verscharrt!’

*/Die Blume, die ich fand
/Und sagte, sie sei die seine.
/Er schlug mich im Schlaf,
/Hat ein Grab gewühlt,
/Hat mich drin verscharrt,
/Mein Bruder, in jungen Tagen.
/Nun durch deinen Mund
/Soll es werden kund
/Will es Gott und den Menschen klagen*

Een ridder koopt de fluit (*‘O Ritter mein’*), komt bij de koningin (*‘O Mutter mein’*), die hij de fluit schenkt en die voor haar zoon speelt, die dood neervalt bij het horen van het lied. In RF 07 graaft een herdersjongen met zijn schepje een heel fijn botje op, wit als sneeuw, maakt een paar gaatjes en als hij gaat spelen, klinkt bovenstaand lied, dat zo treurig is, dat de vogels hun kopjes laten hangen, de bijen ophouden te zoemen en zelfs de nabije bron zwijgt; het is, zoals men zegt, doodstil. Een langsrijdende ridder koopt de fluit en moet huilen van het lied, maar kan net als de jongen niet ophouden met spelen en brengt heel het volk aan het huilen. Ook de koningin moet huilen (*‘O Ritter mein’*), maar als ze hoort dat haar zoon haar dochter vermoordde om de bloem, valt ze flauw. Als ze bijkomt, wil ze voor veel geld de fluit kopen, krijgt hem gratis en sluit zich ermee op in haar kamer, tot ze door haar inmiddels koning geworden zoon op een feest wordt genodigd en met de fluit verschijnt (*‘O Mutter mein’*). De koning laat eerst zijn scepter uit zijn hand vallen, dan zijn kroon van zijn hoofd en tenslotte valt hij zelf kronkelend op de grond, smekend op te houden, maar de fluit houdt niet op, en terwijl allen angst aangejaagd door de steeds luidere tonen van de fluit wegvluchten, blijft de koningin met haar dode zoon achter en breekt de fluit, opdat niemand het klagende lied nog zou horen. In GG 39 vindt een herder in het bos een fluitgelijkend bot, speelt erop en hoort:

*‘O Hirten mein, o Hirten mein! Du bläsest in mein Totenbein!
Mein Bruder, er schlug mich, er schlug mich hart.
Nu will ich ’s Gott und den Menschen klagen!’*

De herder gaat ermee naar de koningin (*‘O Mutter mein’*), die de fluit voor veel geld koopt, haar zoon uitnodigt en hem laat blazen (*‘O Bruder mein’*), waarop de fluit hem beschuldigt. In GG 43 vindt een herder in het bos een bot, maakt een fluit en die zingt:

*‘O Hirte mein, o Hirte mein,
Du spielst auf meinen Totenpein!
Mei Brudar hat mich totgschlacha
Un hat die Bluma zu sich ganuma.’*

Thuisgekomen speelt hij weer, de koningin hoort het, vraagt om de fluit (*‘Muttar mein’*) en laat dan ook haar zoon spelen (*‘Ach Bruder mein’*), die beschuldigd wordt. De koningin sterft van harteleed en de jonge koning wordt levend ingemetseld.

In RW 05 zingt de van hand tot hand gaande esfluit:

*‘Huיל, huיל, herder!
Niet gij hebt mij gedood
Om de Jufernelle
Die ik niet heb willen geven.’,*

in RW 08 het door de genezen vader in het woud gevonden botje:

*Fluit, fluit, mijn vader,
Niet gij hebt mij gedood,
Om de bloem van Sint Helene
Die ik niet heb willen geven.’,*

in GH 14:

‘O herder mijn, o herder mijn,

*Mijn doodsbeen moet uw speeltuig zijn,
Ik heb de koningsbloem gevonden,
Mijn broer kwam,
Die de bloem mij ontnam
En sloeg mij dodelijke wonden,'*

vervolgens tegen de ridder ('O ridder mijn'), waarna de koning, de moordenaar-broer, van schrik doodvalt. In RF 01 zet een herder de van het graf geplukte roos aan de lippen en hoort:

*'Souffle, berger,
Du fond de ton haleine!
C'est mon frère qui m'a tué
Dans le bois d'Anemane
Pour la rose paternelle
Que j'avais trouvé,
Que j'avais gagné.'*

RF 02:

*'Souffle, berger,
C'est mon frère qui m'a tué
Dans ce bois d'Anemane
Pour la fleur éternelle.
C'est mon frère qui m'a tué.'*

In RF 29 zingt de door een schaapsherder uit ter plaatse gezaaid rogge gesneden schalmei uit zichzelf:

*'Suble suble, mon petit berger,
Ol est pas ta qui m'a tué
Ol est bé mon mèchant frère
Dans le bois de la Garenne!
Ol était bé ma qu'avait trouvé
La Rose de Pimprenelle,
Ol était bé ma qu'avait gagné,
Le logis de mon père!'*

Een voorbijgaande heer hoort het, vraagt om de fluit: '*Sublez, sublez, mon bé monsieur*' (etc.), gaat naar de vader ('*Suble, suble, mon pauvre père*'), die zijn zoon van huis wegjaagt.

In GG 49 slaat de prins zijn zus in het woud dood, begraaft haar en plant een wilgje op het graf. Een paar jaar later maakt een herdersjongen een viool ervan en deze zingt⁹:

*'Zieg nur, zieg nur, lieber Halter,
denn ich war einmal eine Königstochter.
Eine Königstochter, kleines Bäumlein,
kleines Bäumlein, kleine Geige.
Mein Bruder schlug mich im Geheimen,
Er nahm mir weg die Blume, sagt: s'is seine.'*

De knaap gaat ermee naar de koning, allen schrikken, de oude koning hoort het ook, laat zich naar de vindplaats brengen en het meisje wordt uitgegraven; een proces volgt en de broer wordt ter dood veroordeeld.

Het einde van RF 14 is als AT 720: Een 'stem', van boven de schoorsteen, werpt een gouden mand naar de vader, een zilveren naar de moeder, een zak kastanjes op de broer, die gedood wordt. In RF 01, 02 wordt de dader in een nagelvat doodgerold (IXA4). In RF 74 verraaft een stuk vlees van het vermoorde meisje, dat een bedelaar in het woud vindt en kookt, de moord (op zoek naar *brin éternelle?*).

⁹ Met melodie.

1.3b. De Gouden Bol

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RW 01	W1b *	B°	B3D5	B F1	D	B2	C2	A4B1C	C	A*
RW 02	W2b *	B F	B3D1	B F1	(A)	A	C	AB1C	C	A3
RF 21	*F2k * 3	B F	B3D1	A2 E	A(1)	A	BC2	A4B2C1	B1	A

In RW 02 doodt de broer zijn zus om een gouden bol, waarvoor hun vader het rijk beloofde. In RW 01 krijgt, wie de meeste goudkorrels vindt, een bonbon; de jongen jaagt op vlinders, het meisje vindt, weigert te delen en wordt in een gat gestoten; als de moeder eens de bij het gat opgegroeide witte bloemen wil plukken, hoort ze:

‘Pleurez, pleurez, maman!

C’est mon frère, qui m’a tué

Pour un grain d’or que j’ai refusé.’

Als de moeder niet thuiskomt, gaat de oudere zus, dan de broer. Hij wordt door het lied van de bloem als de moordenaar erkent. De nog levende dochter wordt uitgegraven, de knaap neemt haar plaats in. Ook in RW 02 wordt, onthuld door een roos, de in een groeve gestoten prinses na de eerste spadesteek nog levend gevonden. De dader wordt in een zak in het water geworpen. In RF 21 zoeken de koningskinderen de door hun moeder verloren gouden roos in het Ardenner woud (vgl. RF 05, etc.) Een koopman koopt de fluit van de herder, gaat ermee naar de koning; de uitgegraven dode wordt door de garde van een fee herleefd.

1.3c. Het Kruisje van Cecilia (IIB4)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GH 02	2	B	B3	A1 F1	D	B	C2	AB1C	-	-
GH 03	2	B	B4	A1 F1	D1	B1	C2	A1B1	-	A(2)
GH 04	2	B	B4	A1 F	D1	C	D	(B1)	-	-
GH 08	*	2	B	B4	B	D1	B8	D	--	C
GH 11	2	B?	(B4)			B2		AB1C		
GH 12	2	B?	(B4)			B		AB1C		
GH 13	2	B?	(B4)			A2		AB1C		
GH 25	*	B?	(B4)			B1		AB1C		
GH 27	*	B	(B4)	A					?	
GH 28	*	B	(B4)	(A) E8	D1			?		
GV 03	0V4b * 1	B	B4	B1 F1	(A)	A5	BC2	AB1C	C	A
GV 04	*0V8b * 1	B	B4	C1 F1	D	A2	C1	A3B1C	-	A
GV 05	*0V5b * 1	B	B4	A1 F1	D1	B2	C2	A3B1C	A	B1
GV 07	V10b* 1	B	B4	C2 F1	D1	B2	C2	B1 D2	-	A7
GV 10	V2b* 1	B	B4	C2 F1	D	B2	D	A3B	C	A*
GV 11	0V6b* 1	B	B4	C2 F1	D1	A1	C2	A2B1C	-	A1
GV 13	V2k* 1	B F	B4	B1 -	D1	A	C	AB1C	C	A2
GV 14	V3b* 1	B	B4	B1 F1	D1	B	D	A2B1	C	B2
RW 07	W2k *	B	B4	A -	D1	A1	C2	AB1C D	C	A
RF 15	3	B	B4	A1 E	A	A	BC2	B2C	-	
RF 66	0F6k * 3	B	B4	C2 E1	D	A°	C2	A4B2C	A1	-

In GH 03 brengt de vader voor Jantje het gewenste gouden horloge, voor Mietje een ‘roosje violet’, in GV 14 voor Janneke een paard, voor Mieke een kruisje mee, in GV 13 voor de prins een gouden horloge en ketting, voor de prinses een ‘paarlemoeren kussentje rood’, in GV 03 brengen de ouders voor Janneken een gouden schop, voor Mieken een gouden korf, in

GV 10 voor Jan een gouden horloge, voor Mieke een korfje mee, in GH 04 brengt de moeder voor broertje een gouden kruis, voor Cecilia een gouden takje mee. In GH 08 krijgt broertje een gouden horloge, zusje een ‘spulletje van Sefilia’ [Dekker: Cecilia]. In GV 04 krijgt Jan de gewenste nieuwe broek van zijn ouders, Mieke een kruiske van Cecilia, evenals in GV 11, waar Jan op de kermis een gouden ketting krijgt. Jan wil ruilen, maar Mieke niet, waarop hij haar in een bloedbron stort (GV 10; GV 11: bron), in een groeve lokt en begraaft (GV 03, 14). In GV 05 moeten Mieke en Janneken hout verzamelen en krijgt Mieke een appel van haar moeder mee, maar de deugniet Janneken niets. Als Mieke hem de appel niet wil geven, slaat Janneken haar dood en begraaft haar. Een bloem groeit uit het graf en de zoekende ouders vinden deze. In GV 07 krijgt bij de prijzenverdeling Mieke een boek, Jan niets. Hij gooit haar in de bron. Als de moeder een van de op de deksteen groeiende bloemen plukt, klinkt in de bron:

*‘Janneken heeft mij hierin gesmeten,
maar hij zal er zelf wel in vergaaren.’*

De vader dwingt Jan een bloem te plukken, met hetzelfde gevolg. ’s Avonds loopt Jan langs de put, stapt mis en valt erin. In GH 02 doodt de broer zijn zus om het gouden kruisje Fiblion; de bloemen op het graf zingen:

*‘O vader, [o¹⁰] moeder,
Mijn broer heeft mij vermoord,
Al om het kruisje Fiblion
En daarom lig ik hier dood.’*

In GH 03 groeit op het graf een roosje violet; als de vader het wil plukken, klinkt uit het graf:

*‘Och vaderlief, och vaderlief,
Laat mij dit roosje houden,
Want Jantje heeft mij hier vermoord;
Nu lig ik in mijn bloed gesmoord.’*

Ook als de moeder en de meid de bloem aanraken, klinkt het lied; als Jantje tenslotte dit doet, wordt hij als de moordenaar aangewezen en moet van de vader kiezen: door 4 paarden uiteengerukt worden of van een hoog huis springen; hij verkiest het laatste. In GH 04 groeit op het graf ‘een takje’ (= het gouden takje?, vgl GH 05, bij A1); als het broertje naderbijkomt, wijst een stem hem als de moordenaar aan. In GH 08 wil broertje het spulletje van Sefilia (of Cecilia) hebben, gooit het weigerende zusje in een diepe kuil op het kerkhof; men zoekt haar en hoort roepen op het kerkhof:

‘Het spulletje van Sefilia is mijn de bittere dood.’

Ze wordt uit de kuil gehaald en broertje erin gestopt. In GH 27 komt Celia na haar dood terug, omdat ze door haar broer Hendrik vermoord is om het ‘Kruis van Celia’. GH 28 is onvolledig: De vraag is of het ‘het kruis van Philédon’ of ‘het kruisje Fiblion’ is: het zijn dus eigenlijk twee versies, met twee verschillende rijmpjes, die echter verloren zijn. Alleen de inleiding is over, waarin een broer en een zus van hun rijke ouders respectievelijk een gouden ring en een welvaartbrengend kruis erven. De jaloezige broer maakt zijn zus het kruis afhandig, waarna zij van verdriet sterft. Uit haar graf groeit haar hand op – met de ring eraan, die ze kennelijk in ruil voor het kruis kreeg – en als men ’s avonds langs het kerkhof ging, hoorde men haar zeggen (hier breekt het af).

In RW 07 krijgt de bescheiden jongere zuster van de ouders een ruiker veldbloemen, die de broer wil hebben. Als ze weigert, doodt hij haar in het woud, waar een boer ’s anderendaags hoort zingen:

*‘Paysan, paysan,
Je suis dedans ce trou,
Où mon frère m’a jeté,*

¹⁰ Deze ‘o’ zit wel in het 2e couplet: ‘O moordenaar, o moordenaar, jij hebt mij zelf vermoord’, etc.

Pour avoir mon petit bouquet d'éternelles.'

De boer kan niets ontdekken. Als de zoekende ouders in het woud komen, horen ook zij de stem. Ze graven en vinden het nog levende meisje; de zoon wordt doodgeschoten [Laport geeft het begin niet correct weer: Ic: Alvorens op reis te gaan vraagt de vader aan zijn dochters, wat hij voor hen moet meebrengen: aan de oudste geeft hij een muts en een voorschoot, aan de jongste een boeket éternelles. Echter volgens II zijn er 3 kinderen: 2 zoons en 1 dochter (ook dit is niet correct: 3 kinderen in 01, 02 en 06; 2 in 03-05, 07-09).] In RF 66 krijgt het meisje van haar vader een 'rose de campanelle' en wordt door haar broer in de bron gestoten, 'Quand j'allais boire à la fontaine' zingt het door een ever opgewoelde botje tegen de zwijnenhoeder. In RF 15 geeft de moeder elk een roos, die vers blijft zolang ze zich goed gedragen.

In GV 03 zingt de in de mond genomen van het graf geplukte roos:

*'Wel koopman lief, wel koopman lief,
Mijn broer heeft mij vermoord
Al om mijn gouden korfke;
En daarom ben ik dood.'*

De roos gaat van hand tot hand, komt bij de ouders, onthult de moordenaar en leidt tot nagrafing. De nog levende zuster komt tevoorschijn en doodt op aanstoken van haar moeder met een neergeslagen kofferdeksel de broer. In GV 04, waar Janneke Mieke in een groot groot water heeft geworpen, omdat ze het kruiske niet wou geven, hoort een mulder bij het diepe water een schoon bloempje zingen:

*'Och mulderke lief! (2x)
En Jan heeft mij vermoord
Al voor het kruiske van Cecilia,
En daarom ben ik dood!'*

Hij plukt het bloemeke, brengt het naar Miekas moeder en daar zingt de bloem voor de moeder, vader en tenslotte voor Janneke:

*'Weg moordenaar (2x),
En gij hebt mij vermoord,' etc.*

Jan wordt vastgepakt en 'doodgedaan'. Ditzelfde liedeinde kent GV 05, waar de grafbloem, als de moeder die wil plukken, zingt:

*'Och moederken lief! Och moederken lief!
Ons Jan heeft mij vermoord,
Al om een appeltje te krijgen
En daarom ben ik dood!'*

De vader vergaat het net zo. Jan moet ook de bloem aanraken en wordt ontmaskerd. De bloem wordt met geweld uitgerukt [Br: voorzichtig opgegraven] en men vindt een hand, die haar vasthoudt. Het lijk wordt opgegraven en Jan door twee langskomende gendarmes meegenomen. In GV 10 zingt de door de moeder op de wei geplukte bloem:

*'Och moederken, och moederken,
Nu lig ik op Maria heuren schoot!'*

Jan komt erbij en wordt door de bloem ontmaskerd; Mieke wordt uit de bron gehaald en Jan in haar plaats eringestoten. In GV 11 wil een boer een bloem plukken aan de bronrand en hoort uit het water [Br: uit de bloem]:

*'Och boerken lief, och boerken lief,
Laat mijn bloemekens staan,
Want mijn broerken heeft mij vermoord
Voor het kruisje van Cecilia.'*

De boer gaat naar de ouders, Jan wordt ontmaskerd, in het gevang gesloten en onthoofd. In GV 13 hoort een herder bij het graf:

*‘Schaapsherder lief! Schaapsherder lief!
Mijn broer heeft mij vermoord
Al om mijn paarlemoeren kussentje rood,
En haast ben ik dood.’*

Vanwege de uitstaande beloning ijlt hij naar de koning, die met zijn vrouw hem volgt; zij horen ook de stem; de nog levende prinses wordt opgegraven, de moordenaar door 4 stieren verscheurd. In GV 14 vinden de ouders na korte tijd 3 viooltjes bij de groeve; als de moeder een ervan wil plukken, zegt een stem:

*‘Och moederken,
Laat mijn bloemekens staan,
Mijn broeder heeft mij hier begraven.’*

Zij wordt levend uitgegraven, Jan gestraft. Van GH 11-13 zijn alleen de liedjes genoteerd. GH 11:

*‘Moeder, Jantje heeft mij vermoord
Al om het kruisje van Fibelion
Is dat geen bitter dood.’*

GH 12:

*‘Papaatje lief, mamaatje lief,
Mijn broer heeft mij vermoord:
Al om ’t kruis van Philédon
En daarom ben ik dood.’*

GH 13:

*‘Oud mannetje lief, oud mannetje lief,
Mijn broer heeft mij vermoord:
Om ’t kruis van Sintedelia,
En daarom ben ik dood.’*

GH 25:

*‘O vaderlief, o vaderlief,
Mijn broertje heeft mij vermoord
Al om het kruisje van filistijn¹¹
En daarom lig ik dood.’*

1.3d. Het Flesje van Victoria

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GV 08	V9b 1	B	(B5)	A1 F1	D1	B	D	A3B1C	-	A7

Frans en Betteken zijn de jongsten van vijf broers en één zus, gaan tegen de belofte aan hun moeder te ver het aangrenzende bos in, verdwalen en komen bij het hutje van de beruchte toveres Victoria, die naar Frans weet een flesje heeft, waarmee wonderlijke dingen te verrichten zijn. Hij wil dat flesje en dwingt Betteken met zijn mes dreigend het te gaan halen. Tweemaal gaat ze kermend vergeefs de hut in, maar de toveres wil het haar niet geven. Dan snijdt de boze broer haar de keel af en begraaft het lijk. Thuis zegt hij haar in het bos te zijn kwijtgeraakt. Het gezin gaat zoeken en komt bij de moordplek. ‘Zie, daar liggen de bloemekens, die wij samen geplukt hadden,’ zegt Frans. De diepbedroefde moeder raapt enige bloemen op en plukt ook het uit het graf opgeschoten hemelsblauwe viooltje en hoort het zingen:

*‘Och moederken! Och moederken!
Mijn broerken heeft mij vermoord;*

¹¹ Een kruisje van ‘filistijn’ lijkt me beïnvloed door ‘filigrain’.

*Het flesje van Victoria,
Dat was mijn droeve dood!’*

Ze geeft de bloem aan haar man (‘Och vaderken!’), die aan de oudste zoon (‘Och broederken!’) enzovoort tot als laatste Frans door de bloem wordt aangewezen, waarop de grond zich openspert en hem opslokt.

1.3e. Het Verloren Ding (IIB6)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GH 07	2	B	(B6)	B1	D1	B	D	B1C	C	B2
RW 10	F13k *	B F	B6D1	A E	(A)	A°	B2C	AB1C	-	A4
RF 17	3	B	B6	A1 E1	(A)	A	BC2	B2C	-	
RF 31	0F7k * 3	B F	B6D2	A E1	D	A°	B1C	AB2C1	-	A

Het gezochte voorwerp is in RW 10 het door de koning verloren ‘eeuwige kistje’ (*boîte éternelle*), met als beloning voor het vinden het erfrecht, in RF 17 een takkenbos (= IIC1?). In RF 31 belooft de koning een deel van het rijk aan wie de door hem verloren roos, een geschenk voor de prinses, vindt. In GH 07 krijgen Jan en Anna ruzie, waarbij de hond Pendelenkie, waarop ze van vader moeten passen, wegl loopt; Jan gooit Anna in een kuil, begraaft haar; de ouders horen een stem: ‘Om Pendelenkie te zoeken, ben ik door Jantje in deze kuil geraakt.’ Anna wordt opgegraven (Anna krijgt Jantjes portie van het meegebrachte lekkers). In RF 31 zingt de door een zwijn opgewoelde pink in zijn snuit:

*‘Cochon, mon petit cochon,
Prends-y donc haleine!
C’est mon frère qui m’a tué,
Dans la forêt du Maine.
Pour une rose de pimprenelle,
Qui j’avais trouvé,
Le royaume de mon père
Je l’avais gagné.’*

De zwijnenhoeder gaat naar de molenaar, dan naar de koning, zodat de moord ontdekt en de moordenaar opgesloten en terechtgesteld wordt. In RW 10 hoort de herder het door zijn hond gevonden bot zeggen:

*‘Sifflez, sifflez, berger,
C’est mon frère, qui m’a tué,
Pour la boîte éternelle,
Que j’ai retrouvé.’*

Als hij bij de koning te eten is uitgenodigd, laat de herder zijn fluit zien, waarop allen blazen, zodat de moord ontdekt en de dader in een vat met nagels geworpen wordt.

1.3g. Overige

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GV 19	*	B	C1	B F1	D	B2	D	AB1C	C	-
RW 06	W1k *	B	C1D5	A -	D5	B2	D	AB1 D	C	A*
RF 03	F12k * 3	B	C1D5	A2 E	A	A	B2C2	A4B1	-	B
RF 35	3	B	C1	A1 E	A	C	BC	B2C	B	
GV 01	1	B		A F1	D			(B)	-	B2
GV 02	1	B		A F1	D			(B)	-	-
GV 06	1	B		A F1	D			(B)	-	A7
GV 16	1	B		A F1	D			(B)	-	B2

GEA26	*Bonnie	B	A1	CE3	D7	A6	C7	(?)	E	B4
Ind31	*	B F	A E1	A F	D1	B7	C4	A2B1CE1	B2	-

In GV 19 rapen Janneke en Mieke ‘stekskes’ (hout) voor hun moeder. Tot 2x dreigt Janneke Mieke in een diepe kuil te gooien als ze niet hem haar grotere bundel geeft en doet het dan. Als Mieke maar niet thuiskomt, gaat de moeder met Janneke zoeken. Bij een grote kuil ziet ze een bloem, plukt die, waarop deze zingt:

*‘Lief moederke, lief moederke,
Ons Janneke heeft mij vermoord,
Omdat ‘k de meeste stekskes had,
En daarom ben ik dood.’*

‘Stout Janneke,’ zegt moeder, komt weer bij een kuil met een bloem, die als ze die plukt zingt. Dan komen ze bij de derde kuil en als de moeder de bloem plukt, komt Mieke naar boven. Ze gaan naar huis en moeder zegt: ‘Janneke, haal koeken en wafelen, want hetis feest, omdat Mieke terug is.’ Wie in RW 06 het meeste hout verzamelt, krijgt een gouden ding (mes of pop). De broer doodt de ijverigere zus, verliest daarbij zijn (!) fluit, die door zijn moeder op het graf wordt gevonden en zingt:

*‘Mère, mère,
Si tu remues la terre,
Tu me retrouveras vivante.
C’est mon frère, qui m’a tué.’*

De vrouw graaft haar dochter op, de zoon wordt gedood en ter plaatse begraven. In RF 03 weigert de zus de beloning voor het houtverzamelen met haar vogelnestjes uithalende broer te delen in ruil voor zijn helpen dragen, waarop hij haar doodt en onder een eik begraaft. Als een herder aldaar een varen uit de grond trekt, vindt hij er een botje in, waaruit hij een fluitje snijdt, dat zingt:

*‘Menez-moi, menez-moi, vite, porcher,
Ce n’est pas vous, qui m’a tué!’*

Hij laat wasvrouwen blazen en met hen gaat hij naar de rechter, die door het fluitje het huis van de ouders vindt, waar de daad onthuld en de broer het woud ingejaagd wordt. Ook in RF 35 gaat het om het verzamelen van een takkenbos.

De Vlaamse versies hebben bij De Meyer vrijwel dezelfde codering: allen beginnen met I.f.h.II.b.c.: broer doodt zus, een sprekende bloem, die op het graf groeit, onthult de moord. In GV 01, 06, 16 wordt de moordenaar gestraft (e), in GV 16 meegenomen naar de hel (n). In GV 06 krijgt Janneken een perlamoeren stoksken, Mieke een perlamoeren doosken. Ze wilde niet ‘mangelen’ (ruilen). Jan stoot haar in de vijver. Op het water drijvende witte bloem zegt: ‘Die mij hier heeft ingestooten, zal ook versmooren.’ Iedereen moet over een plank over het water gaan, Janneken ook; hij valt erin en verdrinkt, en Mieke komt boven met haar doosken.

Een door mijzelf verzamelde versie van een Amerikaanse leerlinge van me (Bonnie Philbrick, 18-jarige au-pair) noemden we de ‘The Singing Skull’. Haar moeder vertelde haar dit van haar Ierse vader gehoorde verhaal, waarvan Bonnie zich alleen de hoofdlijnen wist te herinneren:

Een meisje wordt, door haar broer, jaloers, omdat zijn vrouw haar meer bemind dan hem, van de rotsen af in zee gegooit. Haar aangespoelde schedel wordt gevonden door een man, die er een of ander ‘monument’ van maakt, dat als de wind erdoor blaast, zingt wat er gebeurd is, terwijl haar geest verschijnt op het water, haar vriendin waarschuwend voor het verraad. De moordenaar hoort het lied en doodt tenslotte zichzelf.

In Ind31 laat de jaloerse jongste schoonzus een kraai de aan de enige zus van zeven koningszonen geleende sari bevuilen en dwingt zo haar man zijn zus te onthoofden en de sari in haar bloed te drenken. Ter plaatse groeit een mangoboom op en als de barbier van haar

schoonvader ervan wil plukken, zegt een stem: ‘Schoonvaders barbier, raak de takken niet aan, raak de takken niet aan. De schoonzus stookte de broer op te doden. De sari werd gedrenkt in bloed. Ga er niet heen. Ga terug.’ Hij gaat terug naar de schoonvader, die komt (‘Schoonvader, ...’) en tenslotte haar man, die haar smeekt zich te vertonen.

1.4. Twee broers doden een zuster (IB1)

1.4a. De Wonderbloem (IIB1)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GV 09	V4k* 1	B1 F	B1	A E	A	A	C	AB1	-	A4
RW 03	W3b *	B1	B1D2	A F2	A	A	BC2	A1B2C	-	A5
RW 09	W4k *	B1 F	B1D1	A E2	(A)	A	B2C	AB1C	-	A
RF 08	3	B1 F	B1D1	A1 F	A	A	BC2	B2C	-	A1
RF 19	3	B1 F	B1	A E	(A)	A	BC2	B2C	-	
RE 09	*	B1 F1	B1	A14*F2	D1	B2	D	1B1C	AB2	B3

In RF 19 wordt een bloem gezocht, in GV 09 de Magdalena-bloem, waarvan de thee de zieke koningin moet genezen, in RW 03 de roos van St. Ernelle ter genezing van de beenzieke [aangetast door *le mal de Sainte-Ernelle*] koning, in RW 09 de bloem van St. Hélène, de lievelingsbloem van de koningin, om het rijk, zoals in RF 08 de geneeskrachtige *feuille de Lampenois*, te vinden in de tuin van een ogre. In GV 09 weigeren de broers een oude bedelvrouw [Meyer: oude man] een aalmoes en worden door haar op bomen gebannen (vgl. *KHM* 97), in RW 09 worden zij door een boer de verkeerde kant uitgestuurd. De oudste broer (GV 09; RW 09: Henry; RW 03: ’n broer) doodt de zus en wordt als enige gedood, verbrand (RW 03), in een vat doodgerold (GV 09). In GV 09 snijdt een herder een fluit uit het borstbeen van de prinses, in RW 03 uit een riet [BP: rozentwijn] (zingt:

*‘Berger, tres dous,
Juvez tout douzément!
C’était mon frère, qui m’a tuwé,
Dedans ces grands bois,
Pour la ros’ de saint’ Ernelle,
Que j’avais trouvé,
Dedans ces grands bois.’*),

in RW 09 laat hij zijn fluit in een bloedplas op de moordplek vallen en deze zingt het lied van de vermoorde. Hij gaat naar het hof, waar allen erop spelen; de moord wordt onthuld, de moordenaar gedood, de koning en de onschuldige prins plegen zelfmoord. In RE 09 gaan op advies van een oude wijze vrouw de 3 zonen en ene dochter van een hoge dame om de beurt [AT 551] op zoek naar de wonderbloem, die groeit in de tuin van het Kasteel van de Moor, ook *The Castle of Go To and Never Return* genaamd. De broers verstenen, de zus is door een levensteken daarvan op de hoogte en gaat tenslotte zelf, weet de verleiding tot omkeren te weerstaan, plukt de wonderbloem en onttovert met meegenomen (bloemen-)water al haar gefaald hebbende voorgangers, waaronder haar broers. Echter onderweg naar huis vermoorden de broers haar in haar slaap, begraven haar naast een stroom, brengen het bloederige kleed hun moeder, die ze eerst met de bloem genezen, dan vertellen, dat een wild dier haar gedood heeft. De geknakte vrouw komt een hele tijd niet meer buiten, maar als ze een keer gaat paardrijden komt ze bij de stroom aan de grens van haar gebied, plukt een gouden bloem van de niet-eerder-geziene struik en hoort een stem:

*‘Pluk niet mijn haren,
Zo zijden en zo gouden.*

Mijn broers vermoordden me
Om de Wonderbloem.'

Omdat ze niets ontdekt, plukt ze nog een bloem, hoort weer het vers, herkent haar dochters stem, graaft als een gek, vindt haar dochter, die tot leven komt. De broers trekken beschaamd de wereld in. [vgl. RE 10 en 11 (1A)]

1.4b. De Verloren Dingen (IIB6)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RW 04	W4b *	B1	B6	A -	-			--	A1	-

De zus vindt de drie door de koning verloren sinaasappels, wordt door haar oudere broers vermoord en begraven. Het lijk wordt met veel praal naar huis gebracht en voor haar wordt een heerlijk mausoleum opgericht.

1.4c. De Ever (IIB7)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
SP 09	PT9b *	B1	B7 E1	A F	A	A	-	(B)	-	-
SU 14	- *	B1?	(B7)	A						

Een wilde ever vernielt de akkers (SU 14: gierst); de broers worden tot waakzaamheid gemaand door hun zus, die ze dan doden.

1.4d. Diversen (IIB8)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RF 06	3	B1 F	B8D1	A1 F	D	A	BC2	B2C	-	A1

De koning vraagt ter vergeving van het rijk om het mooiste kleed, dan om het mooiste veulen (vgl. RE 02; AT 402) en een oude vrouw (fee, etc) helpt het vriendelijke meisje.

1.5. Meer dan 3 broers doden hun zus (IB2)

1.5a. De Kannibalistische Broers (IIE3; AT 780A)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Ind13	7	B2	E3	D F1				--	B	
Ind14	7	B2	E3	D F	A?		C4	--	B7	A7
Ind15	7	B2	E3	AD					(B)	A7
Ind16	7	B2	E3	D F1				--	B3	A7
Ind17	7	B2	E3	D F1				--	B3	
Ind18	7	B2	E3	D						
Ind19	9In2b * 7	B2	E3	A F2	B D1	A7	C5	A4B1	(B4)	C
Ind20	7	B2	E3	D F				--	B3	-
Ind21	9	7	B2	E3	D F2	-	B5	D	--	B2
Ind22	*	7	B2	E3	AD F2	B2	A9	C5	A1(B)	B7
Ind23	7	B2	E3	D F	A?			(B)	B7	-
Ind24	9	B2	E3	D F2					B3	-

Een typisch Indiase vorm is het opeten door de broers van hun zus: Zes broers leven met hun zuster; op een dag snijdt ze bij het koken in haar vinger en bloed valt in het eten. De oudere broers vinden het eten heerlijk en besluiten hun zus te doden en op te eten. De jongste broer weigert of wordt (in 13, 15, 22; van 21 blijkt niets uit de samenvatting van Cosquin) door zijn broers gedwongen te schieten en zijn pijl doodt zijn zuster (22: de broers missen! De jongste mikt op iets anders, maar de pijl buigt af). Uit de begraven botten (22: *entrails and legs*) groeit een bloeiende plant, boom of bamboe (19, 21, 22) op; hiervan wordt een fluit of een viool (*kendra*: gitaar) gemaakt, waaruit (in 14, 22, 23) het meisje komt om voor mysterieuze huishoudster te spelen. In 13 (16, 17, 20) verschijnt het meisje als de bloem geplukt wordt. In 21 laat een radja de ongekend schone bamboe in zijn tuin overplanten; iedere nacht komt het meisje uit de bamboe, wandelt rond en gaat in de bamboe terug. Door zijn dienaren geïnformeerd gaat de radja op de loer liggen, grijpt en trouwt het meisje. In 19 en 22 maakt een bedelaar een viool van de bamboe; als hij wil spelen in het huis van de moordenaarbroers, zegt de viool telkens: ‘Speel niet, dit is het huis van een vijand.’ Maar bij het huis van de jongste broer zegt de viool: ‘Speel, speel, dit is het huis van mijn broer.’ Deze hoort het, rooft de bedelaar de viool, geeft hem een andere ervoor. En telkens als hij speelt, verschijnt zijn zus, geheel levend. Ze verzoent zich in 19 met de andere broers; ze leven samen en worden rijk. In 14-16 en 22 komen na haar huwelijk met een koning of de muzikant de broers als bedelaars en worden door het meisje geconfronteerd. Ze zinken in de aarde (vgl. GV 08) en uit hun haar groeit sabai-gras.

1.5b. De Geofferde Zuster (IIE5)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Ind04	7	B2?	E5	A F2	A			(B)	B3	
Ind07	In1b 7	B2	E5	C2 F1	E	B5	(C4)	--	-	A7
Ind27	9	B2	E5	C1 F2	A			(A)	B3	

In Ind04 offeren de broers het meisje aan de vijvergod; ter plekke groeit een bamboe, waaruit een fluit wordt gemaakt; een Santal steelt die en merkt, dat deze 's nachts in een vrouw verandert, grijpt haar en ze blijft voortaan mens. In Ind07 graven 7 broers een put zonder op water te stuiten. Op advies van een yogi offeren ze hun op punt van trouwen staande zuster aan de watergeest. De bruidegom, die zijn bruid komt afhalen, vindt een fraaie bloem bij de put [H: right in the middle of the tank ... an upel-flower, the purple sheen of which filled the beholder with delight], plukt haar bij de derde poging, nadat ze het hem tweemaal ontzegd heeft, en neemt haar mee in de draagstoel. De dragers merken, dat de stoel zwaarder wordt, kijken na en zien de doodgewaande naast haar bruidegom zitten, etc. Als de broers in de aarde verzinken, probeert ze vergeefs de jongste te grijpen en uit zijn haar groeien bloemen. In Ind27 offeren de broers, ‘frustrated by mirages’, hun zuster aan een geest, genaamd Bona, in ruil voor water. Nadat de geest haar onder water getrokken heeft, komt haar lichaam bovendrijven. Bamboe groeit langs de vijver, dat spreekt (‘Snij a.u.b. laag en snij niet hoog’) als een oude man het afsnijdt om er een fluit van te maken. Hij geeft hem aan een jongen en de fluit verandert 's nachts in een vrouw. Ze wordt onttoverd, als de jongen haar weerhoudt bij dageraad terug te keren in het stuk bamboe.

1.6. Zus doodt, zussen of broer en zus doden broer (IB3-B4)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RF 12	0F3b * 3	B3	C	A F2	(A)	A-	C	A1BC	-	B2
SR 08	R10b *	B3 F1	CD4	A1 F2	A	A	C	A B1C1	-	B

SR 09	R11b *	B3	CD4	A1 F2	A	A5	C	A B1C1	-	A
SR 10	R12b *	B3	CD4	A1 F2	A	A	BC2	A2B1C1	-	A
SW 02	- *	B3		F						A6
SU 12	R15b *	B3	C	A F	A1	A4	B2C	AB3I	-	A6
SU 13	- *	B3	C	A F	A					
Ind11	Ink * 7	B3	I	D1 E4	B4	A7	C5	B	B3	-
RF 09	F2b * 3	B3*	B8	A2 (F)	D5		C2	B2C	B4	C
SW 01	- *	B4		A F						
SW 04	- *	B4		A F						

In RF 09 snijden de kinderen fluiten; die van de jongste is het mooist, waarop de anderen hem begraven. 's Nachts begint de door de anderen meegenomen fluit te zingen: 'Mijn broer en mijn zus hebben mij gedood, om mijn fluitje te krijgen; ze hebben me in de groeve begraven, die onder de populier is.' De ouders gaan 's morgens kijken op de plek. De vader stelt de dode voor, de schuldigen ook daar te begraven, waarop deze een middel aangeeft, hoe hij herleven kan [BP: als het lijk de fluit aan de mond wordt gezet, wordt het weer levend]. Dit wordt met succes toegepast, waarop de herleefde om genade vraagt voor de berouwvolle zus en broer.

De andere versies hebben betrekking op het verzamelen van vruchten (IIC): bessen (SR 08, 09; SU 12-13; SR 10; SW 02); wie het meest verzamelt, krijgt rode schoenen (SR 08, 10), een zijden gordel (SR 09). In RF 12 vinden ze een struik met *pain-prunelles*, die het meisje voor zich wil houden, in SR 10 eet ze op, wat ze plukt. Het meisje (SR 08, 10: dochter van pope; SR 09: Anoeschka; SR 10: Alenoeschka; SU 12: Olenka) doodt haar broer (SR 08, 09; SU 12: Iwan; SR 10: Ivanoeschka), in SR 10 snijdt ze, als hij op haar knieën tijdens het luizen inslaapt, hem met haar mes het hoofd af, graaft een kuil en begraaft hem. In SW 01, 04 doden twee zussen hun broer (bij aardbeien zoeken?); op het graf groeit een goud- en zilvereik, 04: linde, 02: esdoorn, SU 12, 13: vlier. De fluit zingt in SR 08:

'Speel wat, lieve herder!
Heeft ze niet haar lieveling gedood?
Om een paar rode bessen,
Om een paar rode schoenen!'

in SR 09:

'Speel, speel, oompje!
Jij hebt mij niet gedood,
Jij hebt mij niet ten gronde gericht,
Mij doodde mijn zuster
Om een paar bessen,
Om een zijden gordel!'

in SR 10:

'Lief, lief herdertje, speel!
Verscheur niet mijn hart!
Mijn zuster heeft mij verraden,
Om de rode bessen,
Om de rode schoenen.'

of:

'Blaas, blaas, mijn lieve!
Jij hebt mij niet gedood, nee!
Gedood heeft mij de zuster,
Om rode schoenen en een zijden sjaal!'

[Naar Bozoki:

‘Speel niet zo hard, niet zo hard, herder!
Verstoort niet de rust van mijn hart!
Mijn zus heeft me gedood om rode aardbeien,
Om rode laarzen!’],

in SR 15:

‘Speel, voerman, speel,
Mij doodde de zuster,
Stootte mij het mes in het hart,
Toen we bessen gingen zoeken.’

in RF 12:

‘Fluit, fluit, aardige herderin!
Fluit, fluit heel zachtjes!
Om een pakket de pain-prunelles (sleepruimen?)
Ben ik zeer ongelukkig gedood.’

In SR 10 proberen diverse herders de fluit. Ze overnachten bij de pope, die ze het wonder tonen; ook hij en zijn vrouw spelen, herkennen de stem, dwingen de zich verstopt hebbende Alenoeschka te spelen (‘Jij hebt me gedood’, etc.), waarop ze bekend en verjaagd wordt.

In Ind11 zijn broer en zus bij het vruchten zoeken elkaar kwijtgeraakt en wordt de knaap door 700 apen gedood; met de achtergebleven huid bespant een bedelaar zijn viool en speelt erop voor de met een koningszoon getrouwde zuster. De viool zingt:

‘De zuster ging naar het water,
zij werd koningin,
De broer werd verscheurd,
de apen vraten hem op.’

Het lied herinnert de koningin aan haar broer, ze koopt de bedelaar de viool af, verbreekt die en de broer komt gezond eruit.

1.7. Drie Zussen (IC)

1.7a. De jaloerse zusters (IIA1)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GE 04	Ged 0	C1 F1	A1	C E6	B1	A9		B1 D1	-	(A)
GE 06	Geg 0	C F1	A1	C E	C	A9				
GEA14	Gamq3	C	A1	C		A3			A	A9
GH 01	2	C F1	A1I	C F1	D	B7	C2	AB2	A1	B2
GH 10	2	C+	A1	C					C	C
SP 07	PT7b *	C	A1	A F	B	A	C2	A1B3	D	A
SP 08	PT8b *	C	A1	A F	A	A	C2	AB1 F	-	-

In SP 07 doden de oudste zusters de jongste om wie gevrijd wordt, in SP 08 doodt de oudste ondanks de bemoeienis van de middelste de jongste, die met een Oekraïner gaat trouwen, waarop deze de oudste vrijt. Uit het graf groeit een wilg, waaruit een herder een viool (SP 08: fluit) snijdt, die nu speelt:

‘Zachtjes, herder, zachtjes,
Speel zachtjes!
Ze hebben me verrast, mijn zusjes,
Een mes hebben ze mij in het hart gestoken,
Speel zachtjes.’

In SP 08:

‘Speel, herder, speel! God helpe je!
De oudere zus heeft mij gedood,
De jongere heeft me verdedigd,...’

De oudste slaat woedend de viool op de grond stuk, een witte duif vliegt eruit ten hemel, in SP 08 trouwt de middelste met de vrijer. In GH 01 stoot de jaloerse oudste de door hun vader de graaf meest beminde jongste tijdens het bloemen plukken voor hun vaders verjaardag in het water, haalt haar als ze verdrongen is eruit en begraaft haar; een knecht plukt de grafbloem, brengt die de vader, die hem aan de moeder geeft. De bloem zingt:

‘*Ach moedertje lief, ach moedertje lief,
Mijn oudste zus heeft mij vermoord
In ’t groene gras begraven.*’

Daarna ook bij vader, middelste zus en bij de oudste:

‘*Slechte zuster, slechte zuster,
Gij hebt mij vermoord
In ’t groene gras begraven.
Wijst het kuiltje.*’

Het lijk wordt in de kasteeltuyn begraven en de bloem op haar graf geplant, waar deze welig groeit, de oudste krijgt van haar vader een boete en moet elke dag met de ouders mee naar het graf, waar de plant door haar aanraking verschrompeld en door die van de ouders of middelste zus weer opbloeit. GH 10 is een voortzetting van AT 511: Alleen de door de anderen gehate jongste zuster slaagt erin de opspringende appel te plukken voor de koning en trouwt met hem. De drie zusters stoten haar in het water; het hondje haalt haar er levend uit. De koning veroordeelt de drie zusters in kokende olie levend gebraden te worden; zij krijgen echter vergeving.

In GE 04, 06; GEA14 gaan de zussen naar de schepen (GE 04, 06: van hun vader) kijken en wordt de jongste, om wie door een ridder (GEA14: jongeman) gevreeën wordt, in GE 06, omdat ze de mooiste is, in het water gestoten (GE 06: vanaf een steen, waarbij de oudste met een stok verhindert, dat ze aan land komt). Ze biedt haar *land* voor een helpende *hand*, haar *true-love* voor een *glove*. In GE 04, 06 drijft (*swam*) ze naar de *mill-dam*. De molenaarsdochter komt (06: uit de Tweed) water halen, ziet bij de *dam* een dame of een melkwitte *swan*, roept haar vader. Deze kan in GE 04 de koolzwarte ogen niet zien vanwege de blonde lokken, middel niet vanwege de brede gouden gordel. Een passerende blinde violist zet drie lokken op zijn viool als snaren en de deun is: ‘Hang mijn wrede zuster Alison op’, in GE 06 maakt een harper een harp van haar borstbeen. In GEA14 vist de molenaar met zijn *hook* haar uit de *brook*, neemt 5 gouden ringen, duwt haar terug in de beek en wordt vanwege *Kate* opgehangen aan de *mill-gate*.

1.7b. De Wonderroos (IIB1)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RF 67	F4b * 3	C F	B1D3	A1*F2	A1	B1	D	B1C	-	C

Wie van de drie prinsessen de Wonderroos (*la rose d’Hoël*) vindt, mag met de vreemde prins trouwen en krijgt de troon. De oudsten wijzen een mooie, jonge herder, die ze onderweg tegenkomen af, terwijl de jongste zich laat verleiden en van hem de roos krijgt. In haar slaap wordt ze door haar zussen vergiftigd, beroofd en begraven. Na een jaar komt de koning langs de moordplek, zijn begeleider maakt uit een riet een schalmei, die zingt:

‘*Ce sont mes soeurs, qui m’ont tuées,
Pour me voler la fleur d’amour.*’

Als de zusters erop blazen, worden ze door het lied beschuldigd. Tenslotte komt de herder, de vermomde vreemde prins, en bij hem speelt de fluit:

*‘Je ne regrette pas la vie
Car j’ai trouvé la fleur d’amour.’*

Op verzoek van de prins gaan de moordenaressen vrijuit; hijzelf blijft vrijgezel.

1.7c. De gouden appels en de zilveren schotel (IIB3)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Let03	*	C	B3	A2 F	D1	A	?	(B)		?
SR 20	*	C	B3	A E	A	A6		B1C		
SR 25	*	C	B4C	A2 F2	A	A	CC4	AB1CD	B4F	C
RI 13	*	C	AB3	C5 E7	B4	A1	B1C4	A5B2C		A*

In Let03 doden zusters hun zus om een gouden appel en verstoppen haar in een vogelkersstruik; een herder wil de bloesems plukken, maar die beginnen te praten. In SR 20 blaast een jager op een in het woud gevonden bot, hoort het lied, dat twee zusters om twee gouden appels en een zilveren bord haar gedood hebben. In SR 25 moet de jongste, narretje genoemd, al het werk op de boerderij doen. De boer belooft voor zijn dochters geschenken (II B4) mee te brengen van de jaarmarkt: voor de oudste een lap rode stof voor een sarafan-kleed, voor de tweede purperen sits en voor narretje een zilveren schoteltje en een sappig appeltje. Als ze het appeltje op het bord laat rollen onder het uitspreken van woorden geleerd van een oud moedertje, aan wie ze een brood gaf, worden ‘alle steden zichtbaar, de ene na de andere, schepen op zee en regimenten te velde, berghoogten en de hemels schoonheid; zonnetje rolt achter zonnetje, sterren verzamelen zich tot reien – zo mooi is dat alles, een wonder, zoals men het niet in een sprookje kan vertellen, niet met de pen kan beschrijven.’ De jaloerse zussen nemen het narretje mee het woud in om aardbeien te verzamelen (II C), doden en begraven haar onder een berk. Een herdersjongen plukt een riet van het graf, maakt een fluit en deze speelt uit zichzelf:

‘Klink, klink, kleine fluit!

Troost mijn lief vadertje, mijn geliefd moedertje en mijn duifje-zustertje.

Mij arme heeft men omgebracht, uit de weg geruimd

Om een zilveren schoteltje, een sappig¹² appeltje.’

Iedereen komt naar de jongen, ook de vader en wanneer deze de fluit grijpt, speelt deze voor de vader, die zich dan naar de plek laat brengen en zijn dochter uitgraaft. De fluit geeft aan wie haar gedood hebben en dat ze weer tot leven gewekt kan worden met water uit de bron van de tsaar. Na die gebeurtenis laat ze de tsaar haar schoteltje zien en hij trouwt met haar, schenkt op haar verzoek de zusters genade en beveelt hen aan het hof te blijven [vgl. SR 02].

In RI 13 zijn de oudste twee jaloers op Ninetta (= kleintje), omdat deze een gouden appel van haar vader kreeg en zij gouden oorbellen en ringen. Ze lokken haar naar het strand, doden en verscheuren haar en zeggen, dat ze is weggelopen. Een boer vindt de darmen, maakt snaren voor zijn gitaar, die zingt:

‘Ninetta, ach Ninetta mijn,

Het verdriet zal eeuwig zijn.

Jouw beenderen liggen aan het strand,

Daar verstrooid door moordenaarshand.

¹² Dit ‘sappige’ is vast het gevolg van een of andere vertaalfout, waarschijnlijk is ook hier een ‘gouden’ appel bedoeld, zoals in SR 20, of een ‘glasappel’, zoals in SR 02; het gaat in ieder geval niet om een gewone appel. In andere sprookjes met de drie geschenken (AT 425, etc.) moet de vader veel moeite doen om het gevraagde geschenk te vinden (vergeet het soms, waardoor de boot waarmee hij reist, niet vooruit wil).

Wat een smart, wat een smart,
Door jouw zusters' jaloerse hart.'

Hij trekt ermee de wereld in, komt tenslotte bij het paleis, waar de koning, na het horen van het lied, de zussen naar het strand laat brengen en ombrengen op dezelfde wijze als Ninetta, waarna de gitaar verstomt.

1.7d1. De Jaloerse Zussen en de Geschenken (IIA1B4)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GE 08	Ger 0	C F	B4	C		A3				A9
GE 09	Gec2 0	C+	A1B4	C		A3				
GEA02	Gamb 0	C	A1B4	C		A3	D		C	(A9)
GEA03	Gamc 0	C+	A1B4	C		A3				A9
GEA04	Gamd 0	C+	A1B4	C		A3				(A9)
GEA05	Game 0	C+	A1B4	C						A
GEA18	Gams4	C	A1B4	C						
GEA21	Gamg5	C+	A1B4	C		A3				A+9
GEA24	Gams5	C	A1B4	C		A3				A+9

De door de vader meegebrachte geschenken zijn in GE 08 een beverhoed voor de oudere (sic!), een gouden ketting voor de jongere. In GE 09, GEA02-05, 18, 21, 24 krijgt de jongste van haar minnaar een beverhoed. Ze gaan naar het strand (GE 09; GEA21) om zeilschepen te bekijken (GEA02-05, 18, 24). Aanbiedingen: huis en land (GEA02), *hand – land* (GE 08; GEA18, 24, 24); *glove – love* (GE 08; GEA18, 21, 24); *swam – dam* (GE 08, 09; GEA21, 24). In GE 08, 09 ziet de molenaarsdochter haar:

*'Oh father, oh father, I see a white swan,
Or else it is a fair woman.'*

In GE 09 roept hij om zijn *hook*:

'And I'll draw this pretty maid out of the brook.'

(GEA03-04, 21, 24: *hook – brook*). In GEA02 trekt hij haar met zijn haak uit het water. In GEA03 biedt ze hem ringen, als hij haar naar huis brengt, in GEA04 een gouden inktpot, in GEA24 vijf gouden ringen voor redding; hij neemt de dingen en duwt haar weer terug in de beek. In GE 08 duwt de molenaar haar met zijn haak weg; ze biedt haar gouden ketting; hij neemt die aan, maar duwt haar terug en wordt opgehangen aan de *gate, for drowning our pour sister Kate* (zoals ook in GEA02-04), in GEA21, 24 aan *his own mill door, For bringing the dead maid to the shore*; en *This lady was hung at her own yard gate, For drowning her sister Kate*, zoals in GEA05 de oudere (!) zus.

1.7d2. De Geschenken (IIB4)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GV 12	0V1b* 1	C	B4	B1 F	A	B	D	AB1CD	C	A*
GV 15	1	C	B4	A ?	?			(B)	-	A5
GV 17	1	C	B4	A ?	A?			(B)	B	B2
GH 06	* 2	C F	B4	A1 -	D1	B1	C	B1C	C1	B1
GH 29	*	C	B4	A1 F2	A	A1	C	AB1C(1)	B2	A8
RF 25	F9k * 3	C	B4	A1 (E)	(A)D	A5	C	AB1	-	B
SR 02	R2b *	C F1	B4	A2 F2	A	A	C	A4B1C1D	B1	B1C
FE 04	Bp6b *	C	B4	A F2	A	A	C6	B	B1	C
FE 05	Bp7b *	C	B4	A3(F2)	A	A	C6	B(D)	B1	C
Tu 01	8	C	B4	A F	D		C7	(B1)	B3	

Tu 02	8	C	B4	A F4	B2		C7	(B1)	-	
Tu 03	8	C	B4	A F	D		C7	(B1)	B3	
Tu 04	8	C	B4	A E?	A		C7	(B1)	-	
Tu 05	8	C	B4	A F	D		C7	(B1)	B3	
Tu 07	*	8	C	B4	C2[F4]	B2	(A9)	C	A1C	B3 A6
Tu 09	*		C	B4	C2[F4]	B2	A8	BC	A1B1C	B3 A6

De door de vader (GH 06: koning) van zijn reis meegebrachte door zijn drie dochters gewenste geschenken zijn in GV 12 een zijden jurk, sieraden en een korfje van de H. Cecilia, in GH 06 een gouden pop, een zilveren wieg en een kruisje van Fideldideldom, in GH 29 een gouden hoed, de wereld in een doosje en een (gouden) spinnewiel, in RF 25 een zonnekleed, een roos en een reseda (die vers blijft, terwijl de andere snel vergaan), in SR 02 voor de oudsten stoffen, voor de jongste een zilverbord en een glasappel (waarmee ze met de spreuk, die een oude bedelaar haar leerde, alles, wat men te zien wenst, tevoorschijn tovert), in FE 04, 05 kleren en voor de jongste-mooiste een kat, die haar bazin sieraden brengt (van een zwarte vogel), in Tu 07 voor de jongste een ‘telli-top’ (kostbare stof).

De oudsten zijn jaloers op het geschenk van de jongste en vermoorden haar (FE 04, 05: op weg naar huis uit de kerk; de kat wordt in het meer geworpen) om het af te nemen. In GH 06 nemen ze haar mee diep het bos in, binden haar handen en voeten met hun hoofddoeken, gooien haar in een diepe kuil, bedekken die met takken en bladeren en zeggen thuis haar niet gezien te hebben. Vergeefs wordt de hele middag naar haar gezocht, maar ’s avonds horen ze in het bos een stemmetje:

*‘Al om ’t kruussien van fideldideldom
Hebben mien zusters mie vermoord.’*

De koning gaat eropaf, ziet haar in de diepe kuil, bevrijdt haar en de dokter constateert, dat ze nog in leven is en lapt haar op. De zusjes, tot een bekentenis gedwongen, worden een maand opgesloten op water en brood in de toren en hun geschenken aan de jongste gegeven. In GH 29 maakt de jongste kleren voor de arme mensen en haar zussen, weldra uitgekeken op hun geschenken, zijn jaloers en doden, als de vader weer op reis is, en begraven haar langs een sloot. Een daar opgroeïend riet wordt door een boer gesneden tot een fluit voor zijn zoontje en als deze erop blaast, horen ze:

*‘O jongetje lief, o jongetje lief,
Mijn zusters hebben mij vermoord
Al om het gouden spinnewiel
Hebben ze me in ’t zand versmoord.’*

De boer blaast (‘Oh, man lief’), de in de buurt zijnde vader (‘Oh vader lief’), die het fluitje meeneemt naar zijn dochters, die door de fluit als de schuldigen aangewezen worden. De zus wordt opgegraven, blijkt nog even liefvallig en komt weer tot leven. De boze zusters worden in vier stukken ieder op de hoeken van de straten begraven. In RF 25 vindt een koopman op de moordplek iets lijkend op een fluit, dat zegt:

*‘Fluit, fluit, koopman,
Niet gij hebt mij hier gedood!’*

In SR 02 begraven de zussen de vermoorde onder een berk; aldaar ontspruit een riet, waarvan een herder een fluit maakt, die zingt:

*Speel fluit, speel!
En troost mijn lieve vader, mijn lieve moeder,
En – ook mijn zusters [BP: zusters],
Mij ongelukkige hebben ze gedood,
Ze hebben me uit de wereld verjaagd,
Om een zilveren bordje en de glasappel!’ [vgl. SR 20/25]*

O.a. de vader komt op het gezang af en gaat met de herder naar de vindplaats, waar de fluit hen zegt, hoe haar met levenswater weer tot leven te brengen. De tsaar hoort van haar herleving, laat haar komen en trouwt haar; de zussen komen in de gevangenis, maar mogen met hun ouders op verzoek van de tsarina aan het hof komen wonen. In FE 04 snijdt een herder een fluit van de op het graf groeiende polypodium (eikvaren), die zingt:

‘Ik was eens een mooi meisje,

Maar anderen doodden mij.’

Het volk graaft na, vindt het meisje, dat drie dagen in het graf lag; een tovenaars wekt haar tot leven, een heer trouwt haar; de zusters krijgen genade, de kat wordt uit het meer gehaald. De rietfluit zingt in FE 05:

‘Ik was een mooi meisje,

Sinds drie dagen bedekt mij het graf.’

Het volk wordt opmerkzaam; andere fluiten onthullen de moord, vragen om uitgraving en wijzen de tovenaars als herbelevers aan (ze trouwt met de dorpsrechter). In Tu 07 wordt de jongste in een put geduwd; ze gaat in een kabak (muziekinstrument in de vorm van een kalebas; eig. Gemaakt van een kalebas, die uit haar is opgegroeid) en zingt:

‘O reiziger, lieve reiziger (mijn gouverneur¹³, mijn vader, boze zuster),

Knijp niet hard,

Speel niet hard,

Al mijn pech komt van de Telli-Top.’

De vader koopt de kabak, straft de oudsten en slaat de kabak stuk, waarop de jongste eruitkomt. Tu 09 is vrijwel identiek. Het meisje in de kalebas zingt:

‘*Aman*, genade reiziger (mijn *lala*; papa, zus),

Mijn beste reiziger (etc., hardvochtige zus),

Trommel niet te hard

Tokkel niet te veel,

Door de gouden bal ben ik verdwenen.’

De zusters bekennen, de vader koopt de kalebas, slaat hem stuk, het meisje vertelt wat er gebeurd is en de twee zussen mogen kiezen tussen veertig messen en veertig paarden, kiezen voor paarden en worden aan de staarten gebonden over de bergen gesleurd, zodat op iedere bergtop in de omtrek een stuk van hen ligt. In Tu 01, 03, 05 wordt de moord onthuld door een ‘zingende stok’ (waaruit na verbreking het meisje komt), in Tu 04 een fluit, terwijl in Tu 02 een kalebas als gitaar wordt gebruikt [bot-boom onduidelijk aangegeven].

1.7e. Diversen (IIB8)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
SR 15	R4k	C	B8	A? E	A	A6		A1B1C1		

Een jager vindt een bot in het woud, maakt eruit een fluit, die zingt:

‘Speel zacht, speel! Speel zacht, speel!

Mijn leden zijn zwak, mijn aderen dun.

Verloren hebben mij twee zusters,

Verloren hebben mij mijn zusters

Om mijn speeltuig,

Om mijn klepper!’

1.7f. Verzamelen van Bessen (IIC)

¹³ Dit is het mannelijk van ‘gouvernante’ en hetzelfde als de *lala* (in Tu 09).

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 50	*	C F	CD3	A2 F	B	A	C4	A4B	A1	B3
SP 01	PT1b * 0	C	CD7	A F	A	A	A2C2	AB1 F	A1	B
SP 03	PT3b *	C	CD3	A2 (F)	A	A	C1	AB1 F	-	A
SP 10	PT10b *	C	C	A3 (F)	A	A	-	AB1 F	-	-
SR 03	R3b *	C	CD3	A3 (F)	A	A4	C	A B2	B5	A6
SR 05	R6b	C	CD3	A F2	A	A	BC	(B)	A	A6
SR 06	R7b *	C	CD5	A3 F	A	A	BC2	(B)	A	A2
SR 11	R16b	C	C	A F2	A	A	C4	(B)	-	B1
SR 21	- *	C	CD3	A F	A	B5	D	?	B2	-
SR 23	- *	C	CD3	A F2	A	B5	D	?	B2	-
SR 24	*	C	CD7	B F	B D	A6	C7	A1B2	B3/6	A6
SU 06	GU1k *	C F1	A1 I	A E7	C1	A3	C	A1B3C	B3	B1
FE 01	*Bp1b *	C	C	A1 F	C	B6	B2D	A4B2C	B5	A6
FE 03	Bp5b	C	C	A F	C	A5	C	(B)	B3	-
FE 07	0	C	C	A F	C	B6	C2	B	B5	A6
FF 01	Fib	C	CD3	A1 F2	A	A	C6	B2	C	B
FM 01	U2b *	C F	CD4	A F	B	A7	B2C2	B	B3	A4
FM 02	U3b *	C F	CD1	A2 (F)	A	A	C	AB	-	B
FM 03	0	C F	CD4	A F	A	A	C2	AB	B6	B

De te verzamelen vruchten zijn bessen (SP 03, 10; SR 11, 24; SU 06; FE 01, 03, 07; FF 01), aardbeien (GG 50; SR 03, 05, 06, 21, 23?; FM 01-03), frambozen in SP 01, met als prijs te mogen trouwen (SR 24) met een jonge kavalier (SP 03) of met de koning (GG 50), te mogen gaan vrijen (IID3), een nieuw kleed (FM 01), de diamantmantel van de koning (FM 03), de kroon en de zeven rijken (FM 02), geld van de heer (SR 06).

In GG 50 onderwerpt de koning zijn dochters aan een test; hij zet ieder een groen krans op voor zijn vertrek en die van de oudste was bij zijn terugkomst verdord. Daarna volgt het aardbeien zoeken, de moord en het begraven onder loof en een kring van 'Ziruck', waarvan een zwijnenhoeder een viool maakt, die zingt¹⁴ (vgl. GG 49):

*'Ziehg nur, ziehg nur, lieber Halter,
ich war einmal eine Keenigstochter,
Keenigstochter, kleine Geigen,
kleine Geigen, kleines Bäumlein.'*

De koning hoort het ook, gaat met de man mee en ze graven haar uit; ze blijkt dood en wordt begraven; de zusters zijn om hun straf te ontlopen gevlucht.

In SP 01 stijgt de jongste als enige af om een oude man, de Heer Jezus, te luizen, waarop hij haar korfje vult, in SR 03 zingen de oudsten, terwijl de jongste, de domme, zoekt, in FM 02 vult de korf van de jongste zich op haar verzoek vanzelf. In SP 01, 03, 10 probeert de tweede zus de moord te voorkomen; in SP 01 spat de fluit bloed in het gezicht van de moordnares, nadat alle anderen gespeeld hebben, en zingt:

*'Speel zustertje, speel,
God verdoeme je, bid ik!
Zuster, jij zond me naar de dood;
Jij wilde mij mijn fortuin ontzeggen,
In het graf verborg je me,
In de donkere aarde verstopte je me;
Waar de wilgen, voortdurend ontspruitend,
Telkenmale een ballade zingen:
Speel zustertje, speel,*

¹⁴ Met melodie, vgl. GG 49.

God verdoeme je, bid ik!’

Ze wordt aan wilde paarden doodgesleurd, de heer trouwt de tweede. In SU 06 is de jongste de mooiste (als in FE 03); een vester houdt het lijk voor dat van een schaap, snijdt de edele ingewanden eruit en bevestigt die aan zijn harp, die daarop zingt:

‘Langzaam, opaatje, speel!

Bereid mijn hart geen wee!

Ik heb twee zusters, beiden zijn moordenaressen,

Zij hebben mij verloren, toen ze op bessen uitgingen

En in mijn hart het mes stieten.’

Hij komt bij de vader en speelt; de broer slaat de harp stuk, de gedode springt eruit. De moordenaressen krijgen levenslang.

In SR 03 vermoorden de oudsten de jongste, begraven haar bij een brug en planten er een sycomoor (wilde vijgenboom), waarvan de koetsier van een prins een tak afrukt en tot fluit maakt, die zingt:

‘Speel, lieve koetsier, speel!

Mijn verraderlijke zusters hebben mij nabij de brug begraven

Men heeft mijn gebeente gebroken en mij met aarde bedekt!’

De prins overnacht bij de vader, waar de daad wordt ontdekt. De dode wordt uitgegraven, door de prins tot leven gebracht door haar over zijn hoofd te gooien en gehuwd. De moordenaressen worden door eggen verscheurd (ook in SR 05, in 06 door paarden!). In SR 24 werpt de oudste de door haar gedode jongste, die haar mand het eerst vulde, in een marmotgroeve, waaruit een witte berk opgroeit, waar een jager, die een viool wil maken, tegenaan slaat, waarop de berk zingt:

‘Zachtjes, broertje, zachtjes!

Zonder meer, broertje, doet mijn hoofd zeer,

Mijn eigen [oudere] zuster, broertje, doodde mij,

Zij wierp me in een marmotgroeve.

Ik [echter] groeide tot een witte berk op, broertje!’

Hij maakt de viool, wordt op hun feestdag uitgenodigd en daar zingt de viool hetzelfde lied en het verhaal, hoe de jager uit de berk een viool maakte, waarop de oudste zus de viool pakt en kapot slaat en in de oven werpt. Uit de oven floept een gloeiende houtskool in de wandbankkast, waarin later een meisje (groot als een berg?) wordt aangetroffen, waarna de vader de oudere zus aan de staart van een hengst laat doodsleden. In SR 06 koopt de heer (vgl. SR 05: een heer) van de herder de van de wilg, die de moordenaar op het graf plantte, gesneden fluit, gaat ermee naar de ouders, etc. In FE 01 (en 07) gaat de broer in het woud hout voor een harp zoeken; een kromme berk zingt:

‘Broertje, broertje,

Vel mij, vel mij!

Schel als harp zal ik klinken,

Schel als harp lang nagalmend!

Zusters beide, boos gezind,

Brachten om het lieve besje,

Begroeven het op de berghoogte.’

Op advies van een wijze maakt hij uit de berk een harp en laat alle gezinsleden erop spelen. Als dat gebeurd is, verandert de harp zich in allerlei dieren (07: slang, hagedis, wolf, beer), tenslotte in een spindel, die de broer op raad van de wijze breekt en het ene deel aan het voeteneind, het andere aan het hoofdeind van zijn bed legt. De volgende morgen zit de herleefde zus op de rand van zijn bed. De zussen worden aan de staart van een paard gebonden. In FE 03 snijden kooplui een kantele (‘harp’) uit een op het graf groeiende berk, die, als ze bij de ouders overnachten, van de moord vertelt. De moeder gaat met de kantele

naar de tovenaar, die het meisje eruit tot leven tovert. In FM 01 stookt de oudste de middelste op tot de moord. Een bedelaar snijdt van de op het graf groeiende esdoorn een viool, die zingt (idem in FM 02):

‘Ik was een koningsdochter,

Maar nu ben ik uit esdoorn een klein viooltje.’

Bij de koning binnengeroepen laat hij de wonderviool zien; allen proberen; de oudste zus wordt door de viool aangeklaagd en laat van schrik de viool vallen; deze breekt en de vermoorde komt levend tevoorschijn. De schuldige wordt in een benageld vat doodgerold. In FM 03 gooit de oudste, als ze gedwongen wordt op de acaciafluit te blazen, deze in de oven; de jongste komt tot leven uit een vonk van het vuur, de andere zussen worden verbannen. In SR 21, 23? graaft de prins, die zich van de esdoorn een fluitje laat snijden, het meisje uit en ze wordt weer levend. In FF 01 zingt de rietfluit: ‘De zusters doodden me en begroeven me hier.’ Liederen, die het horen, graven na; ze leeft nog en de moordenaressen worden naar Siberië gestuurd.

1.7g. De Kus van de Calender (IIE2)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Pe 04	7	C°	E2	AD1F2	A	A	C7	(B)	B6	A7
Pe 05	7	C(3)	E2	D1 F2	A	A	B2C7	(B1)	B6	C
Pe 08	7	C	E2	D1 F2	A	A	C7	(B1)	B6	A5
Pe 09	9	CE4F	E	A F2	A?		(C7)		B6	-

In Pe 04 laten zeven, in Pe 05, 08 drie dochters (terugkerend van de hammam) zich tegen een kus door een man (calender) over de rivier dragen, alleen de jongste doet het niet en wordt, opdat ze niets verradt, door de zusters aan een boom gebonden achtergelaten (in Pe 04 met afgesneden hoofd). Ze wordt opgegeten door een leeuw; uit haar bloed groeit een riet, waaruit een herder een fluit snijdt, die bij het spelen de geschiedenis van het meisje vertelt. De oudste zus (Pe 08: zussen) gooit de fluit in het vuur; uit de as groeit een meloen, uit een vrucht komt het meisje. In Pe 04 is het geneesmiddel voor de zieke prins de meloen; hij trouwt het meisje, de boze zusters sterven. Ook in Pe 05 trouwt ze een prins, de zussen worden vergeven. In Pe 08 vindt de broer haar terug en ze laat de boze zusters verbranden.

Onduidelijk is de samenvatting van Pe 09: Drie prinsessen zijn op jacht; een slaaf doodt de jongste, die hem weerstaat. Uit haar bloed/lijk schiet een riet op. (Geen fluit?) De zussen gooien de rietstengel in een put, waaruit een meloen opgroeit. Hieruit weer het meisje?

1.7h. Onbestemd

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
SP 04	PT4b	C	-	A F	B	A	BC7	AB3	D	A
SP 11	PT11b *	C		A	A			1B1 F		
SP 13	- *	I		F1						
SP 14	- *	C D		A						
SP 15	- *	I		C3						
SP 16	- *	I		(F)	A	A	C			
SP 17	- *	I		F	A	B3				
SR 19	- *	C?		F2	A		C		B3	

In SP 04 speelt de wilgviool:

‘Langzaam herdertje, speel langzaam!

Want mij doodden de zusters,

Stieten mij in het hart het mes,
Speel langzaam!’

Als de viool bij de moordenaressen komt, smijt een van hen deze stuk en een witte duif vliegt eruit naar de hemel. In SP 14 begaan stiefmoeder en oudste zus de moord, in SP 15 wordt het lijk in de Donau geworpen, in SP 16 koopt de vader in het woud de fluit van de herder, in SP 17 snijdt het zevenjarig zoontje van de moordenaar een fluitje in het woud, in SR 19 snijdt de vader een fluitje uit engelwortel (Angélica L.), daar zit het meisje in.

1.8. De Twee Zusters (IC1)

1.8a. De Jaloerse Zus (IIA1)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GN 03	N2h* 0	C1	A1	CE5	C	A8	C8	B2CG1	-	A7
GN 04	GNc 0	C1	A1	CE5	C	A6	C8	(B)	B3	A5
GS 01	S1h * 0	C1	A1	C -	-	B5		--	C	B1C
GS 04	S4h *	C1	A1	C E6	C	A9	C8	G	-	A7
GS 05	S5h	C1	A1	C E6	C	A9	C8	G	-	A7
GS 06	S6h *	C1	A1	C E6	C	A9	C8	G	-	A7
GG 24	D1h *	C1 F?	A1	CE5	C	A9	C	AB1 E	-	B2
GG 25	D2h	C1 F1	A3	C3E5	C	A9	C8	--	-	A7
GD 01	Dä1h *	C1	A1	CE5	C	A9	C8	B1	-	A7
GD 04	Dä4h 0	C1	A1	CE5	C	A9	C8	B1C	-	A7
GD 05	Dä5h	C1	A1	CE5	C	A9	C8	B2	-	A7
GD 06	Dä6h	C1	A1	C -	-	A9			-	A7
GD 07	Dä7h	C*1	A2	C -	-	A9	C8	B1C	-	-
GD 08	Dä8h	C1	A1	C E5	C	A9	C8	B1C	-	-
GD 09	- GDq 0	C1	A1	C						
GE 01	E1h 0	C1 F	A1	C E6	C1	A39	(C8)	A3B1 G1	-	-
GE 02	E2h 0	C1 F	A1	C E5	C	A3	(C8)	A3B2 G1	-	-
GE 03	E4h *0	C1 F	A1	C E5	C	A39	C2	A3B1 G1	-	-
GE 05	Gef 0	C1 F1	A1	C E5	B	B7		B2 D1	-	(A)
GE 07	Geo 0	C1 F1	A1	C E5	CD1	A9	C	B2 D1	-	(A)
GEA06	Gami 0	C1	A1	C E5	B	C		B2CG1		
GEA07	Gamv 0	C1	A1	C						
GEA10	Gamw2	C*1FI	A1	C(E5)	D	A3	C5	B	A	
GEA20	Gamz4	C1F1	A1	C E5	D1	B5	C2	B1CG1	-	-
GEA22	GamL5	C1	A1	C		A3			C	
GEA23	Gamp5	C1	A1	C2		A3				A9
SP 02	PT2b	C1 F1	A1	A2 (F)	A	A	C	AB3	-	A2

In GG 24 wordt de oudste door een boer, de jongste door een heer omworven, in GD 01, 08; GN 03; GS 01; GE 05, 07, GEA06, 07; SP 02 wordt slechts de jongste omworven, zoals GD 05, 06; GN 04; GS 04-06; GG 25, omdat ze mooi, de oudste lelijk is, GS 04: wit als de zon en zwart als de aarde. In GN 03 kan de jongste vlas, goud spinnen, de oudste slechts zwijnen hoeden, geen wol trekken, zelfs geen garen draaien. In GEA10 houden twee zussen genaamd Jane Mary Anne allebei van dezelfde man; vader geeft de oudste een gouden ring, maar houdt tweemaal zoveel van de jongste. In GE 01, 03; GEA20 vrijt de ridder om de oudste, bemint de jongste. In GEA22 maakt de molenaar de oudste het hof en geeft haar een diamanten ring, die zij in het water smijt, want hij bemint de jongste, die hij een beverhoed geeft. Ook in GEA23 werft de jongeman om de oudste, Viola, geeft haar een gouden ketting,

maar is van plan te trouwen met Vinola, die hij een guinea-gouden ring geeft. In GD 07 houdt de vader van de oudste, haat de jongste, die daarop haar zuster in zee stoot.

In GG 24 (en GN 03) gaan de zussen wassen aan de brede, diepe zee en de oudste zegt: 'Stap hier, stap hier op de grauwe steen! Ik zal je wassen de voetjes wit' en stoot haar erin, in GN 03 zegt de oudste: 'We zullen onszelf zo wit wassen, dat we als zusters zullen lijken,' waarop de jongste replikeert: 'Al was je jezelf de hele dag, je zult niet witter worden dan dat God je maakte.' Ze zit op een steen, vanwaar de oudste haar in zee duwt. Ze biedt vergeefs minnaar, bruidskleding aan. GS 04: 'Al was je je dag en nacht, je wordt nooit zo wit als ik.' Ze biedt vergeefs haar rode goudband, goudkroon en bruidegom aan, laat vader en moeder en bruidegom roepen. De zuiderwind drijft het lijk naar zee, de zeewind drijft het lijk aan land, waar twee pelgrims het vinden. In GE 05 nodigt de oudste de jongste uit voor een wandeling (*to view the bonny bows of London*) en zegt:

*'Thou'll set thy foot where I set mine,
Thou'll set thy foot upon this stane.'*

Ze duwt haar erin en als de zus zich probeert vast te klampen (aan *brume rute* [winter-ruit?]), breekt ze haar greep. In GE 07 gaan ze samen naar de Tweed-molendam kijken naar hun vaders schepen en staan samen op de steen. Ook in GEA10 (en GE 01-03) gaan de zussen kijken naar het binnenzeilen van hun vaders schepen:

*'The oldest put her foot upon the stone,
The youngest shoved her in all alone.'*

In GEA22 zegt de oudste:

*'O sister, take a walk with me
To some foreign countree.'
She threw her over a high stone wall,
Into the water she did fall.'*

Ze biedt haar *land*, als de zuster haar geeft een *hand* (in rijm, ook in GE 01, GEA20, 22), haar *golden girdle* (rijm met *middle* in GE 01), *glove – love* (GEA20). In GE 02 vraagt ze:

*'O sister, take me up by the gowne,
And draw me up upon the dry ground.'
... that may be not,
Till salt and oatmeale grow both of a tree.'*

In GEA07 biedt ze vergeefs de '*landlord and all his land*' aan, in GEA23 de '*young man and all his command*'.

De jongste drijft in GE 01-03, 05; GEA22 naar de molendam (rijm: *swam – dam*), in GEA23 naar de beek van de molenaar, die haar eruittrekt:

*'They hanged the miller on a tree,
But the cruel sister she went free.'*

In GEA22 steekt de molenaar zijn haak uit en klimt ze uit het water, in GEA10 komt hij naar buiten met zijn bakpan en brengt haar aan land, herkent haar niet vanwege '*lace, covering her face*,' kent niet haar haar vanwege klompen goud hangend daar. Haar ware liefde komt langs en haar geest roept:

*'Tell sweet William, my own true love,
That here I'm drowned all alone.'*

In GE 05 brengen de kinderen (*bairns*) van de molenaar water om brood te maken:

*'Father, father, in our mill-dam,
It's either a fair maid or a milk-white swan.'*

De molenaar brengt haar aan land, kan haar voeten niet zien vanwege de zilveren slippers noch de huid vanwege de linten. In GE 01 roept de molenaarszoon:

*'O Father, father, draw your dam,
Here's either a mermaid or a swan.'*

De molenaar kan haar gele haar niet zien vanwege goud en parels, noch middel vanwege gouden gordel of vingers vanwege gouden ringen. In GEA20:

*'Is it a maid or a milk-white swan,
That floats near yon lilled banks so wan?'*

De minnaar, William, kan het gele haar niet zien vanwege de diamanten en parels erin; haar slanke taille kan niet worden gezien vanwege het goud; hij herkent haar gezicht en huilt; het lijkt wordt naar 's konings hal gebracht.

In GE 02 rent de molenaar de klip af, haalt het lijk uit het water, maakt een viool van haar borstbeen, schroeven van haar vingers, kam van neusbrug, snaren van haar aderen; verder gebruikt hij haar tong, ogen en *shinnies*. In GG 24 horen voorbijgaande vioolspelers uit zee een stem:

*'Hé vioolspelertjes, vioolspelertjes, gij mijn lieven,
Neemt weg, neemt weg mijn zijden haar
Voor uw snaartjes, opdat ze beter spelen, (...)
Neemt weg mijn nageltjes,
Gebruikt die als schroefnageltjes.
Zo gaat ge spelen voor 's konings deur,
Aangezien de koning twee dochtertjes heeft gehad,
De oudere heeft de jongere in zee gestoten.'*

In GD 04 spannen speellui haar haren op hun vioolstrijkstok, spannen hun snaren op haar vingers, in GD 05, 08, GE 05 (haar vaders zwijnenhoeder), 07 (haar vaders violist) schroeven uit vingers, snaren uit haar, GN 03 harp uit armen en haar, GS 04-06; GG 25 uit borst, vingers en haar, in GEA06 is het de zus, die uit botten een viool maakt, met vingers als schroeven en haren als snaren, in GE 02 maakt 's konings harpist drie haarlokken tot snaren, in GE 03 maakt de harpist een harp van borstbeen, snaren van haren.

In GE 02 zingt de sopraansnaar: 'O ginds zit mijn vader de koning', de tweede snaar: 'O ginds zit mijn moeder de koningin.' Dan alle snaren: 'O ginds is mijn zuster, die me verdronk!' De bruid roept:

*'Now pay the miller for his payne,
And let him bee gone in the divel's name.'*

In GE 03 zegt de 1^e: 'O ginds zit mijn vader de koning, En ginds zit mijn moeder de koningin', de 2^e: 'En ginds staat mijn broer Hugh en naast hem mijn William, lief en trouw', de 3^e: 'Wee aan mijn zuster, de valse Helen.' In GE 01 zegt de 1^e: 'Vaarwel aan mijn vader de koning', de 2^e: 'Vaarwel aan mijn moeder de koningin', de 3^e: 'Wee aan mijn zuster, schone Ellen!' In GEA20 zegt het lijk als 1^e:

*'O yonder sits my father dear,
And yonder sits my mother near.'*

2^e: *'And yonder stands my brother Hugh,
And by him is my William true.'*

3^e: *'And there does my sister Helen stand,
But woe on her cruel, treach'rous hand.'*

In GD 01 zingt de harp op de bruiloft van de moordenares eerst:

'Vores Brud har drucknet sin Soster,'

dan *'Vores Brud er bleven forbandet'.*

De bruid probeert de aandacht van de gasten af te leiden; drie maanden later is ze dood, in GD 04 (en 05) na enige dagen; snaar

1: *'Brud an hun er min Soster',*
2: *'Brud gomen er min Foestemand';*

ze stuurt de speellui snel weg. In GD 05 zegt snaar

1: *'Um Bruden der drucknet sin Soster',*

2: ‘*Um Brudens Soster, var fludt til Lande*’.

Bij het derde lied begint de zuster te huilen. In GD 07:

1: ‘*Den unge Brud hat drucknet sin Soster*’,

2: ‘*Den unge Brud er falden, Vandet*’,

3: ‘*Vor unge Brud er tyk unter Midje*’.

Ze probeert de gasten te overtuigen, dat de speellui dronken zijn. In GD 08 zingt de 1^e: ‘De bruid is mijn zuster’, de 2^e: ‘En de bruidegom is mijn allerliefste.’ In GN 03 zingt de 1^e: ‘De bruid was mijn zuster’, de 2^e: ‘De bruid was mijn dood’¹⁵, de 3^e: ‘De bruidegom was mijn geliefde’. De bruid wordt bloedrood en klaagt: ‘De harp maakt een hoop herrie... De harpist wil graag, dat we hem horen,’ waarop de bruidegom zegt: ‘Als ik wist, dat het goed zowel als slecht was, zou ik me niet haasten de harpist te stoppen.’ De 4^e zingt: ‘De bruid drijft in bloed.’ Dan slaat de harpist de harp met een luide knal en de bruid barst van woede. In GEA06 zingt de 1^e: ‘Ginds zit mijn zuster een knoop van ware liefde bindend’, de 2^e: ‘Ze stiet me in de diepte zo ver’. In GN 04 laat de bruidegom, als de harp de moord onthult, de bruid verbranden; de harp wordt op een steen stukgeslagen en de vermoorde zuster komt tot leven. In GS 04-06; GG 25 slaat de harpist de harp 3x en de bruid is dood. In GE 05 zingt de viool:

‘*Hang my auld sister,*

For she drowned me in yonder sea,

God ne’er let her rest till she shall die’,

in GE 07:

‘*Ye’ll drown my sister, as she’s dune me.*’

In GD 06 zien drie speellui vanaf de nabije brug de moord; de moordenaress sterft. In GS 01 redt een edele de jongste en brengt haar, als ze weer gezond is, naar huis. De oudste wordt in een toren opgesloten, maar op verzoek van haar zus vrijgelaten; deze trouwt de beminde.

1.8b. De Jaloerse Zus en de Goudgeschenken (IIA1B3)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GD 02	Dä2h * 0	C1	A1B3	CE6	C1	A9	C8	B2CG1	-	A5
GD 03	Dä3h 0	C1	A1B3	CE5	C	A9	C8	B1CG1	-	A5
GN 02	N1h 0	C1	A1B3	CE5	C	A6	C8	(B)G1	B3	A5
GN 06	GNb2 0	C1	A1B3	CE5	C	A6	C8	(B) G	-	A5
GI 01	N3h * 0	C1	A1B3	CE6	C1	B5	(C8)	B1CG1	A1	A7
GI 02	0	C1	A1B3	CE6	C1	B5	C8	B1CG1	A1	A7
GS 02	S2h * 0	C1	A1B3	C E5	C	A9	C8	G	-	A7
GS 03	S3h * 0	C1 F	A1B3	C E5	C	A69	C8	B2CG1	-	A7-5
GS 07	GSc 0	C1	A1B3	C E5	B	A9	C8	B1CG1	B3	-
GS 08	GSh 0	C1	A1B3	C F	C	A9	C8	A3B1CG1	-	A7
GS 09	GSFa 0	C1	A1B3	C E5	C	A9	C8	G	-	A7
GS 10	GSFb 0	C1	A1B3	C E5	C	A8	C8	G	-	A7
GS 11	GSFd 0	C1	A1B3	C E5	C	A8	C8	G	-	A7
GS 12	GSFg 0	C1	A1B3	C E5	C	A9	C8	B1 G	B3	-
GS 13	GSFi 0	C1	A1B3	C E5	C	A6	C8	(B)	-	A6

De jongste, veel omworvene (GD 02, 03; GI 01, 02), Signe (GI 02), is stralend als de zon, de oudste, Hilda (GI 02), is donker als de aarde (GD 02; GI 01, 02; GS 02, 03, 09, 11); ze zijn mooi (*kjøn*) en lelijk (*grum*) (GD 03; GN 06). De jongste weeft, de oudste slaapt (GG 02). ‘Je kan je wassen zoveel als je wilt, maar je wordt nooit zo wit als ik’ (GD 03; GN 02, 06; GS 02, 10). De jongste zit, staat op een steen (GD 02; GN 02, 06; GI 01, 02, 08 [*Klappersten*], 11). Aanbiedingen: *Guldkande*, *Guldspand* (GD 02), goudband (GD 03; GN 06), goud en land

¹⁵ Köhler: ‘... stiet me in zee’. Vgl. De hele tekst met Köhler, 85!

(GN 02), gouden schoenen (GI 01, 02), goudband en kroon (GS 02, 09, 10), en kruis (03), en gouddoos (07, 08), goudband en –schoenen (GS 13). ‘Zeg tegen mijn vader...’ (GS 02)

Aan land gedreven door de oostenwind (GD 02), noorderwind (GI 01, 02), of op het strand getrokken door zeelui (GS 03) maken twee minstrelen (GD 02, 03?), een speelman (GS 03), twee vissers (GN 02, 06: engelen), de minnaar (GI 01, 02) de haren tot snaren (GD 02: gouden; GI 01, 02: drie), vingers tot schroeven, haren tot snaren (GD 03), harp van torso, vingers, haar (GN 02, 06; GS 03: en borstbeen tot gestel). In GD 02 zingt de 1^e snaar: ‘Onze jonge bruid heeft haar zuster verdronken’, de 2^e: ‘Onze jonge bruid moge verschrikt zijn’, de 3^e: ‘Onze jonge bruid moge zeker huilen’. In GD 03 zingt de 1^e: ‘De bruid is mijn zuster’, de 2^e: ‘De bruidegom is mijn beminde’, in GI 01, 02 de 1^e: ‘De bruid was mijn zuster’, de 2^e: ‘Ze nam mijn geliefde met geweld af’, de 3^e: ‘De bruid vermoordde me’. 6x (GN 02), 5x (GN 06). De bruid koopt de speelman om (GD 02), trapt op zijn voet (GN 02), poogt hem te stoppen (GN 06). De harp wordt op een steen stukgeslagen, herstel gedode (GN 02). Harpslag, bruid valt dood (GI 01, 02). Bruidverbranding (GD 02, 03; GN 02, 03). Begrafenis (GI 02). IN GS 08 wordt voor het huwelijk een muzikant aangetrokken; deze zoekt een boom, waarvan het hout een goede toon zal geven; 1^e: ‘De bruids vader is mijn vader’, 2^e: ‘De bruids moeder is mijn moeder’, 3^e: ‘De bruids minnaar is mijn minnaar.’ In GS 03: 1. ‘De bruidegom was mijn verloofde’; 2. ‘De bruid draagt mijn rode goudband’; 3. ‘Mijn zuster stiet me in zee neer.’ De zuster probeert de harp op een steen stuk te slaan, want hij bracht de dood.

1.8c. Speurtocht naar de Gouden Steen (IIB3)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
SR 14	R3k *	C1	B3 D4	A2 (F)	D	B1	C2	A B2	B2	-

De dochters worden uitgezonden om een gouden steen te vinden met een schoon kleed als beloning; de jongste vindt en wordt vermoord. Als de oudste met de steen thuiskomt, stoken de ouders de sauna op. De vader gaat naar binnen, roept de jongste en hoort:

‘Vader, mij heeft de zuster gedood,
Onder een berk begraven,
Met de hak aangestampt.’

Broer, moeder en moordenares ervaren hetzelfde. ’s Nachts komt de vermoorde en vraagt om toegang; haar broers willen haar slechts binnenlaten als ze hen trouwt; ze willigt bij de jongste in, zet echter twee poppen op de drempel, die roepen: ‘Het is een schande en een smaad; de broer wil de zuster tot vrouw hebben.’ De zuster vlucht en komt bij het paleis van een keizer (breekt af: begin van AT 510B).

1.8d. De Jaloerse Zuster en de Geschenken (IIA1B4)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GEA01	Gama 0	C1	A1B4	C2		A3	D		C	
GEA08	Gamp2	C1FI	A1B4	C E5	C	A1				A5+9
GEA09	Gamt2	C1	A1B4			A3	C4		C	A5+9
GEA11	Gama3	C1	A1B4			B1			A	A5+9
GEA12	Game3	C1	A1B4	C					A	
GEA16	Gamx3	C1	A1B4	C		B1				A5+9
GEA17	Gamf4	C1	A1B4							

De jongste wordt bemind door de molenaar (GEA01), vader (GEA 09), jongeman (GEA12), Johnny Ray (GEA11, 16, 17), krijgt gouden ring en satijnen hoed (GEA01), en

beverhoed (GEA09, 11, 12, [17]), en jurk (GEA16); ‘*hand – land*’ (GEA08, 11, 12, 16), ‘*glove – love*’ (GEA08, 11, 12), ‘*swam – dam*’ (GEA09, 11). Een boerin ziet haar langsdrijven, de boer trekt haar uit het water (GEA08). De molenaar (= haar vader: GEA11, 16) neemt de goudring en gooit haar terug (GEA09, 16). Ze zwemt naar de molenvijver, waar de molenaar haar met haak en lijn eruittrekt (GEA01). Vingers tot schroeven, haar tot snaren (GEA08). De koning en zijn zoon redden haar (GEA09). De molenaar/boer wordt opgehangen, de oudste zuster verbrand (GEA08, 09, 11, 16).

1.8e. Het Kruis van Venasdon (IIB4)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GH 09	V1k * 2	C1	B4	B1 -	D1	A2	C5	AB1C	C	A*

De brave zus krijgt het gouden kruis van Venasdon en wordt door de boze zus, als ze over het kerkhof lopen, in een open graf gestoten en met aarde bedekt. De langslopende koster [BP: doodgraver] hoort uit de groeve met een benauwde stem roepen:

*‘Ach kosterlief! Ach kosterlief!
Wat lig ik hier vermoord;
Om ’t gouden kruis van Venasdon,
Lig ik hier al vermoord.’*

De broer hoort hetzelfde lied (‘Ach broederlief’), de moordenares komt erbij en wordt door het lied (‘Ach zusterlief, ..., lig ik door dij [= jou] vermoord’) aangewezen. De twee mannen halen de brave eruit, stoppen de boze erin.

1.8f. Het Toverkluwen (IIB5)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
SP 05	PT5b *	C1	A1B5	A (F)	A	A9	C5	AB1C	-	A7C2

Kaatje is verloofd met een in een slang getoverde prins, die haar eens in zijn diergedaante een verloren emmer terugbracht en de halve dag als mens mag rondgaan [AT 425]. [Naar BP krijgt de jongste pas, nadat ze zich aan de tot slang vervloekte prins beloofd heeft, water uit de bron; als na een half jaar de vrijer in mensengedaante verschijnt, willen de ouders hem liever met de oudste dochter huwen en stellen beide dochters opgaven, die alleen de jongste oplost.] Uit jaloezie doodt haar zuster Marietje haar en rooft haar toverkluwen. De prins vrijt thans om Marietje. [BP: Op de bruiloftsdag] langskomende muzikanten spelen op herdersfluiten; die van de jongste, van een treurwilg stammend, zingt:

*‘Speel, herder, speel, God helpe je!
De oudste zuster heeft mij gedood,
Ellendig verloor zij haar ziel
Voor een kluwen nevel.’*

De prins speelt op de fluit, dan de moordenares, die door het lied wordt aangeklaagd. De prins vervloekt haar: ze wordt door de bliksem gedood en moet als weeklagend spook op de treurwilg zitten.

1.8g. De Verloren Krans (IIB6)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Lit02	Bp4b * 0	C1?	B6 E6	C3 F	A	B6	C1	G	-	-
Let01	Bp4b *	C1?	B6 E6	C3 F	C	B6	C1	G	-	-

De jongste dochter valt in de beek, als ze haar eringevallen krans eruit probeert te vissen, verdrinkt en drijft aan land, waar een linde opgroeit, uit wiens takken de broer een harp (Let01) of fluit snijdt, die door zijn schone toon door de moeder als de stem van haar jongste wordt herkend.

1.8h. De Bessenverzamelende Zusters (IIC)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
SP 12	PT12b *	C1	C	A F2	A	A	C18	(B)	-	-
SC 03	GU2k *	C1	C	A -	D1	A8	C2	2B1	C	A7
Lit01	Bp2b	C1	CD7	A F1	A	B3	C1	(AB)	-	A7
Lit03	- *	C1		F	B1	B3		(B)		
Lit04	0	C1	CD7	A F	A	B3	C7	AB3	-	A7

Gezocht worden bessen (SP 12; SC 03), frambozen (Lit01, 04), om een rijke heer te trouwen (Lit01, 04). Het 7-jarige zoontje van de moordnares maakt een fluit van een in het woud geplukte bloem, speelt voor zijn moeder het aanklagende lied, waarop ze dood neervalt (Lit01). In Lit04 komt het zoontje in paniek uit het woud gerend, waar hij bloemen plukte, met een net-gemaakte wilgenfluit en speelt: ‘Speel, kleintje, o speel!

... that sister's knife
 Struck treacherous at my life;
 Now is my dwelling-place the grave;
 Pale willow-leaves about it wave;
 My spring for aye is over!’

De moeder valt dood neer. In Lit03 gebruikt de zoon een twijg van het graf als vioolstrijkstok, waarop de viool de daad onthult. In SC 03 zingt de ahorn:

‘Heer vioolspeler, vel [mij] niet!
 Mij heeft de zuster vermoord,
 Het hartje mij bedroefd.
 Heer vioolspeler, vel [mij] niet!’

Ook de ouders, broer en zus komen en horen de woorden. In SP 12 komt de herdersknaap op de trouwdag van de moordnares met de rietfluit bij de moeder, die erop speelt en door haar lied de moord ontdekt.

1.8i. De Spaarzame en de Verkwistende Zuster (IIE1)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GN 01	Nb *	C1	E1	A F	(B)	B6	C	B1	-	-
GN 05	0	C1	E1	A F	(B)	B6	C	B1	-	

De spaarzame zus klaagt over de verkwistende zus bij haar ouders; de broer bevestigt drie van het graf opgroeïende struiken afgesneden sprietten aan zijn viool en deze zingt: ‘Mijn zuster heeft mij gedood.’

1.8j. Diversen (IIE)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Ind09	In5b * 7	C1 F		D1 F2	B2	A7	C4	AB1	(B4)	
Af 25	- 9	C1?		E7	D2				B4	

In Ind09 vreet een aap de zus van de radjavrouw, sterft, wordt bij de rani op de mesthoop geworpen; uit hem groeit een pompoen, die een bedelaar tot een banjo maakt, die zingt:

‘Ripe, terels, ripe, terels, oh sister mine,
Went in search of water, oh sister mine,
Raja and Rani they became.
Seven hundred monkeys old,
Ate me up, ate me up; oh sister mine!’

De zus (= de rani) steelt de banjo van de dronken gevoerde yogi, verbergt die in haar kamer. De dode komt eruit, baadt zich, kookt en glipt weer terug. De radja, de man van haar zus, legt zich op de loer, vangt haar en houdt haar vast, waarop ze scheldend uitroept: ‘Van nu af zijn jij en ik één!’ (vgl. IB3: Ind11).

In AF 25 is het hart een vogel en als de vleugels worden afgetrokken, komt het gedode meisje tevoorschijn.

1.8k. Onbestemd

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GEA13	Gamo3	C1		C		A3			A	A5+9
GEA15	Gamr3	C1?F		C		A3	D		C	
GEA19	Gamu4	C1		C E5	B	A3		(B)		

De zusters gaan schepen kijken (GEA13). Twee zussen in een boot (GEA19). Molendam (GEA19). Ontdekt door molenaarsdochter (GEA15); *hook – brook*’ (GEA13). De molenaar neemt de ring en duwt haar terug (GEA13). Charles Miller met haak en lijn, haakt aan haar (GEA19). Haar tot snaren, vingers tot schroeven (GEA19); *gate – Kate* (molenaar opgehangen, zus verbrand) (GEA13). De molenaar stopt de dam, redt de prinses (GEA15).

1.9. De Stiefzussen (IC2)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
SR 13	R18b *	C2	C	A F5	D		-	(B)	-	-
SU 02	GU2b *	C2	C	A2 F	A	A	C	A1B1	A1	A1
SU 05	GU5b	C2D	E1	A3 (F)	A	A	-	A B1 F	-	B1
SU 11	R14b	C2	A3C	A F	A1	A4	C	A B3	-	A6
SU 20	*	C2	C	A*1 F	A	A4	C	A1B13	A1/B	A6
Tu 08	8	C2	A1	C2 F	A	A	C7	G	B3	-
Pe 06	7	C2	A3	D1 F2	A	A	C7	(B)	B6	A6

De dochter van de oude man en die van de oude vrouw zoeken bessen (SR 13; SU 02, 11, 20). De dochter van de vrouw doodt (SU 02: onder groen bosje, 11). In SU 05 zet de stiefmoeder haar dochters aan tot de moord om zich van de wees te ontdoen; de jongere verzet zich en plant een berk op het graf. De in SU 11 uit de grafvlier gemaakte schalmei zingt:

‘Speel, voerman, speel!
Mijn zuster heeft mij gedood,
Mij een mes in het hart gestoten.’ (vgl. SR 12, SU 20),

in SU 02:

‘Speel, herder!
Doe mijn hart geen pijn,
De zuster heeft mij uit de wereld gebracht!’

In SU 20 snijden voerlui een fluit van de sneeuwbalstruik op het graf en deze zegt:

‘Ach speel, voerman, wat voor de dans
 Maar verscheur mijn hart niet gans, [vgl. SU 21]
 Gedood heeft mij mijn zuster klein,
 Stiet mij het mes in het hart met pijn.’

Ze overnachten bij de oude man, spelen het liedje, de oude wil ook spelen (‘mijn vadertje’), dan de oude vrouw (‘mijn moedertje’), waarna de zuster de fluit neemt en beschuldigd wordt, waarna voor de dochter van de oude man eten wordt neergezet (herleeft ze? Of is het een dodenmaal?) en de ander aan de staart van een paard wordt doodgesleurd.

In Tu 08 komt in een vervolg van ‘Assepoester’ [AT 510B] de dochter van de stiefmoeder op bezoek en stoot haar stiefzus in het water en neemt haar kind over. De Schone wordt tot een wilg, waar een herder een fluit van maakt. De moordenares hoort boze stemmen uit de fluit, werpt die weg en de gedode verschijnt weer. Ook Pe 06 is een Assepoester-versie [AT 480 + *510A +]: De stiefzuster bindt het meisje aan een boom, een tijger eet haar op, uit haar bloed groeit een riet, waaruit een herder een fluit maakt; de fluit wordt (door de stiefzuster) weggeworpen, (wordt plant?,) uit een vrucht komt het meisje; de prins vindt haar terug en de valserik wordt aan muilieren gebonden met wilde honden weggejaagd. (Vgl. 1.7h)

1.10. De vriendinnen (IC3)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
SR 01	R1b *	C3	CD34	A2 F2	A	A8	C	A3B2C	B3	-
Let02	*	C3	A?	A1 F2	A	A4	?	B1?	B5	?
Af 04	*A1k *	C3	(C1) E	DA2 -	D1	B4	D	A1B1	C	A
Af 09	*A6k	C3	A1	A1 -	-	A8	C6	--	-	-
Af 26	9	C3	E	D1 F2	A	B6	D	AB1	-	-

In SR 01 verzamelt een na de wens van een oud stel uit op de oven dooiende sneeuw ontstaan [BP: uit sneeuw gekneet] meisje de meeste bessen van alle meisjes van het dorp, wint een rood kleed en mag als eerste trouwen, wordt door anderen vermoord en onder een den begraven. Uit een uit haar graf groeiend riet snijden schuitenjagers een fluit, die bij de vader komend zingt:

‘Jij, jij, jij, jij, vadertje,
 Jij, jij, jij, jij, mijn lieve!
 Jij kent niet mijn groot ongeluk,
 Hoe mij de meisjes gedood hebben
 Om een bordje bessen.
 Ze hebben mij gedood en onder de den begraven.
 Met wat aarde hebben ze de grond gladgemaakt
 En die met een bordje aangestampt.’ (Vgl. IC1: SR 14: hak)

In een variant:

‘Speel een beetje, speel een beetje, vadertje!
 Ken je niet mijn grote smart?
 De vriendinnen hebben mij gedood
 Om het schoteltje en de rode bessen.’

De vader verbreekt de fluit (var.: de moeder zet de roos in het water) en het meisje komt eruit. In Let02 doden zusters een weesmeisje in het bos en begraven haar. Door de fluit van het riet op het graf komt de zaak aan het licht en wordt het weesmeisje opgegraven en weer tot leven gebracht.¹⁶

¹⁶ Dit is een samenvatting van tenminste 56 varianten onder de titel *Dziedošã stabule* (The Singing Reed).

In Af 09 is Tjaratjoudhorondjondjo de mooiste, wordt door vriendinnen vermoord en begraven (?). Reizigers komen en zeggen: ‘Wij hebben een zeer mooi kind gezien, het lijk zagen we daarbeneden bij de rivier.’

In Af 04 verlost Mpala (de haat) Nkongo (Nkenge) tot bladeren verzamelen, verandert zich in een boa, eet Nkongo op, spuugt haar thuis uit, begraaft haar in de veranda en plant op haar graf (heuveltje) een distel. ’s Nachts zingt Nkongo vanuit het graf tot haar oudere zuster:

‘Eh Nsamba, mijn oudste [zus] Nsamba!

‘t Is Mpala die de plichtige (= schuldige) is.

Toen wij naar de maniokvelden gingen,

Bedroog ze mij alzo: ‘Blijf hier,

Ik ga brandhout rapen op de hoogte.’

Toen veranderde zij in een boa

En ze is mij komen inslikken.

Ik, Nsamba, spreek in ’t graf,

Hier waar zij mij is komen uitspuwen.’

Haar zuster hoort het en ook anderen horen het, ze wordt uitgegraven, zegt: ‘Graaf stillekens, anders ben ik gekwetst.’ Ze vertellen het en Mpala wordt gedood (evenals haar ouders).

In Af 26 wordt op de terugweg van de menseneter (= het wijd-verbreide Nama-sprookje van het slimme kleine meisje) de heldin door de grote meisjes in de diepe waterplek in de steek gelaten en daar door een olifant opgeslokt; een bloeddruppel blijft aan de schelf hangen, waaruit later haar broer een fluit maakt, die zingt:

‘Mijn moeders zoon, je blaast mij?

Mijn vaders zoon, je blaast mij,

Die gedood is door het vreemde meisje?’

De fluit wordt in een kalebas gestoken, het meisje groeit daarin weer op.

1.11. De Schoonzussen (IC4)

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
FE 02	Bp3b *	C4	E1	A1 F	C	B6	C7	G	-	-
Lit05	*	C4	C	D2 F	D	B6	D	(B)	B	-
Ind01	7	C4	A3	A F1	D	C			B	
Ind08	In3b * 7	C4	A2	C2 F2	B	A2	BC5	(G)	(B4)	C
Ind12	7	C4	A3	A F1	D	C			B	

In FE 02 krijgt een bij haar getrouwde broers wonend meisje ruzie met haar schoonzussen, die haar vermoorden en naar het moeras brengen. Uit haar groeit een berk, waaruit door één van haar broers (jongste?) een harp wordt gemaakt, die hij op verzoek ervan naar de hall (gemeenschappelijke ruimte thuis) brengt en aanslaat. De treurige toon werkt schokkend op allen. [H: When played it seems to wail as in bitter anguish, and moves the hearers to tears.]

In Lit05 trekken 9 broers ten strijde en laten hun zus bij hun vrouwen. Als ze eens bessen plukken, heeft de zus als eerste haar kruikje vol en wordt door de schoonzussen op een eik gezet, waarna ze 3 bij 3 rond de boom in een cirkel schrijdend deze vragen haar in te sluiten, wat de eik in 3 stappen doet. Juist dan komen de broers dreunend teruggereiden; de zus zingt en de broers horen haar, antwoorden haar een zeef en een gouden ring te zullen brengen (vgl. IIB4); helaas kan ze daar niets mee. Thuis vragen ze waar de zus is en de vrouwen bekennen tenslotte haar betoverd te hebben en worden gedwongen haar terug te toveren. (Vgl. uit India [SMdW 25-58: Das arme Mädchen]: 7 broers gaan op bootreis en vertrouwen hun zus Sunabai toe aan hun vrouwen, die haar zwaar werk laten verrichten uit jaloezie; als laatste moet ze in een doek zeeschuim vangen; terwijl ze aan zee zit te huilen, komt de boot met de

broers. Ze vertelt alles en één van de broers opent zijn dij en verbergt de kleine Sunabai erin. Thuis vragen ze naar haar; ze zal wel rondzwerven; de broers dreigen hen te doden, als ze Sunabai niet brengen. Tenslotte vertellen ze dat Sunabai verdronken is, waarop de ene zijn dij opent en de zus eruit komt. De vrouwen vragen vergeving, krijgen die niet en worden kaal geschoren naar hun ouders teruggestuurd.)

In Ind08 stoten de jaloerse schoonzussen de het huishouden beter doende bij het water halen in de put, waaruit een bamboe groeit, waaruit een yogi een viool snijdt, die hem vanwege de mooie klank veel geld opbrengt. Dronken in het huis van een dorpshef wordt de viool gestolen, komt bij de zoon des huizes, die de mysterieuze huishoudster weet te verrassen bij het koken; ze blijft bij hem tot de verarmde broers langskomen, die haar tenslotte herkennen aan haar klaaglijke gezang. Ze gaat met hen mee en voortaan is er eendracht (schoonzussen gedood?). In Ind12 wordt ze in een molen (etc.) vermalen. In Ind01, 12 verschijnt, als de broers de uit het graf groeiende bloemen willen plukken, het meisje.¹⁷

1.12. De stiefmoeder doodt haar stiefdochter (ID)

1.12a. Het Sprekende Haar [AT 780B]

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Mex13	4	D	A3	A1 F3	D1	B6	(C1)	(F)	-	B3A7
REA05	5	3xD	A3	B1 F1	D			(B)	C	A2
REA06	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A8
REA18	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A8
REA19	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A2
REA20	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A8
REA21	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A
REA22	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	-
REA23	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A
REA24	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A2
REA25	5	D	A3	B1 F2	D			(B)	C	A
RP 02	P2b *	D	A3E4	A1 F1	D1	°A2	D	A2B1C	C	B2
RP 03	P3b *	D	A3	B1 F1	D1	B1	-	A2	-	-
RB 01	Bb *	2xD	A3E4	B2 F3	D	A1	C	A2B1C	C	B2
RB 02	*	D	A3E4	A1 F	D1	B7	C	2B1C	C	B3

Een vrouw doodt de gehate stiefdochter, begraaft haar in een akker met het haar boven de grond (Mex13), begraaft levend; haar haar groeit tot tarwe of een struik en zingt haar pech (REA06, 18-25); de broer wil het gras snijden, hoort zeggen niet het haar te snijden; de vrouw vlucht, wordt door een serpent opgegeten (Mex13). In ReA06, 18, 20 hakt de vader de stiefmoeder in stukjes en serveert haar aan de peetmoeder van het meisje, in REA18, 20 aan de vriend van de stiefmoeder, die onwetend ervan eet. In REA05 worden drie stiefdochters levend begraven en groeien drie rozenstruiken op. In RP 02, 03; RB 02 moet het meisje, in RB 01 moeten de meisjes zorgen, dat de mussen niet van de vijgenboom eten; in RB 01 zingen ze daarbij:

‘Hé, hé, musjes,
Knaagt niet van de vijgen,
En gaat naar jullie nestjes!’

Als toch een mus een vijg pikt (in RB 02 de boom leegplukken), begraaft de stiefmoeder in toorn het meisje in de tuin (in RB 02 na doodslaan). In RP 02 komt de lerares naar het meisje

¹⁷ Verder AT 895, hetgeen echter niet bestaat! Vgl. AT 720: Elwin, Orissa, 324: vrouw doodt haar mans jongste zuster; het meisje verandert in een uil, cf. 895 Ind.

informereren en krijgt een ontwijkend antwoord. Daartoe gevorderd wandelt ze met haar leerlingen in de tuin. Als een kind een roos wil plukken, in RP 03 de vader na zijn terugkeer de roos, zingt een stem:

‘Trek me niet aan mijn haar,
 Dat mijn moeder mij gekamd heeft,
 (Mijn vader voor mij geveerd heeft [? Alleen RP 02]),
 Mijn stiefmoeder heeft mij begraven
 Om een vijg van de vijgenboom,
 Die een mus gestolen heeft.’

(Vergelijkbaar in RB 01, gericht aan de maaier van hun vader, een neger, die het uit hun haar gegroeide Braziliaanse gras wil afsnijden, en RB 02 de dienaar, die het grafboompje wil omhakken). In RP 02 wordt de stiefmoeder afgevoerd (RB 01: gestraft, 02: gevlucht), het meisje (RB 01: de meisjes) levend uitgegraven (RB 02: van onder een tegel).

1.12b. De Vloek van de Moeder

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RR 02	*	?	-	D2 F	B3	-	-	(B)	-	-
SC 01	PT13b *	D	A3	D2 F	BD1	A9	A C7	A2B1CE	-	(A7)
SC 02	PT14b *	D	A3	D2 F	BD1	A8	A C7	A4B1 E	-	(A7)
SS 01	- *	(D)		D2 F	A	A	C1	G		
SS 02	- *	?	F1	D2 F	A			(D)		
SS 03	- *	?		D2 F	A			(D)	B	
GG 09	D9b *	D	A1E4	D F	B1D1		A C1	E	-	
GG 27	*	D	A3	D2 F	B D1	A9	AC7	(B1C)	-	-

In SC 02 moet een meisje water uit zekere bron putten; als dat haar niet lukt, vloekt haar moeder: ‘Ik wou, dat je tot steen werd!’ Haar emmer wordt marmer, het meisje een esdoorn. Als twee reizigers ervan vioolstrijkstokken willen snijden, bloedt de boom en een stem zegt:

‘Wat zijt ge zo verschrikt?
 Snijdt uit mij slechts een fiedel,
 Twee vioolstokken voor u!
 Dan gaat en speelt echt treurig
 Voor mijn moeders deur,
 En zegt: ‘Hier is de dochter,
 Die jij tot steen vervloekte!’

Ze doen het; de moeder smeekt hen haar pijn niet te verhogen. In SC 01 willen twee speellui een viool snijden uit een boom, die bij de eerste houw steunt, bij de tweede bloedt en bij de derde zegt (een stem): ‘Snijdt mij niet af, gij muzikanten, gij lieve jongelui! Ik ben geen boom, ik ben uit vlees en bloed, ben een mooi meisje uit het buurdorp! Mijn moeder heeft mij gesmaad, toen ik water putte en het met mijn vrienden deelde. “Word tot boom!” zei ze tegen mij, “word tot plataan, een grote plataan met brede bladeren!” Gaat, speellui, en speelt voor mijn moeder, speelt voor haar deur het lied van haar dochter!’ De speellui doen wat de stem hen beval, de moeder vervloekt zichzelf. In GG 09 wordt een meisje verliefd op een soldaat en door haar moeder verwenst tot een esdoorn; als een violist een strijkstok ervan snijden wil, druppelt bloed en een stem zegt: ‘Mijn bloed is verzoend, snij je een strijkstok en speel ermee voor mij een graflied, ga dan voor het bleekhuis en zie je mijn moeder daar, speel dan voor haar een stukje en zeg, dat de strijkstok van haar kind is.’ De violist doet het, de moeder wordt bleek, als ze het spel hoort en roept: ‘Voorwaar, een gevallen kind is beter dan geen!’ In GG 27 willen drie speellui een viool snijden van een els, die bloedt en zegt een meisje te

zijn, dat door haar moeder verwenst werd, omdat ze te lang bij de bron bleef, en de speellui oproept voor de deur van haar onbarmhartige moeder te spelen. In SS 01 vraagt een door haar moeder vervloekt meisje aan God haar tot een sperwerboom te maken, de zwarte ogen tot koele bron, de blonde haren tot groene weide; als een schaapherd uit de boom een fluit maakt, meent de moeder de stem van haar dochter te horen. In SS 02 verhangt het meisje zich of wil een boom worden (SS 03), omdat negen *banen* om haar vechten; of ze verzoekt in de fluit, dat God haar weer moge herleven, opdat ze haar oude moeder tot steun kan zijn. In RR 02 worden Adelaarsdochter en prinses in berken veranderd; de uit de berken gemaakte doedelzakken vertellen hun geschiedenis.

1.12c. Diversen

Landnr	VmackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 11	D2K	3xD	E	B1 -	D1	A	C8	B1	C	A7
GG 42	*	D		A1 F	A	A	C1	A5B1		
GG 52	*	E5	E	A(2)F1	D1	A8	-	A2	-	-
GG 53	*	3xD	E	B2 F	D1	A	C8	B1	C	A7
GH 16	* 2	D	A3	A1 E8	-	B2	D	--	A	(B1)
GH 17	2	D	A3	A2 F	D	-	-	B	-	-
GH 18	2	D	A3	'A' E8	-	-	-	--	-	-
GH 19	2	D	A3	A1 F	D4	-	-	--	-	-
GH 30	*	DE	A3?	A(1)F1	D7	B1	D	(B1)	A1	A5
GV 20	*	DE	A3?	A(1)F1	D7	B1	D	(B1)	A1	A5+9
GV 22	*	DE	A3?	A(1)F1	D7	B1	D	(B1)	A1	A
RF 80	3	D	[720]	DA1 E	A	B4	D	B2		
Mex14	4	D	E4	A1 F	D	B6	D	(B1)	B	A
Mex17	4	D	[720]	AD E3	D	C	D	B1		
REA09	5	D	A3?	B1 F1					C	A8
REA10	5	D	A3	B1 F1	-	C	D	G	A	A7
SR 12	R17b *	C1D	E1	A F	B	A	A	A1B3	-	-
SR 22	- *	2xD	A3	A					B	
Af 21	* 9	(C1)D	E4	AC2 -	D1	B4	C	(A)B1	B4	-
Ind02	7	D	A3	A F1	D2	C			B	
Ind03	7	D	A3	A F4	D2	C			B	
Ind06	7	D	A3	A F4	D2	C			B	
Ind10	7	D	A3	A F1		C			B	
Ind30	*	D	A3	A1F4/F	/F1D	A2B1	C7C	A2B1	DB5	B

In SR 12 heeft de jongste strijd met de stiefmoeder, wordt door haar gedood, maar de viool, die een oude man van de uit haar graf groeiende taxus (die bloedt als een herder hem wil vellen) snijdt, zingt:

'Heel zachtjes, lieve buurman,
Verwond niet mijn hart,
Want mijn zus (sic!) heeft mij vermoord,
Doordat zij mijn hart doorstak!'

In GG 11 hoort een herder in het woud wenen van een klein kind:

'*Mis Müeterli wot Hochzeit habe
Darf keis grüne Chränzli trage:
Es hat die chline Chind vergrabe,
Das Erst hat es ins Wasser trage,
Das Ander unter de Mischte vergrabe*

*Und mi i(m) grünen Walt gesteckt,
Mit Laub und Escht mi zuebedeckt.'*

Hij komt met het kind op de arm op de bruiloft van de moordnares, voor wie het kind zijn versje zingt. De moeder zweert haar schuld af bij de boze geest en wordt meteen door de duivel gehaald. Vrijwel identiek is GG 53, waarin de herder, als hij het kind hoort huilen, vraagt: 'Kindelein, ich hör dich und seh dich nicht.' Het zegt te zitten in een holle boom en is met eiken roeden bedekt. Op verzoek brengt hij het naar het huis van de moeder, waar bruiloft wordt gevierd. Het kind groet de gasten, aangezien de bruid zijn moeder is. De bruid ontkent, want ze draagt immers een kransje, maar het kind zegt:

'Tragst du ein Kränzelein rosenrot,
Du hast schon drei Kinder tot.
's Erst hast ins Wasser geschmissen,
's ander hast in Mist vergraben,
's dritt in einen hohlen Baum
Und mit eichenen Rütlein zugedeckt.'

De vrouw ontkent nog steeds, waarop de duivel door het raam binnenkomt en haar bij de sneeuw witte hand neemt en meeneemt naar de hel.

In GH 16 hakt de stiefmoeder het gehate meisje in stukken en voert die aan de varkens, maar een handje valt in de kist onder de tafel, waarin ze de bebloede kleren van het meisje stopt en die ze in de tuin begraaft. Als na jaren de vader overlijdt, komt de eens verjaagde moeder om haar kind, wordt weggestuurd, loopt in de tuin en ziet een handje uit de grond steken. Ze gaat in het dorp hulp halen en de kist komt voor de dag. In GH 17 begraaft de stiefmoeder het gedode kind onder een boom, waarvan de bladeren fluisteren: 'Hier is het begraven.' In GH 18 behandelt de stiefmoeder het meisje zo slecht, dat ze sterft, hetgeen aan het licht komt, doordat een handje uit het graf groeit, terwijl in GH 19 uit het graf van het vermoorde meisje een boompje groeit met aan elk blad een traan.

In GV 20, een oud volkslied, verkoopt de boze stiefmoeder haar kind voor een zilveren penning en een gouden ring. Dan wordt Antonetje, 'het mooi meisje teer En het mooi maagdetje zoet!', aldus het refrein, door de schoolmeester met een roe geslagen, dat ze rood ziet van het bloed, waarna zeven klerken haar doodslaan met roeden. Haar vader laat ter ere van O.L.Vrouw een kapel bouwen [op haar graf] en als hij de eerste spa in de aarde steekt spruit een lelie op uit haar graf, waarop staat geschreven, dat haar boze stiefmoeder haar heeft verkocht. Bij de tweede spasteek komt een lelie met de tekst, dat de schoolmeester haar geslagen heeft, en op de derde lelie, dat de zeven klerken haar hebben doodgeslagen. Daar laat de vader zeven staken planten om de zeven klerken eraan te hangen, de galg planten om de schoolmeester eraan te hangen en een oven heet stoken om de boze stiefmoeder erin te laten zweten.¹⁸ In GV 22 verkoopt de kwade stiefmoeder haar kind Antonnettetje voor zeventien penningen en een gouden ring¹⁹ aan zeven knechten. Ze slaan het 'mooi meisje teer' tot bloedens toe en onthoofden haar daarna:

Zij leiden Antonnettetje op eenen blok,
Zij kaptten Antonnettetje zijn hoofdje af. (str. 3)

De vader gaat op zoek naar zijn dochter, die zich in de boomgaard zou bevinden. Op drie lelies leest hij wat er gebeurd is, n.l. de verkoop, het slaan, de moord. Als straf volgt:

De vader heeft de straten met messen doen beslaan
Om de zeven knechten erover te doen gaan. (str. 9)

GH 30 is een andere lezing van het lied van GV 20/22. De stiefmoeder verkoopt Adeltje 'voor veertien penningen en een gouden rinck', waarna ze kan kiezen tussen het klooster of de hoge

¹⁸ Vgl. Hyacinthus, uit wiens bloed een purperen bloem groeide met op de bladeren de letters AI AI (Ovid 10, 215); vgl. Köhler, II, 278 (Ave Maria).

¹⁹ Volgens een variant: 'Voor tien pond en een goude ring' (Duyse, 222).

school. Adeltje kiest voor het laatste en wordt door de studenten zo schandelijk mishandeld, dat ze zich nog net naar de hof weet te slepen om daar te sterven. De vader hoort het, gaat naar het graf en ziet drie leliën, waarop de toedracht te lezen staat, waarna hij een oven heet laat stoken om er de valse stiefmoeder in te verbranden.

Duyse, 225 wijst op een Duits lied (Erk & Böhm, *Deutscher Liederhort* II, 542 n°740): ‘Drei Lilien, drei Lilien die pflanz ich auf ein Grab’, met de opmerking: ‘Volgens oude volksoverlevering gingen de zielen der afgestorvene geliefden, tot bloemen, leliën over, welke niemand dorst aftrekken.’ Ik vond meer van dergelijke liederen in *Des Knaben Wunderhorn* van Arnim en Brentano. We kunnen in dit lied (‘Die schwarzbraune Hexe’) zelfs een versie zien: GG 52, als we het laatste couplet opvatten als gesproken door de dode uit haar graf. De jager doodt het meisje en haar stervenswens is te worden begraven ‘unter die Röslein rot’, ‘unter den Klee, Darunter verderb ich nimmermehr.’ ‘Es wuchsen drei Lilien auf ihrem Grab’, ‘Die wolte ein Reuter brechen ab’. ‘Ach Reuter, laß die drei Lilien stahn, Es soll sie ein junger frischer Jäger han.’ In een ander lied (ID., I, 33) pleegt een ridder zelfmoord als hij hoort dat zijn geliefde in het kraambed gestorven is en wordt onder de galg begraven: ‘Eine Lilie wächst auf seinem Grabe. Es stund geschrieben auf den Blättern da, Beid wären beisammen im Himmel.’²⁰ Hetzelfde in een derde lied (ID., II, 176-8: ‘Alle bei Gott, die sich lieben’): Op de derde dag ‘Drei Lilien wuchsen auf des Fräuleins Grab, Die erste weiß, die andre schwarz. Die schwarz dem kleinen Kindlein war, Weil es noch nicht getauft war. Auf der dritten war wohl geschrieben: Sie sind alle bei Gott, die sich lieben.’ De heer wordt weer opgegraven en herbegraven in het godshuis bij de gravendochter Annelein. In een derde lied (ID., II, 205-8) verwondt een graaf zijn bruid dodelijk en zij sterft in de bruidsnacht, hij wordt de dag erop door haar vader gedood; de derde dag groeien op zijn graf drie leliën: ‘Darauf stand geschrieben: Er wär bei Gott geblieben.’ Een stem uit de hemel zegt hem uit zijn graf te halen en hij wordt bij zijn bruid begraven.²¹

In Mex14 doodt de stiefmoeder het meisje, omdat ze avocado’s gaf aan een oude vrouw, de Maagd Maria, en begraaft haar; een avocadoboom groeit op uit haar graf. De broer slaat de boom met een bijl, waarop de boom van de moord vertelt. De jongen doodt de stiefmoeder, waarop de boom in het meisje verandert.

In REA09-10 begraaft de moeder haar dochter levend; een uit het graf groeiende plant onthult; als in REA09 deze wordt uitgegraven, blijkt de heldin in leven; de vader kookt zijn vrouw en verkoopt stukken aan haar vriend (vgl. REA18, 20); in REA10 krijgt de moeder berouw en graaft de dochter op; ze vindt slechts klagende botten en gooit zich in zee.

In SR 22 worden twee zussen door de boze stiefmoeder en haar dochter gedood en komen deels weer tot leven.

In Af 21 maakt Mosimodo gebruik van haar ouders’ toverpot, hetgeen haar zuster verklapt; ze wordt door haar moeder gedood, tot poeder gemalen en in een poel gestrooid, waar een krokodil Mosimodo herschept en bij zich laat wonen. Driemaal blijft haar zusters waterpot bij het putten aan de aarde vastzitten en telkens verschijnt Mosimodo aan haar, zingt de geschiedenis van haar lotgevallen (‘Jouw moeder, Mosibutsane, heeft mij tot stof verbrand en in de wind gestrooid; de krokodil nam me op, gaf me mensengestalte terug en maakte me tot dat, wat ik ben.’), slaat dan haar zus en bevuilt het water. De derde keer ziet haar vader alles en smeekt haar naar huis te komen, maar ze gaat terug het water in. Echter de krokodil stuurt haar naar huis, nadat ze voor veel runderen is vrijgekocht, met de woorden, dat als ze weer slecht wordt behandeld, ze naar hem moet terugkeren, aangezien hij haar bemint.

²⁰ Zijn stervenswens was met haar in één diep graf te liggen tussen twee hoge rotsen. De stervenswens van GG 52 zien we ook in een ander lied (II, 145f: ‘Eigensinn’): ‘Sterb ich denn, so bin ich tot, So gräbt man mich in die Röslein rot, Inne die Rosen, inne den Klee,’ etc.

²¹ Een variant in: ID. II, 209-211: ‘Graf Friedrich’ (zonder hemelse stem!).

In Ind02, 10 wordt het meisje door haar stiefmoeder vermoord, in Ind03 daarna vermalen, groeit op haar graf een plant (pompoe) en verandert het meisje in een vogel (niet in 10); als de vader de bloemen (pompoe) wil plukken, spreekt een stem uit de bloem, etc. en verschijnt het meisje. In Ind06 wordt ze vermalen en tot een boom, waaruit een stem spreekt tot de langskomende vader; als de boom wordt opengesneden, verschijnt het meisje; uit haar graf groeit een plant, het meisje wordt ook een vogel; als de vader de bloemen wil plukken, spreekt een stem uit de bloem en verschijnt het meisje. Het volle verhaal vernemen we in Ind30: Het meisje Tojimola wordt met een stamper het hoofd verbrijzeld en onder de afdrup begraven, waar een pompoeplant opbloeit, die tegen de oude vrouw, die haar wil plukken, zingt, waarop de stiefmoeder de plant uitrukt en achter in de tuin gooit, waar een boom opgroeit, die tegen koeienjongens zingt, waarop de stiefmoeder de boom omhakt en de takken in het water gooit, waar een lelie opgroeit, die tegen de vader, een van een reis terugkerende koopman, zingt: ‘Vader, pluk me niet. Ik ben Tejimola. Moeder heeft me doodgestampt.’ De vader wenst, dat ze een *salika*-vogel wordt, neemt haar in een kooi mee naar huis, waar de stiefmoeder alles ontkent. Hij wenst de vogel tot Tejimola en verjaagt de stiefmoeder.

In RF 80 doodt de moeder, omdat er niets meer te eten is, een der dochters, kookt haar en laat de andere het maal naar de op het land werkende vader brengen. Onderweg raadt een vrouw haar aan de botten te verzamelen. Ze maakt een fluit, die zingt:

*‘Ma mère m’a tué,
Mon père m’a mangé,
Ma soeur m’a bien pleuré,
Piou, piou, piou,
Qui travaille viou (= vit) (2x)!’* (Vgl. D1: RF 78-82)

In Mex17 wordt het meisje door haar stiefmoeder gedood (door kistdeksel?) en de vader geserveerd: het afgeslagen hoofd onthult de moord (met lied?).

Zeer afwijkend is GG 42, waarin een man [!] zijn zoon doodt en begraaft. Op het graf groeit een boom en daaraan een fluit of hoorn, die een zwijnenhoeder krijgt. Als deze blaast, hoort hij de stem van de knaap zeggen:

*‘Gei nur, gei nur, mein lieber Sauhalter,
dein Bruder war ich schuld!’*²²

Hij schrikt, brengt het ding naar ‘zijn vader’ terug en als deze blaast, klinkt het:

*‘Gei nur, gei nur, du Luzifer,
du hast mich ums Leben gebracht.’*

De vertelster herinnerde zich nog een tweede brokstuk, volgens welke de vader de fluit in een kist verstopt en niet aan zijn vrouw wil laten zien. Maar het lukt haar de fluit te pakken te krijgen en als ze erop blaast, komt eruit:

*‘Gei nur, gei nur, mein liebe Mutti,
dein Sohn war ich schont!’*

1.13. Stiefmoeder doodt Stiefzoon (ID1)

1.13a. De gehate (stief)zoon

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GH 15	* 2	D1	A3	C2 -	D1	C	C6	--	-	(B1)
GH 21	2	D1	E4	A1 -	D1	B	C2	F	-	A
GV 18	1	D1	A3	C2 F2	D			(B)	-	(*)

²² Commentaar van de vertelster: Of zoiets. Vergelijk het laatste couplet (schuld c.q. schont). De zwijnenhoeder kan zijn broer zijn: ‘zijn vader’ kan zijn zijn vader of de vader van de gedode jongen of allebei! ‘*Gei nur*’ is volgens de vertelster niet ‘Geige’, maar zoveel als ‘spiel nur’.

RF 13	3	(B)D1	B1	D E	(A)	C	D	B2C	-	
RF 34	3	D1	[720]	DA1 E	A	A	BC2	B2C	-	
RF 78	3	D1	[720]	DA1 E	(A)	A°	BC2	A1B2	-	B2
RF 79	3	D1	[720]	DA1E1	A	A2	BC2	B2	?	A7
RF 81	3	D1	[720]	DA1 E	A	B4	D	B2		
RF 82	3	D1	[720]	DA1 E	A	B4	D	B2		
RE 08	*	D1	[720]	DA1 F	D1	C	C	[AFW.]	-	AFW.
Mex12	4	D1	E4	B1 F2	D1	B4	C2	(BC)	-	-
SU 17	*	D1	A3	A -	D2	C	C6	?	-	A6
SU 18	*	D1	A3	A -	D2	C	C6	?	-	A
Tu 06	8	D1	E2	A E4	B		C7	(B1)	-	
Nam02	*	D1	[720]	D -	D1	B1	D	B1		
Ind25	7	D1	A3	C F1	D/D2	C	D	B2	B	

In GH 15 stoot een vrouw het gehate stiefzoontje in de ongebruikte put achter op het erf, vergeefs zoeken vader en anderen; de stiefmoeder wordt verdacht en een predikant laat haar zweren op de bijbel en roepen: ‘Het is waar! Het is waar!’ Ze doet het luid en uit de oude put klinkt als echo: ‘Hier! Hier!’ In de put vinden ze het lijk van het verdronken jongetje.

In GH 21 laat Tonke een potje mosterd vallen door de glazen brug; zijn moeder hakt hem op een door hemzelf eerst vervaardigd hakblok het hoofd af, verstoppt het lijk in een zak in de tuin. Een stem zingt; zijn vader, broer, zus en moeder moeten na elkaar onder de schoorsteen komen; de vader krijgt een pijp, zijn broer en zus een mes en een pijp (?), zijn moeder gooit hij dood met een dikke steen (molensteen? [Vgl. AT 720; zie RF 79]).

In GV 18 (door Meyer opgenomen bij AT 720 vanwege dezelfde inleiding) probeert de wrede moeder de zoon om te brengen door naalden in zijn soep, etc. (vergif; zeep op de trap), maar de dochter verijdt de aanslagen door te waarschuwen. Dan duwt de moeder de jongen in het water, waarna op het graf een bloem groeit, die de waarheid onthult; wie een kuil graaft voor een ander... Echter volgens de samenvatting van Boekenooien wordt Mietje, door vader en moeder in het water geworpen. De bloem komt op; als men die wil plukken, roept een stem:

*‘Ach, lieve broeder,
Laat er mij toch staan;
Die der mij ingesmeten heeft,
Zal der in vergaan.’* (enz.)

In RF 13 zoeken broer en zus tegen beloning pimperlennen; de broer wordt gedood door de moeder, die hem kookt en serveert [AT 720]; als de vader op een bot zuigt, klinkt het klagende lied. RF 34 begint als AT 720; als de verzamelde botten begraven zijn aan de voet van een kruis, wordt van een daar gevonden bot een fluit gemaakt, die met zijn lied de moord onthult. Ook Nam02 is een combinatie met AT 720: De man, die onwetend het vlees van zijn kinderen gegeten heeft, hoort onder de steen in de hof klinken:

*‘Nous moman tchué nous,
Nous popa manzé nous;
Nous pas dans la bière,
Nous pas dans cimetière.’*

RF 78 en 79 worden door Delarue/Ténèze bij AT 720 geplaatst vanwege de overeenkomstige introductie. De moeder zendt haar kinderen uit op sprokkelhout in het woud en belooft, wie het eerst terug is, een koek; het is de (gehate) zoon, die ze zegt zijn beloning te pakken uit een diepe koffer, waarvan ze met kracht het deksel dichtslaat, zodat hij onthoofd wordt. Ze kookt het lijkje. De dochter komt (RF 79: vraagt waar haar broer is, hoort een vogel zingen op de schoorsteen: *‘Frite dans le marmite!’* en weigert ervan te eten), moet het eten brengen naar haar vader, die op het land werkt. In RF 78 moet ze van haar moeder de botten verzamelen in

een witte doek en naar haar brengen; de vader eet aan de voet van een bloeiende *auperpin*; het meisje vergeet echter één botje, dat door een zwijn wordt gevonden en als een fluitje (*fargeolet*) begint te fluiten (*flûter*); de herder blaast erop en hoort:

*'Menez, menez, mon petit père,
Menez, menez tout doucement.
C'est ma mère' qui m'a tué,
C'est ma soeur qui m'a porté
C'est mon père' qui m'a mangé
Sous l'auperpin fleuri
Mauvais' mère'
Sous l'auperpin fleuri.'*

Een voorbijganger koopt het, gaat ermee naar de ouders; de vader begrijpt het lied, de moeder bekent en wordt gestraft. In RF 79 komt het meisje onderweg een dame tegen, die haar zegt de botten te verzamelen en aan de voet van het Kruis (vgl. RF 34) te leggen, maar de vader gooit het laatste botje, van de pink, weg. Dit wordt gevonden door kwajongens, die erop fluiten en het verkopen aan een passerende koopman, die erop fluit (*'Flûte, flûte, gentil marchand, ..., P'tit aupaupin blanc fleuri'*) en ermee naar de ouders gaat. De vader fluit, dan de moeder (*'Flûte, méchante mère'*) die ontkent, maar 's avonds legt de vader het fluitje op de *cornot* van de schoorsteen, waarop een grote steen de moeder verplettert. In RF 81 wil de moeder, omdat er niets meer te eten in huis is, van een van de kinderen af en stuurt hen het bos in om hout te sprokkelen, bonbons belovend aan wie het eerst terug is; het is de oudste zoon (die zijn zus vastbindt). De moeder slaat hem dood en kookt hem. Het zusje komt, vraagt waar haar broer is, kijkt in de pan en ziet een lichaamsdeel, dat ze herkent als van haar broer, weigert ervan te eten, moet het naar haar vader brengen. Ze verzamelt de botten; deze zingen:

*'Kirikiki,
Ma mère m'a tué,
Mon père m'a mangé,
Ma soeur Catherine m'a bien pleuré!'*

In RF 82 laat de moeder de kinderen water halen in rietmanden; de dochter smeert slijk (*bousille*) aan de mand en brengt hem vol water, de jongen komt met een lege en wordt, zoals tevoren gedreigd, onthalsd en gekookt. De moeder nodigt zijn vrienden uit voor de maaltijd. Het zusje verzamelt onder de tafel de botten in een witte doek, maakt van één ervan een fluit, die zingt:

*'(T.g.),
Ma petite soeur m'a ramassé
Dans une serviette 'cré (consacrée?) à la Sainte Vierge.'*

In RE 08 stuurt de moeder Petraatje om water en Petertje om brood, doodt en kookt hem en laat het eten door Petraatje naar haar vader brengen, zonder erin te kijken. Ze doet het toch, ziet vlees van haar broer, komt huilend de H. Maagd tegen, die haar zegt de botten te verzamelen. Ze zegt tegen haar vader, dat het voor de hond is, en begraaft ze en eruit groeit Petertje in de gedaante van een sinaasappelboom. Als de moeder Petertje om wat sinaasappels vraagt, zegt hij: 'Nee, want jij vermoordde me.' En als vader vraagt: 'Petertje, geef je me wat sinaasappels?', zegt Peter: 'Jou geef ik ze allemaal.'

In Mex12 begraaft de moeder het ongehoorzame zoontje onder de vijgeboom. De zuster trekt aan rood gras, dat onder de boom groeit en hoort haar broer zeggen, dat hij daar begraven is, omdat hij vijgen at van de boom. Als ze vraagt, wie hem daar begraven heeft, krijgt ze geen antwoord. Ze roept haar vader en moeder, die het vers horen. (vgl. ID(a): AT 780B)

In SU 17, 18 doden de ouders de onbeminde zoon en vervolgen de vogel (ziel); andere lieden dwingen de vader tot bekentenis, waarop de ouders worden doodgesleurd of -geschoten.

In Tu 06 is een jongen getuige van het overspel van zijn moeder, wordt door haar gedood; uit zijn huid wordt een viool gemaakt; als de moordnares deze bespeelt, onthult hij de moord.

In Ind25 wordt een prins door zijn stiefmoeder belastend (Potiphars vrouw-motief), waarop zijn vader hem in zee gooit; hij wordt een vogel, zingt vanaf een boom bij het paleis: ‘Mijn moeder doodde me; mijn vader wierp me in zee’, etc. De boze stiefmoeder draait hem de nek om. Uit het weggeworpen lijk groeit een bloem, die zingt als tevoren. Ze kan hem niet plukken. Tenslotte komt de prins uit de bloembladeren en de stiefmoeder wordt gedood. (Door Thompson/Roberts vermeld onder AT 720)

1.13b. Bouwsagen

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 29	*	D1	E5	‘B’ -	(D1)		C6	(afw.)	-	-
GG 30	*	E	E5	‘B’ -	(D1)		C6	(afw.)	C	-
GG 31	*	D1	E5	‘B’ -						-
GG 32	*	D1	E5	‘B’ -	D1			G		A7
GG 33	*	D1	E5	‘B’ -						A7
GE 10	*	A1(=E)	E5	‘B’ F2			C6		(A1)	-
GE 11	*	*D1	E5	‘B’ -	D1	B8	C6		(A1)	-
GE 12	*	E	E5	‘B’ -			A3			‘C3’
Af 29	*	*D1	E5	‘B’ -	D1	A2	C6	(afw.)	A	A2
Af 30	*	*D1	A3	‘B’ -		(B8)	C1		C	

GG 31, 32, 33 en Af 29, 30 zijn uit een artikel van S. Schmidt over ‘The Worker Immured in the Oker Dam in Germany’. De Duitse versies zijn in 1935 verzameld over de Rautenburg Molen in Oost Pruisen. Bij de bouw van deze molen stortte ‘s nachts in, wat overdag gebouwd was. In GG 31 adviseerde een oude wijze vrouw een pasgeboren kind in te metselen; een ongehuwde dienstmeid verkocht haar baby, die werd ingemetseld, waarna de ‘duivel’ afliet. In GG 32 verkoopt een harteloze moeder haar 2½ jaar oude zoontje; het ingemetselde kind huult ‘s nachts. De moeder krijgt spijt en verdrinkt zich in de molenvijver, 13 jonge molenaars worden in de molen door ongelukken gedood en tenslotte brandt deze af. In GG 33 wordt de goddeloze moeder op de terugweg met haar zak vol goud door een uit het water komende zwarte hand gegrepen en in de rivier getrokken. Af 29 hoorde Schmidt van een Damara-vrouw in Rehoboth, Namibië: Een man, die als metselaar een huis bouwt voor blanken, krijgt elke dag eten gebracht door zijn stiefzoontje. Als het huis bijna af is, metselt hij de jongen levend in een pilaar. Tijdens het inwijdingsfeest voor de blanken horen zij:

‘Wat is zo zacht als mijn moeders schoot?

Wat is zo zoet als de melk uit mijn moeders borst?

Wat is zo hard als het hart van mijn stiefvader,
dat zo hard is als staalraad?’

Ze gaan het geluid na en merken, dat het uit de pilaar komt, breken hem open en ontdekken het lijk van de jongen. De stiefvader van de jongen wordt gegrepen en door twee paarden uiteengerukt. In Af 30 (uit een beschrijving uit de Kaap-provincie) vraagt tijdens een raadselspel iemand:

‘IJzer en staal, mijn vaders hart is harder.

Sneeuwwol (= katoen), mijn moeders hart is zachter’;

en geeft als antwoord: ‘Er was eens een stiefvader, die zijn stiefzoon zo haatte, dat hij hem inmetselede in de kraalwand. Maar iemand zag het, vertelde het de moeder van het kind, waarop deze hulp haalde en met hen het kind bevrijdde.’

In de *Nederlandse Overleveringen* van Ter Laan vinden we een Duitse versie uit Göttingen over de burcht Plesse (GG 29). Opdat deze nooit ingenomen zou worden, moest een levend kind in de grondvesten worden ingemetseld. Na lang zoeken was een vrouw uit Reiershausen bereid haar 3-jarig doofstom kind voor 300 driepeningstukken te verkopen. Tijdens het inmetsele kreeg het kind ineens spraak en zei:

‘Moeders borst was zachter dan een kussen,
Maar moeders hart was harder dan een steen.’

Zo werd het ingemetseld. Ook GG 30 komt uit Göttingen: Bij de bouw van de Eriksburch wilde men een onmondig kind inmetsele, waartoe een pasgeboren kind een vrouw ter zoding werd toevertrouwd om het als het één jaar was in te metselen. Maar de min had medelijden en deed haar best het kind te leren praten. Toen men het wilde inmetsele, werd het kind gevraagd:

‘Wat is zachter dan een kussen van fluweel?’
‘Moeders schoot!’
‘Wat is zoeter dan melk en honing?’
‘Moeders borst.’

Zo was het kind gered en de min adopteerde het. In een variant uit Schleswig-Holstein [Müllenhoff 1921 N°386] is de aanklacht van het stervende kind tegen de moeder, die het ten offer prijs gaf:

‘Ist nichts so weich als Mutters Schoß?
Ist nichts so süß als Mutters Lieb?
Ist nichts so fest als Mutters Treu?’²³

Meer van dergelijke bouwoffer-verhalen doen de ronde; vergelijk enige Schotse kerkstichtingslegenden. In GE 10 wil Collum Cille een kerk bouwen, in GE 11 Sint Columba, en wat overdag gebouwd wordt, wordt ‘s nachts mysterieus tenietgedaan (zgn. *einstürzende Neubauten*). Collum Cille krijgt van een meermin, Columba van een stem het advies iemand levend onder de fundamente te begraven. De enige broer van Collum Cille, de ‘arme’ Dobhran, verklaart zich bereid en wordt in een groeve, 7x mensendiep met een deksel erover, opgesloten, waarna de bouw voorspoedig verloopt. Na twintig dagen is de kerk wonderbaar gevorderd en Collum Cille laat de groeve openen. Beneden loopt Dobhran heen en weer, ziet de wereld en doet een krampachtige sprong, grijpt de putrand en hangt boven de groeve. Voor de kerk strekt een grote vlakke wei vol riet zich uit; wat Dobhran van het riet ziet, wordt rood; sindsdien heeft het riet een rood topje. Collum Cille roept van de andere zijde: ‘Aarde, aarde op Dobhrans ogen, opdat hij niets meer ziet van de wereld en van haar zonden!’ Ze doen aarde op hem en gaan verder met bouwen. Columba besluit zijn eigen zoon te offeren, laat hem begraven en de kerk op hem bouwen. Maar op een dag verheft Odhran zijn hoofd, stoot hem door de muur en zegt: ‘Er bestaat geen hel, zoals jij denkt, net zo min als de hemel, waarover de mensen spreken.’ Bang dat Odhran nog meer geheimen van de andere wereld zal meedelen, laat Columba zijn lijk opgraven en in gewijde (*sic!*) grond begraven, waarna St. Odhran niemand meer verstoort.

In GE 12 gaat het om een verklaring van de naam van het Rode Slot van Black Isle, Ross-Shire. Bij de bouwaanvang werden de arbeiders uitgestuurd om de eerste, die ze ontmoetten, te brengen om als levend offer onder de grondsteen te leggen. De moeder van de gegrepen knaap protesteerde vergeefs, waarop ze een vloek uitsprak: ‘Al is het heden nog zo wit, morgen zal het rood zijn!’ Sindsdien is er een bloedvlek, die niet te verwijderen valt.

²³ Zie voor mensenoffer: G. Schmidt, *Das Menschenopfer in der Spätüberlieferung der deutschen Volksdichtung*, Diss. Mainz 1959, naar FAB. 26, 315.

Meer van deze verhalen vinden we in het artikel van Ion Talosj: ‘Bausagen in Rumänien’ (FAB. 10, 196-211): In de over de Balkan verspreide ballade van de ingemetselde vrouw, waarvan Talosj de Roemeense versie resumeert, wordt een klooster gebouwd door Negru Voda in het Argesjdal met tien metselaars, waarvan de beste Manole heet. Wat echter overdag gebouwd wordt, stort ‘s nachts op onverklaarbare wijze weer in. Dan verschijnt een engel in een droom aan Manole en zegt hem de eerste echtgenote, die de volgende dag eten komt brengen, in te metselen. Hij bespreekt dit met zijn gezellen en allen zweren geheimhouding (houden zich niet in alle versies daaraan). Het is de vrouw van Manole; de muur wordt om haar opgetrokken en geen bidden of smeken helpt. Na de voltooiing komt Negru Voda kijken en vraagt de op het dak zich bevindende metselaars, of ze nog zo’n mooi bouwwerk kunnen maken. Als ze te kennen geven, dat de kerk voor hen slechts een oefening was, laat de heerser de steigers afbreken, zodat de meesters niet naar beneden kunnen. Ze maken echter vleugels van dakspanen en proberen te vliegen. Ze storten echter neer; de 9 meesters worden tot rotsblokken, waar Manole valt, ontstaat een bron, waarvan het water zout is van de tranen van de ingemetselde vrouw.

Ook in de Georgische sage rond het slot van Surami komen we de instortende nieuwbouw tegen. Een toren bij Surami is het restant van een burcht, die gebouwd werd door koningin Tamar. Maar wat gebouwd werd, stortte weer in. Tenslotte kwam een ziener, die zei, dat er iemand ingemetseld moest worden. Het lot viel op de enige zoon van een vrouw en hij heette Surabi. Toen hij ingemetseld was, zong zijn moeder:

‘O, slot van Surami, met de wens zag ik op jou:

Daar is mijn Surabi, behoed hem goed voor mij!’

Ging het in bovenstaande sage niet bepaald om een versie, anders is dat met de door Bleichsteiner gegeven variant (SU 22). Hier betreft het een muur, die een vorst liet bouwen aan de zuidzijde van de burcht Suram in Zuidgeorgië. Deze stortte ‘s nachts weer in en een Perzische ziener adviseerde de enige zoon van een weduwe levend eronder te begraven. Ook hier heet de jongen Zurab en de muur is tot op heden nat van de tranen van zijn moeder. In hun laatste gesprek schildert de jongen hoe de inmetseling vordert. In de Duitse sage van de bouw van de burcht van Liebenstein (GG 52) roept het kind, voor geld door zijn moeder afgestaan, tijdens de inmetseling: ‘Moeder, ik leef nog een beetje,’ en bij de laatste steen: ‘Moeder, ik zie je niet meer!’

1.14. Vreemden (IE1-6)

1.14a. De Roofoverval

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
REA04	5	(D1)E	E	A F	A	B1	C4	--	B5	C
SU 19	*	E5	E2	A1 F	(E)					
FM 05	*	E5F	E	A F	-	A7	-	--	B5	-
Mason	*	E	E	A3 F		B8	C4	--	A(B)	A

In REA04 overhoort een door zijn stiefmoeder in het bos achtergelaten jongen rovers een inbraak bij de graaf plannen. Hij roept en wordt ontdekt en gedood. Een boom groeit uit zijn graf, een fluit ervan onthult de zaak (?). De vader graaft de boom uit en deze wordt zijn zoon. Ze waarschuwen de graaf en worden beloond; de stiefmoeder wordt gestraft. In SU 19 doodt uit vrees voor verlinking een rover een jongetje en uit zijn graf groeit een eik, met een uiterlijk, herinnerend aan hand en voet. In FM 05 doden rovers twee koningsdochters in het bos, waarbij twee ahornbomen naast elkaar uit de grond opgroeien. Een arme jongen snijdt de twee bomen uit en de koningsdochters springen tevoorschijn.

De Vrijmetselaarslegende van Hiram de bouwmeester van de Tempel van koning Salomo bevat ook elementen van AT 780: Hiram wordt door drie leerlingen vermoord (om Meestergreep en -woord) en door hen begraven; op zijn graf planten zij een twijg. De moordenaars verraden zichzelf: verborgen in een rotshol klagen zij zichzelf (in drie uitroepen) aan, daarbij de wijze van hun eigen dood aangevend, hetgeen door 1 van de 12 door Salomo uitgezonden Hiram-zoekers wordt afgeluisterd, die het Salomo meldt. Na hun executie wordt naar het graf gezocht, herkenbaar aan de immer groene acacia (aldus Hall), en het lichaam uitgegraven (Carpentier, 146f naar het geschrift ‘Jachin en Boaz’, 1773); volgens Hall, 78 wordt hij weer tot leven gebracht door de Master Mason met de ‘strong grip of a Lion’s Paw.’ Bijgevoegd is een afbeelding van ‘The emblematic hand of the mysteries’, uit Montfaucon, Antiquities, waarmee de neophite in de Tempel der Wijsheid ‘was said to be raised from the dead’.

1.14b. De Gedode Echtgenote (IE3)

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Af 17	A6v *	E3	E3	D -	D2	-	C2	B1*	-	B3
Af 24	0	E3	E1	A -	D2	-	C2	B1C *	(D)	A
Nam01	0	E3	E	A1 F	D6	B8	D	--	A	B3

In Af 17 eet de menseneter Ngouahaingoukouri zijn vrouw op, een been terzijde werpend; als hij naar het dorp van haar ouders trekt, volgt een vogel hem, die zingt:

‘Toho-hi, toho-hi! Wee, mijn moeder!
 Ngouahaingoukouri heeft de hemel behekst!
 Je hebt het wel gezien, hemel!
 Je hebt het wel gezien, vogel(s)!
 Hij heeft zijn vrouw gedood
 En heeft haar vlees in stukken gesneden, o hemel!
 Hij zegt, dat het het vlees van een eland is!’ (etc)

De vogel wordt herhaaldelijk gedood, leeft echter steeds weer op. De moordenaar weet echter aan de schoonouders te ontkomen.

In Af 24 brengt de jongste vrouw van Nyengebule geen honing voor haar man mee en wordt door hem gedood. Een tuiltje veren, dat ze op haar hoofd draagt, valt op de grond en wordt een vogel, die zingt:

Ik ben het pluimpje van de vlijtige houtsprokkelaar,
 de vrouw van Nyengebule.
 Ik ben degene, die gedood werd door de huisbaas,
 met opzet!
 Hij me vragend om beetjes honingraat.’

Hij weet de vogel te doden met zijn vechtstok (*knopkirie*) en gooit hem weg, maar deze komt weer tot leven en zingt opnieuw; hij doodt hem nogmaals en stopt hem in zijn buidel. Hij komt in de kraal van de familie van zijn vrouw, waar een dans aan de gang is. Als iemand hem om een snuifje vraagt en hij zijn buidel grijpt, vliegt de vogel eruit en zingt weer van de moord. Nyengebule wordt ter dood gebracht.

In Nam01 doodt een man in de Tygart-vallei zijn vrouw, begraaft haar, wordt verdacht, maar het lijk wordt niet gevonden. Op een avond, tijdens een van zijn vele feesten, tikt een lilac-struik met haar twijgen tegen de ruit, de gasten wenkend te komen kijken. Het protest van de oude man negerend graven de jongelui de lilac-struik uit en zien de wortels groeien uit de handpalm van een vrouw; de oude man rent gillend weg.

1.14c. Het Verdoemde Meisje (IIE6)

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 08	D8b *	E5	A1F1	CD2 F	B1D1	B5	A C7	E	D	C2
Phi03	*	E5	E6	A? F1						

Een op een soldaat verliefd meisje gaat biechten in het klooster en wordt door een jonge monnik verdoemd; slechts de dood kan haar voor schande behoeden. Ze stort zich in zee, gaat al onder als de golven der watervrouwen haar aan land drijven. De Elfenkoningin verandert haar in een esdoorn. Haar vriend de soldaat trekt als violist haar zoekend door het land. Zijn stok breekt na jaren, precies onder de esdoorn en als hij een nieuwe wil snijden, bloedt de boom en de stem van zijn geliefde zegt: ‘Snij gerust de stok uit mijn lijf, ga dan naar het klooster en speel zolang tot de monnik je vraagt, waar de stok vandaan komt.’ Hij doet dit, de betreffende monnik vraagt verbaasd en krijgt ten antwoord: ‘Uit Rolandes lijf!’ Hij valt flauw. De violist gaat naar de esdoorn terug, die hem vraagt nog een graflied te spelen, hij doet het en sluimert erbij in; de zielen vliegen verenigd naar de hemel; de monnik moet, na zijn latere dood, als spook door het klooster waren. (Vgl. ID: GG 09)

In Phi03 pleegt een meisje zelfmoord, omdat haar geliefde zijn belofte (*Sumpa kita*) verbrak; uit haar graf groeit de bloem Sampagita.

1.14d. De Verlate Vergelding [AT 960B]

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 05	D5b *	E5	-	A F1	E1	C	C6	--	A	A7
GG 10	D1k	E5	E	A1 E	-	C	A D	--	-	A1*
GG 17	D8k	E5	E	A E3	-	C	A1 D	--	-	B2
GG 18	D9k	E5	F	A E	-	C	AC6D	--	-	B1
GG 19	D10k	E5	B8	A1 E	-	AB1	AC7	--	A1	A
GG 20	D11k	E5	B8	A1 E3	-	C	A2 D	--	-	A7C2
GG 21	D12k	E5	F	A E3	-	AB1	AC7	--	-	A
GG 22	D13k	E5	E1	A E	-	C	AC6D	--	-	A
GG 23	D14k	E5	A1	A E	-	°C	AC6D	--	-	C1
GG 34	*	E5	-	A1 E5	-	C	D	--	-	A7
GG 35	*	E5	-	A E	-	C	AC6D	--	-	C1
GG 48	*	E5	E7	A2F(2)	D7	B5	C6	--	A F	B1
GGs01	*	E5	B8?	A (E1)		C	AC2			B2
GGs02	*	E4	E1	C3(E1)		C	AC6			C1
GGs03	*	E5	E(1)	A E3		C	AC6			C1
GGs04	*	E4	E1	A1 E3		C	AC6			C1A1
GGs05	*	E5	A1	A1 E3		*C	A(C6)			C1B1
GGs06	*	E5	A1	A1E(1)		C	A			C1
GGs07	*	E5	E(1)	A(1)F3		C	A(C6)			B2
GGs08	*	E6	E(1)	A F3		C	A1			A7
GGs09	*	E5	E1	AC3F3						
GGs10	*	E6	(E1?)	A1 E5		C	A			
GGs11	*	E5	A1	A F3		C	A+1			B4
GGs12	*	E5	? E(1)	A1 F3		C	A+C6			C1B2
GI 03	*	E3	A1	A E3	D7	A2	-	--		A
GE 14	*	E5	-	AC E	--	A6	A2C7	--	-	C1
Let04	10	E5	B8	A E	--	?	A C4	--	-	?

In GG 05 keert na jaren de moordenaar terug naar de plek, waar zijn slachtoffer onder een steenhoop ligt, plukt er een bloem, steekt die op zijn hoed. Onderweg verandert deze in een bot, in het dorp wordt hij herkend en moet bekennen, maar sterft in de gevangenis vóór zijn terechtstelling; toen men op de plek van de bloemen nagroef, werd het lijk gevonden. In GG 10 doodt een knecht de hem begeleidend knaap, begraaft hem, snijdt na lange tijd aldaar garven, ruziet met een makker over, dat de zon alles aan de dag brengt (AT 960), stuit op een bot, dat begint te bloeden en niet ophoudt, voordat hij bekent; hij wordt onthoofd en op de moordplek begraven. In GG 17 vermoordt een herder (*Senne*) een bedelknaap, trekt in den vreemde, vist na zijn terugkeer een schedel op, die hem narolt, tot hij ontdekt en bestraft wordt. In GG 18 pleegt een herdersknaap een moord; ridder geworden vindt hij op de moordplek tijdens een onweer 's nachts een lichtend bot en neemt het mee. In het dorp begint het te bloeden en hij wordt gegrepen. In GG 19 wordt een huzaar om zijn weinige geld vermoord en begraven (in het Morschacher Woud bij Ingebol). Een herder vindt door een geit het skelet en begraaft het. Na zeven jaar komt de moordenaar en bezoekt het graf van zijn geliefde. De doodsgraver vindt een bot naast het graf van de vermoorde en toont het alom; als de moordenaar het ter hand neemt, begint het te bloeden; hij wordt terechtgesteld. In GG 20 vermoordt een herder (*Senne*) bij de handel een slager, begraaft het lijk in de mesthoop. Het jaar erop brengt een goede oogst. De hebzucht van de herder gaat echter zo ver, dat hij enige halmen, die op de mesthoop gegroeid zijn, wil afsnijden. Daarbij stuit hij op een schedel en wordt met bloed bespat; zo wordt hij door zijn mensen als moordenaar herkend. Hij sterft dezelfde avond en wordt tot *Lobiseyteufel*. In GG 21 tikt een roodborstje bij de moordenaar op het raam en roept: 'Dertig jaar!' (3x). De man vlucht, komt na dertig jaar terug, neemt deel aan een kerkwijfeest, waar een herdersknaap de door hem op de geitenwei gevonden schedel laat rondgaan; bij de moordenaar begint deze te bloeden en hij wordt terechtgesteld. In GG 22 slaat een Senne op de Sandalp in het Linttal in een vlaag van woede zijn 'knaap' dood; het lijk wordt door de Lint weggespoeld. Na jaren gaat de herder naar een kerkwijfeest in het dal, schept er met zijn hoed water uit de Lint, vindt erin een botje, dat hij meeneemt. Na een tijdje begint het te bloeden en bestempelt hem tot moordenaar; hij wordt naar het schavot afgevoerd. In GG 23 slaat in Spiringen een jongeman zijn medevrijer dood, vlucht, komt na dertig jaar terug, neemt onherkend deel aan het dansfeest en wordt benaderd door een hond met een mensenbot in zijn bek; met zijn voet stoot hij hem terzijde, waarop het bot begint te bloeden; hij wordt herkend en bekent de moord. In GG 35 werd in Aargau een vermoorde man gevonden, maar de moordenaar was spoorloos. Daarop werd een bot uit het lijk gebroken en als klepel in de slotklok te Lenzburg gehangen, die eenieder, die bij de landvoogd om recht of aalmoes kwam, moest luiden. Na jaren trok een grijsaard aan de bel en werd met bloed bespat; hij werd gearresteerd en bekende in zijn jonge jaren de man te hebben vermoord. In GI 03 wordt op het kerkhof een schedel opgegraven, doorboord met een breinaald, en door de priester na de zondagsdienst in het portaal opgehangen. Echter niemand reageert verdacht. Er blijkt echter nog een oude vrouw in de kerk, die niet naar buiten wil. Als ze gedwongen wordt, vallen, als ze door het portaal gaat, drie bloeddruppels op haar witte hoofddoek en ze roept: 'Helaas, moord komt tenslotte toch uit!' En ze bekent haar eerste man te hebben vermoord om een ander te trouwen. Ze wordt ter dood veroordeeld.

In Let04 vermoordt een timmerman (*dreimanis*: Eng. *turner*) een man voor geld. De landheer (*kungs*) beveelt de timmerman een in het bos gevonden bot uit te hollen; als hij dat doet, begint het bot te bloeden.

In GE 14 wordt het ontdekken van een moord als een op Lewis gebruikelijke methode gepresenteerd. Een visser op een boot haalt een bot aan zijn hengel op, hetgeen betekent, dat de moordenaar aan boord moet zijn, waarop het bot door iedereen even wordt vastgehouden. Als de moordenaar het pakt, spat het bloed in zijn gezicht; hij bekent iemand te hebben

omgebracht en het lijk in een meer, twee mijl van zee, gegooid te hebben. (Op dergelijke wijze tevoorschijn gespat bloed is onuitwisbaar.)

In GG 34 heeft een boer enige Franse soldaten in hun slaap gedood en begraven in het Matzenerwald (Marchfeld). Weliswaar kwam dit uit, maar de boer wist te ontkomen en komt na vele jaren terug en wil de grafheuvel vlakschoffelen. Bij de eerste spadesteek komen drie skeletten uit het graf omhoog en slaan op hem los; de volgende dag wordt hij met wonden overdekt dood gevonden. [Zie Hodne, *The types of the Norwegian Folk Tales*, 204: zonder AT-nummer (tussen 960 en 1000): The Blood that testified to the truth (2x): moordenaar ontmaskerd, doordat een lijk(deel) gaat bloeden (na vele jaren).]

1.14e. Het Onthullende Kalfshoofd [AT 780C]

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RF 75	9	?	?	A F7	E	C	A C6	--	-	
RF 76	9	?	?	A F7	E	C	A C6	--	-	
RE 04	*	5	E5	B8	A F7	E	C	C6	--	- A
RE 07	9	?	?	A F7	E	C	A C6	--	-	(C2)
REA17	5	E6	E1	A F7	E	C	(C6)	--	-	(B2)
Mex16	4	E	[960]	A1 F4	E	C	(C6)	--	B	
SB 01	* 9	A1	B8 D8	A F7	E	A C	C6	--	-	A
SB 02	9	E5	A1 D7	A F7	E	A C	C6	--	-	A
SU 16	*	?	[960B]	A F7	E	C		--		
Ar 01	A2b	E6	F	A F6	E	C	C4	--	-	A
Ar 02	9	E5	E	A1 F6	E	C	C4	--	-	A
Ar 03	*	E5	E1	A1 F4	E	C	C4	A2B2C	A1	A*
Ar 04	9	E5	E	A1 F6	E	C	C4	--	-	A
Af 02	*A3b *	E6	(B7) F	A F	E	C	C4	--	-	A1
Af 03	A4b *	E6	F	F6	E	C	C4	--	-	A
Af 20	- *	E		F7	E	C				
Af 23	0	E6	E	A F6	D2	-	(C6)	--	(B2)	A
Phi01	*	E6	E	A E7	D	B3	D	A B	-	A7

In RE 04 wordt een dienstmeisje, dat met haar verdiensten van jaren niet alleen naar haar ouders durft te reizen, vergezeld door de 'waard'. Hij snijdt haar hoofd af, roofst haar geld en hoort een stem zeggen, dat hij voor zijn misdaad zal boeten in Sevilla. Twee mannen bieden hem geld om hen te vergezellen naar Sevilla. Ze laten hem een kalfshoofd kopen, dat hij onder zijn kleeft draagt. Een politieagent houdt hen aan en laat hem het hoofd tonen, dat van het vermoorde meisje blijkt. Hij wordt opgehangen. In REA17 doodt een jongeman zijn vriend bij een ruzie, komt na lange tijd terug, koopt een kalfshoofd, dat in het hoofd van zijn vriend verandert. Ook in SB 01, 02 zien we de verbinding met AT 960B: De verlate vergelding. Een man verdrinkt zijn broer (02: zijn pleegvader op advies van zijn pleegmoeder). Op de moordplek waarschuwt een stem, dat over hem gerecht zal worden gehouden. Op advies van een geestelijke ondervraagt hij de stem en hoort, dat dit na 30 jaar zal gebeuren. Op de bestemde tijd koopt hij een kalfskop (schaapskop) en brengt die naar huis (naar de oven). Onderweg druppelt er bloed uit en gerechtsdienaren volgen het spoor. Als ze hem vinden, verandert de kalfskop in het hoofd van de vermoorde. De moordenaar wordt ontmaskerd en ter dood gebracht. In SU 16 verneemt de moordenaar Gods stem, dat hij na 30 jaar de daad zal wreken (ook SW 07; Lit05; *Gesta Rom.* c. 277); hier verandert een kooldrop in het bloedende hoofd. In Mex16 vermoordt een jongeman zijn vader, die beweerde, dat iemands verborgen daden uit zichzelf aan het licht komen, vernietigt het lijk, ieder spoor van

bewijs. Als hij na 7 jaar in de winter op de moordplek in de bergen komt, vindt hij deze overdekt met meloenplanten, plukt vruchten en neemt die mee naar huis, waar ze bijeengelegd veranderen in de oude man, die uitlegt, dat de Heer rechtvaardig is en de moord onthuld heeft.

In Ar 01 doodt een Arabier zijn vriend, vindt tijden later op de moordplek een wijnrank met druiven en geeft een tros ten geschenke aan de sultan van Stambul. Als de druiventros geopend wordt, ziet men in plaats van druiven het hoofd van de vermoorde en de dader wordt ter dood gebracht. Ook in Ar 02 verandert een druiventros, die de moordenaar de koning wil overhandigen, plots in het bloedende hoofd van de vermoorde. In Ar 04 heeft een kapper nog maar één klant en zegt hem de kop af te kunnen snijden, zonder dat iemand het merkt. De klant beweert, dat de sultan het te weten zal komen. De kapper gelooft dat niet, snijdt zijn hoofd eraf en begraaft het. Als hij na een tijd op die plek komt, groeit daar een wijnrank. Hij plukt een bijzonder fraaie tros en brengt die naar de sultan, maar uit de zak komt het hoofd van de klant. Hij moet de zaak vertellen en wordt onthoofd. In Af 23 zijn twee Arabieren aan het jagen; de een zegt: ‘Hier kan ik je keel als dat van een schaap doorsnijden en geen mens zal er iets van te weten komen.’ De ander roept God als getuige aan, waarop de eerste hem de keel afsnijdt. Ter plekke groeit een wijnrank met enorme druiven, waaruit vogels komen, die de misdaad onthullen en de moordenaar met name noemen. In Ar 03 hoort een zwendelende slager een bedelaar zeggen: ‘Niets kan men voor God verbergen, Hij onthult alles’, lokt hem naar binnen en slaat hem dood, gooit hem in een diepe kuil en gooit die dicht. Ter plaatse groeit een buitengewoon grote pompoen, buiten het seizoen, met maar één vrucht, en de slager besluit dit wonder naar de koning te brengen en krijgt er 100 rial voor. Een slavin zet het mes erin en hoort: ‘Alsjeblieft, snij me niet!’ Ze schrikt, gooit de pompoen weg en zegt tegen de koningin, dat er een *sjed* (demon) in zit. Ook de koningin hoort hetzelfde, roept de koning, die de pompoen ondervraagt, waarop de ziel der dode in de pompoen de moord onthult. De koning vraagt de slager om nog zo’n vrucht, zoniet, dan wordt hij onthoofd, waarop deze alles bekent, onthoofd wordt en met de pompoen begraven. In RF 75 (en Af 20?) verandert een witbrood, dat de moordenaar gekocht heeft en in een zak meedraagt, in het bloedende hoofd van de vermoorde, in Phi01 een stuk rundsvlees, in RF 76 en RE 07 een kalfskop, waarnaar in RE 07 de ‘calle de la Cabeza’ (Straat van de Kop) te Madrid genoemd zou zijn. In Af 02 snijdt bij het scheren de spitsboef Beddou zijn kameraad het hoofd af om alleen over de buit te beschikken en begraaft het; er groeit een granaatboom, waarvan Beddou de (enige?) vrucht naar de koning brengt. Als hij aankomt, voelt zijn last zwaar; het is een hoofd; Beddou wordt onthoofd. In Af 03 doodt een man zijn vriend, ‘omdat het God bevalt’. Ter plaatse ontspruit een wijnrank, waarvan de moordenaar een tros plukt, die hij de koning brengt en die verandert in de gedode, die de misdaad onthult, etc. (In Ar 05* wordt de waarheid onthuld door 3 bloeddruipende granaatappels.)

1.14f. De Vrienden (IE6)

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 44	*	E4	(D1)	A1 E	A	A5	B1	A5B2C	-	A9
GE 13	*	E6	B8	A (F)	--	C	D	‘A’		C1
Af 05	*A2k	E6	A1	(B) -	D1	B6	D	A B	C	A
Af 15	A4v 0	E6	A1	C2 -	D2	-	C5	(B1)	A	A
Jap01	*	E6	B8	A E5	D	C	B1C4	(B1C)	-	A
Jap02	- 9	E6		A E	A					

In GG 44 laat een koning een arme jongen samen met zijn zoon in een klooster leren, opdat deze later zijn zoons dienaar zal zijn. De twee lijken op elkaar en als ze na jaren eens bij de koning moeten komen, doodt de dienaar onderweg de prins, doet diens herkenningsskleed

aan en wordt door de koning voor zijn zoon gehouden. Na jaren komt een lierdraaier in het bos, vindt een bot, snijdt een fluit ervan, die fijn speelt, verkoopt zijn lierkast en gaat overal spelen. Hij komt op een groot feest bij de koning en daar begint de fluit te spelen:

*‘Im finstern Wald getötet hat mich der Bösewicht,
mein totes Bein geflötet die traurige Geschichte.
Dem armen Königssohn nam er sein weißes Roß,
das Kettchen und die Krone und ritt zum Königsschloß.
Nun sitzt in Prinzenkleider ein Unhold auf dem Thron,
an meines Vaters Seite, der denkt es wär sein Sohn.
Doch ist er nicht der Rechte, der mir das Leben stahl.
Dem ungetreuen Knechte fehlt auf der Brust das Mahl.’*

De prins wil weggrennen, maar gegrepen en zijn kleren uitgetrokken. Dan zien allen dat hij de moedervlek op de borst mist en hij wordt opgehangen.

GE 13 begint met een versie van de Guntram-sage (AT 1645A): Van twee reisgezellen legt de vermoeide oudere zich te slapen en de jongere ziet een vleugelloze bij uit de mond van de slaper komen, helpt die met zijn zwaard een brug makend over een beek en volgt het dier naar een steenheuvel en weer terug. Als de man ontwaakt en van zijn droom vertelt, eraantoevoegend, dat onder de stenen een schat ligt, lacht de ander hem uit en doodt hem, als hij op de plek wil gaan zoeken, waarna hij zelf de schat opgraaft. Maar de stervende roept met zijn laatste adem de boom, waaronder hij gedroomd heeft en vermoord is, tot getuige aan en de rijke wordt overal gevolgd door een boom, zodat de mensen hem schuwen en hij alleen blijft tot hij er niet meer tegen kan, naar een priester gaat en alles bekent en de familie van de dode zijn bezit geeft, waarna hij weldra overlijdt.

In Af 05 is Lue jaloers op de mooie en bij de meisjes geliefde Ule, sluit hem bij het waterputten in de bron op. Als Ule bijna verhongerd is, hoort zijn broertje hem zingen: ‘Gij lieden, gij lieden, nu moet ik sterven!’ Hij wordt levend uit de bron gehaald en doodt vervolgens Lue.

In Af 15 wurgt een knaap zijn bij de meisjes geliefde reisgezel in een brongroeve. Een vogel zingt tegen de verwanten van de vermoorde de waarheid; het lijk wordt gevonden, de moordenaar doodgeslagen.

In Jap01 doodt de luie Kami zijn gulle vriend Shimo om zijn geld, komt terug op de moordplek en wordt vanuit de bosjes geroepen door het skelet van de reeds 3 jaar dode Shimo, dat voorstelt samen geld te verdienen. Kami trekt rond met het dansende skelet tot ze bij de landheer komen, waar het skelet de waarheid onthult en Kami wordt gekruisigd. Van Jap02 weet ik slechts dat de twee mannen O Matsu en O Take heten en dat een zingend bot tot fluit gemaakt tot de onthulling van de moord voert.

1.14g. De Valse Bruid (IE8)

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
RR 01	9	E8	[403]	C2 F2	A			(B)	B6?	A?
Pe 01	7	E2	[403]	D1 F2	A	A	C7	(B)	B6	A6
Pe 02	7	E8	[403]	D1 F2	A	A	-	(B)	B6	A6
Pe 03	7	E8	[403]	D1 F2	A	A	C7	(B)	B6	A6
Pe 07	7	E8	[403]	A F2	A	A	C7	(B1)	B6	A6
Af 28	9	E8	[403]	A F4	-	B3	C6	--	?	-
Ind26	7	E8	[403]	C2 F	?	B5	D	?		

In Pe 01, 02 legt op advies van de Mollâ een kinderloze vrouw een bot in de wieg, maar haar man ontdekt het bot en gooit het weg. Uit het bot ontstaat een meisje, dat door een vogel

(01: gier) wordt opgevoed. In Pe 03 wordt een door haar vader verlaten meisje door een adelaar opgevoed. Een prins wordt door een drijvende haar (vgl. AT 516B; OI 01) verliefd op haar. In 01, 03 brengt een oude vrouw het meisje ertoe uit de boom neer te dalen, doordat ze dom doet (= d.w.z. of ze blind is: 01, 03: koken in omgekeerde pot; 01: snijden met botte kant van het mes), waarna de prins met haar trouwt. Maar de jaloerse eerste vrouw (03: dienaars) van de prins bindt haar aan een boom in de wildernis. In 02 ontvoert een oude vrouw haar en zet haar lelijke dochter in haar plaats. In 07 wordt het meisje gedood door haar nicht als valse bruid (AT 403), in 01 wordt ze opgegeten door een beer, in 02, 03 door een leeuw. Uit haar bloed groeit een rietstengel, waaruit een herder een fluit maakt, die bespeeld de geschiedenis van het meisje vertelt. De boze vrouw (07: nicht en tante) gooit de fluit in het vuur (02: weg), uit de as ontstaat een plant (01, 03: granaatappelboom, 07: meloen), uit een vrucht komt het meisje. De prins vindt haar terug en laat de boosdoener(s) doodsleuren. In 02 worden de schedels van de door kamelen doodgesleurde oude vrouw en haar lelijke dochter teruggebracht. Uit de schedels groeien groenten. Als de prins en zijn vrouw die nietsvermoedend eten, horen ze gesteun. [De door Boulvin opgenomen versies uit Meched (b, c) horen bij AT 403 en bevatten slechts het motief van het uit het bloed opgegroeide riet, waaruit het meisje weer tevoorschijn komt, vgl. ook in Batoe; zie aantekeningen.]

In RR 01 wordt de ware vrouw door de valse (Zigeunerin) in de bron gestoten; uit de rietstengel (die uit de bron groeit) wordt een fluit gemaakt, die (door zijn lied) de ontdekking en verlossing van de ware vrouw veroorzaakt.

In Ind 26 verandert de prinses, door haar dienstmaagd in de bron geduwd, in een appelboom, die haar man naast de bron vindt groeien (hoe ontdekt?).

In Af 28 wordt een mbulu (fee) ontdekt en gedood door een vrouw; uit haar 'graf' groeit een pompoen, die het kind van de vrouw, die met de man van de mbulu getrouwd is, probeert te doden. Maar de mensen hakken de pompoen in stukken, verbranden die en verstrooien de as.

1.14h. De Sprekende Lever

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Gre01	*	D1	E	A E9	D	B1	D	(B)	D1	C4
OI 01	*	E	E	A E9	D	B3	D	A B	A1	A5

In Gre01 verkracht een koning in oude tijden zijn schoonzus, sluit haar in de kelder van zijn paleis op, waar een vogel haar bezoekt en de boodschap overbrengt naar haar zus, een tovenares, die als de koning op jacht is, de draak, die haar zus bewaakt, in slaap tovert (vgl. Medea). Om haar man te straffen doodt ze haar zoon Itsos, braadt zijn lever en zet die haar man voor. Als hij wil eten, roept vanaf het bord de lever van zijn kind. Hij werpt zich op de moeder om haar te wurgen, maar allen worden tot vogels en de vader dwaalt door de wereld roepend: 'Itso, Itso!' (vgl. Procne)

In OI 01 drijft de badolie van het uit een bloedklont van Tolojälä geboren meisje naar zee en komt bij koning Schautelur, die de herkomst ervan laat onderzoeken en als hij hoort, dat het van een wonderschone baadster is, laat hij meteen bij Tolojälä om haar werven, trouwt en bezwangert haar. Op een dag wil ze vissenlever eten en dat smaakt zo goed, dat ze steeds meer wil, tot de koning een tovenaars raad vraagt en op zijn advies Tolojälä laat doden en zijn dochter zijn lever geeft; zij laat die braden en vanuit de oven zingt hij: 'Thans braadt men Nan Tolojälä, Limascheimalug! Katin Telur, mijn lieveling, je behandelt je vader echt fraai ja!' De koningin wil niet eten, gaat in een boot naar haar vader, ziet hem dood, steekt het huis aan en laat zich met hem verbranden. De haar nagereide koning werpt zich ook in de vlammen.

1.14i. Het Hart van de Moeder

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Phi02	*	E	E	A E9	D	C	D	F	-	A7

Een zeer mooi meisje, dat de beste minnaars afwees, verlangt van een werver van zeer lage komaf, dat hij haar het hart van zijn moeder brengt. Hoewel hij het afschuwelijk vindt, neemt hij zijn sikkels, doodt zijn moeder en draagt haar hart in zijn handen haastig naar de woning van zijn schone. Onder aan de trap struikelt hij, valt in het stof; het hart van zijn moeder stoot een vreselijke klacht uit: 'Om je te straffen!', waarop het verdwijnt, de aarde zich opent, de jonge minnaar verandert in een *margouillat* (huishagedis) (vgl. IXC2).

In *FAB.* 11, 297f deelt A. Scheiber in zijn artikelenreeks 'Alte Geschichten im neuen Gewand' als N°11: Das Mutterherz het volgende mee: Erzsébet Galgóczi (geb. 1930) schreef in haar novelle *Ontwaken* (e.g. *Inkább fájjon...*, Budapest 1969, 268): 'Hem viel het in zijn jeugd gehoorde sprookje van de boze zoon te binnen, die zijn moeder doodde. Hij sneed haar het hart uit en rende weg. Hij struikelde echter ergens over en viel. Het uit zijn handen gevallen moederhart vraagt bezorgd: 'Heb je je niet pijn gedaan, mijn zoontje?' Volgens Erzsi Szenes [*Kiss József körül*, Uj Kelet 1969, III, 14] gaat het hier om een Frans, niet een Hongaars, volkslied, dat door de dichter Richepin in zijn roman *La glu* (1881; overgenomen door Josef Kiss in een gedicht tussen 1883-89) werd verwerkt. Zie dit thema verder in A. Scheiber, in: *JAFL* 1955 LXVIII, 72-89 voor Duitse versies; Howard Fast, *Spartacus*. Op het programma van het Pariser Brett, rond 1900: In 12 regels vertelt het (- susala, dusala! -) van het uitgesneden hart van de moeder, dat de vallende, moedermoordende zoon vraagt: 'Doet het pijn, mijn kind?' Béla Zsolt citeert ook een Franse bron (*A dunaparti nő*, Budapest 1936, 210): 'Ik verried hem mijn moeder, bood het hart van mijn moeder als offer aan, zoals de zoon in Richepins gedicht het zijn geliefde aanbiedt.'

1.14j. De Onthullende Vogels

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GH 22	2	E5	B8	A -	D2	C	(C6)	--	-	C1?
GH 24	*	E5	?	A	(D2)	C	(C6)	--	-	C1?
GZ 01	*	E3*	E2	C3	D2	B8	(C6)	--	-	?

In GH 22 wordt een man, die een vrouw vermoord heeft om haar geld, voortdurend door een schare vogels gevolgd en zo ontmaskerd. GH 24 speelt te Amsterdam, waar een moord geschiedde op de thans verdwenen moordenaarsbrug. In de nabijgelegen herberg, bijgenaamd de Vliegenkelder, kwam eens een zwerm vliegen op het gezicht van een man zitten, die zich niet lieten weggagen. Dat maakte de man verdacht, hij werd aangehouden en bleek de dader van de moord op de brug te zijn. De Cock wijst verder op een raaf, die door haar gekras de aandacht vestigde op een overgebleven bloedend vingerlid van de vermoorde aartsbisschop Hendrik, apostel van Finland, en op een raaf, die de weggaande moordenaars van St. Meinhard (in het Zwitserse canton Schwyz) achtervolgt, krabt en pikt, volgens GZ 01 (de versie van Caminada) zijn het meerdere raven, die de moordenaars achtervolgen.

1.14k. Het Zwangere Meisje

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GV 21	*	E9	E4	A1 E3	-	A°6	A1C6	--	-	B1

Een zwanger meisje wordt vermoord door haar lief (die met een ander wil trouwen) om te voorkomen, dat zij hem ‘in de schand’ zal brengen. Hij begraaft haar en gaat weg, denkend: ‘Niemand weer ervan.’ Maar nog geen dag later was hij een gevangen man. Een heer ging jagen, zijn hond vond het graf en heeft de kop meegedragen, wat een schrik aan het volk toen gaf. De hond brengt het volk bij het lijk, ze wordt herkend, men weet, wie haar vree. Hij wordt erbij geroepen en het bloed springt uit haar neus en hij moet bekennen en wordt in het prison gebonden met zijn lief naast hem.

In een ander Kempens lied [VK 25, 134-138 N°28: De droeve dochter] is een meisje tegen de zin van haar ouders weggelopen met haar minnaar, die haar bezwangerd laat zitten, waarop ze naar huis teruggaat, waar haar vader haar met haar kind buitenstoot. Ze gaat naar een bevriende grafmaker, die voor haar het graf van de inmiddels van verdriet gestorven moeder ontbloot. Ze stoot een jammerklacht tegen de moeder uit, waarop bloed springt uit haar moeders mond en ze dood neervalt op haar moeder (waaruit de jongheid moet leren, God en ouders te eren). [Opgetekend te Rethy, 1907 (Th. Peeters)]

1.14l. De Spokende Koning

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
FE 06	Bpk	E5	-	A E	(D)	A8	D	(B E)	A1	-

In een kloof nabij het dorp Arukük (bij Wesenberg) hoorde men ‘s nachts gejammer. Een man gaat kijken, betreedt de kloof bij het licht van de maan, ziet een kuitbeen wild in het rond wervelen onder gejammer. Ondervraagd antwoordt het: ‘Ik ben het bot van een koning, die door moordenaarshand gedood, reeds 14 jaar in deze kloof rondwaart, maar nog geen priesters zegen ontvangen heeft, daarom kan de gekwelde ziel geen rust vinden. Hef me overdag op, waar ik zoals ieder ander rustig lig, laat me inzegenen en begraaft me dan weer op dezelfde plek!’ De man volgt de bevelen op en vindt bij het graven een grote schat.

1.14m. ‘Mijn Been’

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GH 23	*	E4	B3	(A1)	D1	B1	C2	(B1C)	-	B2

Een meisje met een gouden been overlijdt; de meid steelt het been van het opgebaarde kind, dat zonder been begraven wordt. De ouders en de meid komen wandelend langs het graf en de vader hoort de stem van zijn dochter roepen: ‘Me goud beentje!’ (2x) ‘Wie heb dat, lief?’ vraagt hij. ‘De meid.’ Hij gaat naar de anderen en zegt de vrouw ook eens op het graf te gaan staan. Bij haar gebeurt hetzelfde. Dan moet de meid op het graf gaan staan en als ze vraagt: ‘Wie heb dat, lief?’, roept de verteller: ‘Jij!’ tegen iemand uit het publiek. (schrikvertelling)

1.14n. Het gedode kind

GH 26	*	E1	?	A1 E8	D1			B1(C)		B2
-------	---	----	---	-------	----	--	--	-------	--	----

Een merkwaardig afwijkende versie is GH 26, herinnerend aan AT 720, waarin de ouders hun kind doden en opeten. Hier stoppen de ouders het door hen gedode kind onder de grond en denken dat niemand het gewaar zal worden, maar weldra groeit op die plaats een handje (vgl.

GH 16, 18 en 28) en een stem zegt: ‘Mijn vader en mijn moeder hebben mij vermoord.’ (Dit was een rijmpje, waarin ook de reden van de moord werd verteld. De ouders werden gestraft.)

1.14o. De klokkengietersleerling

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
GG 40	*	E4	A	A(1)F5	D	B8	C6	A5B2	A	B2

Te Bergen op Rügen was een klokkengieter, die zijn leerling vermoordde, omdat hij een betere klok goot, waarna hij de klok als zijn eigen product uitgaf en flink beurde. Maar bij de eerste luiding zong de klok:

‘Schåde, Schåde,
dat de jung dôt is!
Hê liggt begråven,
unnern swînskåven, (zwijnenhok)
Schåde, Schåde,
dat de jung dôt is!’

Er wordt nagegraven, het lijk gevonden en de meester bestraft.

1.14p. De Onthullende Schaal

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Ch 01	Ck * 9	E5	E	A E	A2	C	D	(B1)	-	-

Koue-young wordt om zijn geld in een herberg vermoord en verbrand; uit een fijngestamppt bot wordt een schaal gemaakt, die de moord onthult en de misdadiger aanwijst.

1.14q. De Onschuldige Gedode

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Af 06	A3k *	E5	E1	A E	A	C	C7	(B1)	-	B3
Af 32	*	E	E	A E	A	C	C7	B1	-	B5

De haas heeft heimelijk ‘s nachts van het water van de koning (de olifant) gedronken, schuift de schuld af op het konijntje (*Springhase*), dat gedood wordt. Uit zijn scheenbeenbot maakt de haas een fluit, die volgens Mackensen zijn schuld fluit, maar volgens BP roemt de haas zijn eigen sluwheid:

‘Toe, toe, toe!
Dit fluitje is uit het bot van het konijntje gemaakt.
Haasje, wat ben je handig!
Konijntje, wat ben je dom!’

Als de andere dieren het horen, proberen ze hem te vangen, maar hij ontsnapt. [Vgl. uit Gaza (Dänhardt 3, 210f): De haas eet ‘s nachts heimelijk van de vruchtenboom van koning olifant, stopt de pitten in de anus van de olifant, die bij het over een groeve springen eruitvallen, waarop de olifant gedood wordt. De haas zingt, zich alleen wanend: ‘Hoho, hoho! Ze hebben de olifant gedood en denken, dat hij de vruchten heeft gegeten, maar ik was het, die ze gegeten heeft. Oho, oho! Ik heb hen bedrogen, ze hebben hun koning gedood!’ Echter één dier hoort het, haalt anderen erbij, die het lied ook horen en zich in een hinderlaag leggen, maar de haas weet te ontsnappen.]

In Af 32 komt de hyena twee knapen met fluiten tegen, vraagt hoe ze die gemaakt hebben: ‘Wij hebben onze moeder gedood en uit haar botten fluiten gemaakt.’ Dan leggen ze uit hoe hij zijn moeder moet doden, n.l. door met een knuppel al het vaatwerk stuk te slaan en haar, als ze hem uitscheldt, met de knuppel te ranselen tot ze dood is, hetgeen hij doet. Al stervend vervloekt ze hem: ‘Je doodt me zonder reden; niemand zal je eten geven, niets zal je eten dan de as, die je van de grond oplokt, tot je dood.’ Dan snijdt hij fluiten uit haar botten en loopt door het land, fluitend: ‘Ik heb mijn moeder gedood’ (2x), waanzinnig geworden door de vloek van de moeder.

1.14r. De gedode medevrouw

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Af 22	*	E2	A1	A -	D1	B2	C6	B(C)	BC	A

Tsimanela hertrouwt, omdat Botsiaka onvruchtbaar is, met de jonge Narira, die weldra zwanger is. De jaloerse Botsiaka verneemt, dat Narira geen sprinkhanen mag eten van haar ombiassa, anders sterft ze, kookt in Narira’s pot sprinkhanen en zet die onafgewassen weer terug. Als die avond Narira eten in de pot maakt en ervan eet, sterft ze en wordt bij het eerste hanegekraai naar het familiegraf gedragen; Tsimanela legt op het graf haar kleren en keukenspullen. Een maand later komt de moeder van Tsimanela bij het graf, hoort zingen: ‘Mijn man, mijn lieve man, denkt dat ik waarlijk dood ben, maar ik ben nog in leven; kijk, ik heb een kind. Wat is hij mooi en wat gedraagt hij zich goed, mijn babytje!’ De vrouw herkent de stem, gaat naar het dorp, zegt niemand iets, ook Tsimanela niet, maar stuurt hem naar de plek om buffels te hoeden en goed te luisteren. Hij hoort ook het lied, roept het dorp bijeen, brengt allen naar de zingende vrouw, die ze meenemen. Ze vertelt, dat Zanahary (‘God’) haar herleefd heeft en dat ze, bevallen van een jongen, hem wiegde onder de boom naast het graf. In een droom was haar de schuld van Botsiaka onthuld en deze wordt door de fokonolona (dorpsvergadering) ter dood veroordeeld, gestenigd, in de rivier gegooid en door de kaaïmannen opgegeten.

1.14s. De heks en haar schoondochters

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
TC 01	*	E7	E3	D E7	B4	B2	D	A1	B3	-

Een heks huwt haar drie zonen, haalt een voor een haar schoondochters over – omdat de weg effen, de maan helder is – bij hun broers op bezoek te gaan en achtervolgt hen in haar vizel met stamper (vgl. de Russische Baba Jaga), deze aansporend met de woorden: ‘Snel, snel, mijn stampetrog, laat me de kop van de oudste (etc.) schoondochter eten.’ Telkens als de heks haar dreigt te bereiken, gooit de schoondochter iets achter zich (vlaai, kind) en de heks stopt om het op te eten, zodat het meisje verder kan vluchten en bij het huis van haar broers komt. Die doen echter niet open, want hun zus gaat ‘s avonds zo laat niet op bezoek, waarop het meisje zich tussen de schapen verbergt, echter door de heks gevonden en opgevreten wordt. De darmen spreidt de heks over de schapen uit, waar ze gevonden worden door de broers, die er snaren van maken, resp. op viool, citer en gusli. Als de oudste erop speelt, klaagt de viool:

‘Speel niet met streken,
het doet zeer aan mijn hoofd, mijn broer,
Speel niet met slagen,
het doet zeer aan mijn hart, mijn broer.’

De andere broers spelen met hetzelfde resultaat en de jongste slaat geërgerd de viool in stukken, waaruit een donker meisje ontstaat, hun jongere zuster, die ze aan een andere man geven. (Idem met de andere zusters.)

1.14t. De Jaloerse Schoonmoeder

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
OI 02	*	E7	A1	C3 F1	D1	B1/5	D	(AB2)	B5	-

Een vrouw, die jaloers is op haar schoondochter, gooit het tijdens de afwezigheid van de man gebaarde kleinkind in de rivier en als de zoon terugkomt en zijn moeder haar schoondochter van de moord beticht en hij de onschuldige met zijn kris te lijf wil gaan, smeekt ze hem haar onschuld te laten bewijzen, laat zich door hem naar de rivier brengen en werpt zich erin (op dezelfde plaats), waarop twee bloemen oprijzen, die vertellen van de moord ('Lieve vader, de ware schuldige is uw eigen moeder, die mij uit de wieg heeft genomen en in de rivier heeft verdronken...').

1.14u. Onduidelijk

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Af 27	9	E5		A F2	A	B6	D	A	-	-

Herdersjongens doden een klein meisje; bloed spat in het rond. De naar haar zoekende broer snijdt op de moordplek een rietstengel voor een fluit; deze zingt:

'Is het mijn moeders zoon, die mij blaast?

Is het mijn broer, die mij blaast?' (Vgl. C3: Af 16)

1.15. Onbestemd

Landnr	VMackBN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Mex04	4	?	-	- F1	(A)	A8	-	(B)	B	-
Ind05	* 7	?	-	A1 F2	A	A7	C	B	B3	-

In Mex04 vindt een jongen een bloem, blaast erop, hoort over de moord; het kind wordt tot leven gebracht. In Ind05 maakt een bedelaar twee fluiten uit bamboe, gesproten uit het graf van twee knapen; als de vader die hoort, komen de knapen eruit tevoorschijn.

Anklänge

Hodne, 161: Lill Lill Lye:

Een kind krijgt haar moeder terug door het plaatsen van een bloem (mooiste voor het onschuldigste dier) op het graf van haar moeder.

Opm.

- vgl. het vervaardigen van de paardekopviool in Mongolië: zie Heissig, *Mong.V.M.*, 31-34 N°6.

- *FAB.* 26, 106: Opm. van L. Honko in: ‘Zur Quellengeschichte der finnischen Erzählforschung’: Bisschop Mikael Agricola (1551) schrijft: ‘Väinämöinen schmiedete die Lieder’ und weist hin auf die Herstellung der Kantele aus dem Kieferknochen des Hechts und die Haaren des toten Mädchens (AT 780).
- EB 164: uit gedode vrouw groeit populier, die ook weer om kweeën en brood vraagt.
- Köhler, I, 54: naar Chodzko, 369: Uit het bloed van de vermoorde held groeit een appelboom en een der appels wordt naderhand weer de held. (Vgl. Batoe?)
- Phil. N°5, 10, 12, 21, 23, 35.